

Inven. 188 — 189

Bibl. Jag.

Vana opera v. p. 100 et 101

Theocritus et Hesiodus Poet.

Gratius Suetonius Martiani Poet.

Pomponius Mela Romana

Valerius Maximus de interpretandi Romanorum consilio

Gratius Poet. Epigrammata

X. XI. II b - g

Opera a - Inc. 1969

PROVERBIORVM LIBELLVS.

16.000
16.000

Polydori Vergilii ad librum suum Epigrāma.

u Ade liber genio Guidi suffultus & aura
Recto ad feltranos tramite curre lares.
Siquem (præmoneo) tetricam subducere frontem
In te nasutum Rhinocerotæ uides:
Aut tristis ronchos effundere sæpe repandis
Naribus & miro uerba canina modo.
Ne timeas: illi te displicuisse iuuato:
Esses cui gratus: si malus ipse fores.
Sis grauis huic ergo simul inuidiosus & asper.
Ast aliis quæso iam bonus usq; fies.
Ipete sic Dominū: quo non est doctior alter:
Aut armis maior nec pietate fuit.
Qui te magne Cato uel te grauitate Camille
Præstat Nasicam uel probitate pium.
Indyte uel Cæsar tibi nec clementia maior:
Qui (fateor) sæuis hostibus æquus eras.
Huic igitur placeas: te hic amet foueatq; clientem:
Cuius ubiq; sacro numine tutus eris:
I citus: excipiet: raptim nūc curre libelle
Ad Dominum: licet haud nobile munus eas.
Non hic agnoscas miratur nanq; lacernas:
Suspicit ast tantum: qui ualet ingenio.

Polydori Vergilii Vrbinati Præſbyteri ad Illuſtriſſimum
Princpē Guidum Vbaldum Vrbini Ducem præfatio.

t Roezeni Atticæ regiōis (ſicuti a Plutarcho acce-
pimus) populi antiquiſſimi Neptūnum ſūma re-
ligione coluere; & eius quoniam Dei tutelæ eorū
ciuitas dedicata erat: huic fructuum primitias offerebant.
Ego uero Guide Princeps Illuſtriſſime qū tuo itidē genio
ciuitas noſtra dicata ſit: Feltrioq; Numine ſeruata diuq; tu-
ta demum incolumis exiſtat: merito equidem tanq̃ impi-
us grauiffime repræhendendus fuiſſem; uel tu mihi iure
ſuccenſuiſſes; ſi hunc prouerborum libellum noſtri pri-
mitias ingenii (qualiſcūq; ſit) editurus; nō nullis amicis ſa-
ne doctiſſimis ſuadentibus; & imprimis Pollione meo Va-
dio uiro erudiſſimo; Nomini tuo non cōſecraſſem. Fu-
turum enim erat: ut illud facile diceretur: ideo me tibi dica-
re noluiſſe; uel quia ignorarem q; Latiaꝝ academiæ Princeps
eſſes; atq; quantum ſemper tu paternis uestigiis in hoc ue-
luti cæteris in rebus maxime inſiſtens; cum Octauiano Il-
luſtriſſimo patruo tuo ingeniis fauiſſes; uel quia in te igra-
tiſſimus forem. Q uippe qui de me & ſi plurimum bene-
meritus perinde ac patruus tuus; nunquam tamē nos; pa-
rentem; fratremq; noſtrum & honoribus ampliſſimis or-
nare; & maximis beneficiis afficere conquiſti. Q uāquā
ne minimam quidem hac re meritorum tuorum partem
aſſequi me poſſe confido. Verum aliquid omnino mihi p-
ſtituiſſe uidebor (quādoquidē parem gratiam referre non li-
cet) ſi huiusmodi ſaltem munuſculis tibi qui lōge pulchri-
us ditare q̃ ditescere ducis; gratiam habere oſtendero. Cæ-
terum dicet quiſpiam lucubrationculas noſtras haud du-

bie humiles non perinde dignitati tuæ congruere. id tam
& si peringenue fateor: nihil eo tamen ueritus sum: quin
illæ ipsæ tibi Guide Princeps gratissimæ existât. Has enim
Principibus inscribendi mos uetus est: nec interest: qua
materia sint: modo non obscæna. Quando ea litterarum
dignitas semper fuit: ut dicari eas sibi principes ac Reges
& gloriosum & honestum putarent. adeoq; nullum genus
fastiditum est: ut Iulius Pollux ad commodum Cæsarem
de grammatica: Oppianus ad Antonium de piscibus: Vi
truius ad Augustum de architectura scripserint. Verum
hoc opusculum si admodum tenue est: non eo minimila
boris fuit: aut prorsum inutile. Nam quæ huiusmodi
prouerbia primum a uiris tum sapientissimis dicta: tum a
rerum natura orta: mox a scriptoribus passim usurpata in
ore fere omnium uersari: nec omnino intelligi: animaduer
terem. sub hisq; pariter aureas (ut ita dicam) sententias: ac
præcepta haud quaquam mehercule negligenda contine
ri mecum ipse pensitarem. non absurdum uisum est: hæc
pauca ex latinorum auctorum monumētis: & græcorum
quorundam qui in latinum uersi sunt: sparsa in unum col
ligere: Quibus subinde collectis maior profecto eorum
sensus abstrusos explicandi superfuit labor. Quod ut
melius efficerem: pro uirili operam dedi: Et unde nata
sint: & quare in prouerbia cesserint: ex auctoritate uete
rum scriptorum docere. quorum etiam obiter non nul
la loca partim correximus: partim enodauimus. Quan
quam nec inficias eo: ex his quædam in aliam quam ipse
rettulerim: sententiam uerti posse. Sed mihi satis fuit
propriorem reddidisse sensum. Nec præterea ignoro quos
dam fore: qui me præmultitudine huiusmodi prouerbio

rum quæ quum in latinis tum in græcis exemplaribus in-
scripta sunt: pauca admodum nostro opusculo inseruisse ac-
cusabunt. quod omnino in me perperam facient. Nam quæ
apud græcos multa reperiuntur (his enim ualde ipsi oble-
stantur) non me preterit. Sed nos (ut diximus) non ex
græco in latinum uertere: uerum in latinum translata in
unum redigere polliciti sumus. Ex latinis autem scriptori-
bus non parui profecto negotii fuit colligere: quum liqui-
dem ad nullum certum auctorem qui de his antea scripse-
rit: me conferre potuerim. Quare nobis necessum fu-
it: more apium singulis floribus illidere: ante quod onus cōficere
mus. Potuissim ego insuper ut grande opus absoluerem:
dicta multorum uirorum memoratu digna quemadmo-
dum Thaletis: Socratis: Solonis referre. Sed illa ipsa ta-
men (licet fieri possent) non fuissent proueria: quæ di-
cuntur quasi communia omnium uerba. Quare non au-
sim tantum mihi arrogare: ut proueria esse traderem:
nisi quæ ab auctoribus quorum fidem obstrinxi: ita pri-
us nuncupata reppererim. Hæc itaque (quota pars sit) le-
ctitando a me obseruata sunt: quædam etiam a Pollione
meo. Tu uero Guide Princeps Illustrissime accipe quæ so-
hilari uultu hoc a me opusculum frugum mearum primi-
tias (deinceps enim maturiores fructus capies) ueluti pi-
gnus & monumentum meæ erga te Inclitumque Patrum
tuum obseruantia: munus haud quæ prætiosum. sed
quo nullum prætiosius a Polydoro cliēte accipere posses.
Quod si tibi non iniucundum fuerit. putabo equidem
& me operæ pretium fecisse: & te Tāto Vindice fretum ab
omni prorsus obtreftatione tutum fore.

Vale.

a iii

to
Homo lō. deq
Makul mull. subb
Res ad Triantes
Opuscula dicitur feni m/aia
Cap. mothe nd mfi. latet.

Polydori Vergilii Vrbinatis Præsbyteri Prouerbiorum
Libellus incipit.

Homini homo Deus.

Rouerbium hoc a Plinio libro secundo capite
septimo refertur: a græcis utiq; ita dicentibus
sumptum. *ἄνθρωπος ἄνθρωπον λαίμο-*
νιον. hoc ē Homini homo Deus. Q. uale Ver
gilianum illud: Deus nobis hæc ōcia fecit:
Namq; erit ille mihi semper Deus. Cicero libro de natura
deorum primo sed nolo inquit esse longior: Ita concludaz
tamen beluas a barbaris propter beneficium consecratas.
Et Seneca ad luciliū Epistola. xcy. magna seculi laus est:
si homo mansuetus hominem adiuuet. Huius igitur ada
gii sensus ē: q; inuicē sibi homines prodesse debeāt. a quo
nostrum opusculum placuit potissimum auspicari. ut in
telligant primum legentes: quantum ab homine alienum
sit: homini iniuriam facere: pestem aut ullam ab eo profi
cisci. Q. uare ego omnibus ueluti mihi fauentibus: aliqua
to liberius huiusmodi prouerbiorum sensus eliciendi mu
nus obiui.

Mutuū muli scabunt.

a Pud Ausonium in epistolio prouerbium istud
usurpatur. quod haud ualde superiori ab simile ē.
Sensus enim significat: tradere sibi operas mutuas: & par
pari rependere. Nam quum muli soleant se se uicissim de
fricare: & scabere: merito in consimili remuneratione: &
talionis æquilibrio: hoc prouerbio utimur. Adriani (quod
non longe ab re est) iocus balnearis innotuit. qui plures
olim senes euocari iussit: & alium ab alio inuicem defrica
ri. quū illi se marmoribus attererent: ad liberalitatem Pri

ripis prouocandam. qui ueteranum quendam seruis & sū
ptibus donauerat. qui se in balneis marioribus destrin
gebat: propterea q̄ seruum non haberet.

Res ad Triarios rediit.

Es ad triarios reddiisse prouerbio increbuit: quū
laboratur. Et enim post hastatos ubi ordinibus
exercitus instructus erat: pugna ad principes sen
sim ueniebat: si apud principes quoq; haud satis prospere
esset pugnatum: paulatī certamen ad triarios referebatur.
in quibus suprema spes sita erat. Auctore Liuius libro
octauo ab Vrbe condita.

Optimum est aliena frui insania.

Etus & elegans ac (ut ita dixerim) aureum adagi
um est: significat enim pulchrum esse (quemad
modum Marcus Tullius docet) ab aliorum erra
tis suam uitam in melius instituere. Nam tunc aliena frui
mur insania: quum illa nobis documento est. Vnde Plau
tinum illud: foeliciter sapit is: qui alieno periculo sapit. &
Anneus Seneca in prouerbiis ex uitio inquit alterius sapi
ens suum emendat: ex quo factum est hoc prouerbium:
Optimum est: aliena frui insania. quod a Plinio scite usur
patur: hisce uerbis libro decimo octauo capite quinto di
cente Optimumq; est (ut uulgo dixere) aliena insania frui.
quod nos semper meminisse decet.

Cum mortuis non nisi laruæ luctantur.

Lancus quum audiuiisset Asinium Pollionem
orationes aduersus se parare: quas ipso mortuo:
ne respondere posset: uel ipse Asinius uel filius
eius ederet: dixit cum mortuis nō nisi laruas luctari. quod
quidem exemplum uice prouerbii Plinius in sua præfatio

ne rettulit. ait enim Nec Plancus illepide dixit cum mortu
is non nisi laruas luctari. Laruæ enim dicuntur noxiæ infe
rorum umbræ: quibus cum mortuis nobis tantum res ē.
quod prouerbium in eos est. qui obtrectatione alienæ sciē
tiæ defunctos calumniando scriptores famam sibi aucu
pantur. quo (ut Martialis inquit) admonemur ducere il
los improbe facere: qui & in alieno libro ingeniosi sunt: &
in demortuos sæuiunt.

Quod supra nos: nihil ad nos.

Astantius Firmianus libro diuinarum institutio
num tertio capite uigesimo quum eos sceleratos
appellat: qui arcana mundi & hoc cæleste templū
prophanari impiis disputationibus quærunt: aliquid ergo
inquit Socrates habuit cordis humani. qui quum intelli
geret hæc non posse inueniri: ab eiusmodi quæstionibus
se remouit. Vereorq; ne in eo solo: multa enim sunt eius
non modo laude digna: sed etiam repræhensione dignissi
ma. in quibus fuit suorum simillimus. ex his unum eli
gam: quod ab omnibus sit probatum: celebre hoc pro
uerbium Socrates habuit: quod supra nos: nihil ad nos:
supple attinet. quo nos non eo quidem modo: (est enim
falsum) sed hoc decenter uti possumus: quum ea quæ no
stras uires excedere uidentur: mente consequi nequimus.

Isthmum Fodis.

Sthmos ea terræ angustia appellatur: quæ inter
duo maria Aegeum & Ionium conclusa est. Cu
ius strictura quinq; M. passuum intervallo con
stat: qui non sine longo & ancipiti nauium ambitu transi
ri pote st. Quam ob causam (ut Plinius libro quarto ca
pite quarto tradit) perfodere nauigabili alueo angustias

tentat tere: Demetrius Rex: Dictator Cæsar: C. princeps:
Domitius Nero: in fausto (ut oïum patuit exitu) icæpto.
Hinc quū quēpiā aliqua in re frustra laboraturū eē pro
uerbialiter significare uolumus: Isthmum fodis dicimus.
quasi q̄ id factu p̄difficile sit.

Rana Seriphia.

p Linius libro. viii. capite. lyiii. ait mutæ sunt et ranæ
in Seriphio insula. quīs mēdosi codices nō ranæ: sed
cicadæ habeāt. quod nō cōuenit. quū illic de ranis sermo
sit. Vnde prouerbiū manauit: hoc ē Rana seriphia in eos:
qui plus nimio taciturni sunt. Asinus ad lyram.

h Acc. M. Var. uerba sunt ī satyra: q̄ testamētū īscribit:
ab Aulo Ge. li. iii. ca. xvi. repetita. Ille. n. inqt siqs mi
hi fili⁹ unus: pluresue ī decē mēlib⁹ gignunt. ii si erūt ohoi
λυρα hoc ē asini ad lyra: ex hæredes sunt. qđ ī hoīes ido
ciles ē: & disciplinæ oīs exptes. pinde ac ē Asinus ad musi
cā capescēdam. Idē Acci. quod Titii.

Iusdē Var. idē Geli. p̄notato cap. uetus prouerbiū eē p
c dit. nā ille ait Accio: idē qđ Titio ius esto apđ me. qđ
Adagiū hoc ē idē Acci qđ Titii de rebus īter se nihil
distantibus dicitur. Perdere Naulū stultum ē.

Marinis mercatoribus sumpta ē metaphora: q̄ quū
a nauigāt: si minus q̄ cupiūt: lucrari possunt: student
ut saltē recuperent: ex mercibus uendēdis q̄tum pro
uectura (naulū. n. uecturæ p̄tium ē) nauali soluerūt. Hic
ortū est prouerbiū pdere naulū stultum ē in eum: q̄ quum
multa amiserit: reliqua et pdere uelit. Vnde Iuue. hoc usur
pās Saty. viii. ait furor ē post oīa pdere naulū. & Qui, obsi
stere fatis nemo potest. dānis addere damna nefas.

Lupum auribus teneo.

Oc uet⁹ adagiū a græco fluxit. dicūt. n. illi λυκον
 h τανωτω ηεχω. hoc est lupū auribus teneo. qđ apđ
 Terē. in phormiōe amator in periculo collocatus
 usurpauit. Tyberi⁹ Cæsar quoq; hoc idē tidez Trāq. aucto
 re utebat. postremo Hierony. scribens aduersus Ioānem
 origenistā: ait nūc uero q̄si auribus lupū apphenderis: nec
 tenere potes: nec audes dimitte. Nā pp auriū exilitatez lu
 pi haud retineri possunt. de quo ē. M. Var. in. iii. de latina
 ligua. meminit. qđ in re ancipiti piculosāqđ dici solet: q. n. au
 ribus lupū tenet: nec eū dimittere audet: nec sine piculo te
 nere potest. a quo haud ualde illud discrepat.

Inter saxum & Sacrum sto.

a Pud romanos q̄ haud quāq; minus religiōe q̄ armis
 cæteris gentib⁹ p̄stiterūt: mos uet⁹ erat. ut cū foed⁹
 cū qbusdā populis inirent: teste Li. ab urbe cō. & Feneſtel
 la de mgratibus romāis hoc pacto facerent. ducebāt porcā
 ad cōfinia: ubi cōstitutā sacerdos fecialis saxo feriebat his
 uerbis utens. Q uemadmodū hāc porcā saxo feriā: ita ful
 mie a Ioue optio maxio feriā: is: q̄ hoc sanctū foedus frege
 rit. his poratis: porcā saxo feriebat. ex quo haud inelegāter
 i eū puerbiū uenit. q̄ i piculo cōstitutus. ut dicat: iter saxū
 & sacrum sto. pinde ac porca manet: anteq̄ a Sacerdote feria
 tur. de quo Plau. i captiuis meminit. ubi ait iter sacrum &
 saxum sto.

Inter os & offam multum interest.

Erlus græcus est auctore Ge. li. xii. capi. xvi. πολ
 u λα μεταφν πελει κιλικοσ και χειλεος ακρου. hoc
 est multa cadūt iter calicez supremaq; labra. hoc
 ueteres q̄ breuissime dicei solebāt: iter os & offa. qđ signi
 ficat nō eē de futuro nimis sperādū. ide ē locum habuisse
 hoc puerbium tradūt. q̄ uir quidā ætate grādæuus dū ui

neam plantaret: a uicino per derisum interrogatus est: cui uineam sereret: qui quum sibi serere respondisset: ludibrio habitus est: peride ac impossibile foret: eum tam diu uiuere: ut mustum ex ea gustare posset. Vidit tandem senex ex ea uuas: afferriq; sibi præmaturus aliquot racemos & premi iussit: uicinum præterea accersiri: cui calicem musti plenum manu ostendens & iam penè admouens oris: putasti ne inquit uinum me ex uinea quam te spectante plantaui: gustaturum? Inter hæc Anhelus puer accurrit descendisse in uineam aprum nuntiat: uasq; uastare. Senex deposito calice in uineam properat. comitantur eum uicinus & puer: aprum prosecuntur. qui facto in senem impetu: eum necat. Sic quum calicem iam fere labiis admotum gustare non potuisset: locum prouerbio dedit. nō autem ille uenator: ut imperiti quidam diuinare conati sunt.

Ille Homo habet equum Seianum.

Prouerbium est teste Gelio Libro Tertio capite nono Noctium Atticarum de homine in foelici ac calamitoso. Cuius hæc ratio est. Cn. Seius equum habuit natum Argis: quem fama erat: progenitum esse ex equis: qui Diomedis thracis fuerunt. quosq; Hercules Diomedæ occiso Argos perduxerat. hunc magnitudine inusitata fuisse: ceruice ardua: colore phœniceo: flaua & comanti iuba: cæterisque equorum laudibus insignem. Verumtamen ea fortuna: ut quisquis eum possideret. is cum omni domo: familia: & fortunis in perniciem deduceretur. Itaque ferunt Cneium. Seium primum eius dominum a Marco Antonio capitis damna

tum miserabili supplicio uitam finisse. Eodem tempore Dolobellam Consulem in Syriam proficiscentem fama eius equi permotum Argos diuertisse: emissequ sestertiis centum milibus. Sed ipsum mox in Syria bello ciuili obfessum: atque interfectum fuisse. Deinde eundem equum, Caium Cassium qui Dolobellam obsederat: adduxisse. quem Cassium postea uictis parthis: fusoque exercitu suo: miseram mortem oppetiisse manifestum est. deinde Antonium post iteritum Cassii parta uictoria nobilem illum equum requisiuisse: & mox eo potitum: uictum: atque desertum: detestabili exitio interiisse. eiusdem quoque sensus est.

Tolosanum aurum possidet.

o Ppidum Tolosanum in terra (ita enim Gelius eodem libro tradit) Italia. Q. Cepionē consule quondam diripuisse constat. in cuius templis quum multum auri fuisset inuentum: quicumque ex ea præda aurum attigit: eum misero ac cruciabili exitu periisse manifestum est. At tibi Guide Princeps exercituique tuo nō sacrilegium (ut Terentio Varroni: ut. Q. Cepioni creditum est) aliud ue perpetratum scelus cladem ullam afferet. qui (ut par est) tantopere uictrices militum manus (Secundæ enim res ut uerissime Crispus prodit: sapientium etiam animos fatigāt) arebus sacris abstinentissimas seruas: qui militarem disciplinam a Federico patre: qui suarum rerum gestarum splendore facile Imperatorum omnium gloriam non modo æquiperauit: uerum mehercule ualde superauit: traditam pari seueritate & indulgentia pro loci: pro temporis: opportunitate regis: qui denique militem tuum armis tantum intentum esse facis. Scis enim optime Imperator:

uires armis constare. quæ ubi a recto itinere descuerint: se
se oppressuræ sunt: nisi opprimantur. Cæterū Iustinus li-
bro. xxxii. Tolosam urbem Galliae nō Tolosanum in italia
oppidum (ut in gelianis codicibus scriptum est) hisce uer-
bis appellat. Tetosagi iquit quum in antiquā patriā Tolo-
sam uenissent: cōpræhensiq; pestifera lue essent: nō prius
sanitatem recuperauere: q̄ auruspicum respōsis moniti au-
rum argentumq; bello sacrilegiisq; quæsitū in tolosensem
lacum mergerent: quod omne magno post tempore Ce-
pio romanus cōsul abstulit. fuere auri pondo. c x. milia ar-
genti pondo quinquies decies centum milia. quod sacrile-
gium causa excidii Cepioni exercituiq; eius fuit. Iustin⁹ ha-
ctenus. Strabo autē libro Geographiæ. iiii. de tholosa cum
Iustino conuenit: Thesauros uero (sic in codicibus legit)
Scipionē: non Cepionē diripuisse tradit. Verum (ut obi-
ter locū corrigā) quamuis semidocti quidam hæc duorū
auctorum uerba inter se dissentire contendunt: mihi ma-
xime consentiunt. Loco enim Scipionē proculdubio Ce-
pionem legendum est. de Tholosa Martialis itidem libro
decimo mentionem facit.

Vbi Amici: Ibi opes.

q Vniam diuitiæ: bona ualitudo: potentia: ho-
nor: uoluptas: & his similia caduca & incerta
sunt: & non tam in nostris consiliis q̄ i fortunæ
temeritate posita. Amicitia autem quæ a Lelio
diuinarum humanarumq; rerū cum beniuolentia & chari-
tate summa consensio diffinitur: omnibus rebus huma-
nis anteponitur. quippe qua nihil inuita mortalium utili-
us aptiusue (id. n. multis constat exēplis) est. quemadmo-
dum. M. Tullius perspicue i Amicitia demonstrat: ubi Ami

citia iquit plurimas res cōtinet. quo quo uerteris: præsto ē:
nullo loco excludit: nūq̄ intēpestiua: nūq̄ molesta ē. Itaq̄
nō aq̄: nō igni: nō aere: (ut aiunt) pluribus locis utimur.
q̄ amicitia. Hinc teste Plauto uetus fluxit prouerbiū:
ubi amici: ibi opes. qui uerum est ait uerbum: quod me-
moratur. Vbi amici: ibidē opes. & fabius Q. uintilianus li-
bro quinto de hoc itidem meminit. ad quod Martialis ha-
ud dubie respexit illis uersibus in libro quinto Extra for-
tunā est quicquid donatur amicis. quas dederis solas sem-
p habebis opes. Vnde Salustianus sylla apud Iugurtam
scienter ait nulli unq̄ hominum satis fuit amicorum. Tit⁹
quoq̄ uestasianus (ut testis est Tranquillus) recordatus
quōdam super coenā: q̄ nihil cuiquā toto die præstitisset:
memorabilem illam meritoq̄ laudādā uocem edidit. Ami-
ci diem perdidit: quæ modo passim eruditorum præconio
celebratur. caueant itaq̄ omnes: præsertim p̄ncipes (ut tu
Guide facis) ne perdāt amici diē. Scipio æmilianus hui⁹
fortasse non imemor prouerbii cuius in hoc Titus uidet⁹
uestigia imitatus: studebat non prius e foro discedere: q̄ ali-
quem ex adeuntibus familiarem sibi atq̄ amicum quo uis
pacto effecisset.

Affore Temeseum Genium.

e Vthymus poeta semper olympiæ uictor: ait plini
us libro septimo capite. xlvii. Cæterum uetus le-
ctio pycta idest pugil non poeta habet. is in locris
italiæ qui Epizephyri cognominatur: ortus Astydeō pa-
tre: uel (ut in digenis persuasum est) Cæcino Amne ge-
nitus: qui locros a rheginis diuidit: hūc semel a Thasio the-
agene uictum Pausanias tradit: non iusto quidem certa-
mine: sed circumuentum dolo. unde nec theageni decre-

tus honoris super dānat⁹ ut multæ noīe talētū Euthymo
repræsentaret. demū Euthymus in Italiā reuersus post
octauam & septuagesimam fere olympiadem Temesam
uenit: Genium loci quem Vlixis comitem fuisse ab oppi-
danisq; quia Virginem stuprasset: interemptum ferebāt.
ob id uagari laruas eius: & nisi placarentur: quotannis
oblata uirgine crassari solitas: & pernitie afferre omni æta-
ti ac sexui: compescuit. liberata quam deuouerant puella:
in matrimoniumq; deducta: uixisse per q̄ diu: alioq; q̄ cæte-
ri mortales solent: modo humanis excessisse. Cæterum ut
prouerbii sensus tandem reddatur: his Acliani auctoritas
addatur: qui octauo suæ historiæ libro ita inquit Euthy-
mus locrus ex Italia pycta inclytus & robore insigni fuit:
lapidem gestabat ingenti magnitudine: qui locris ostendi-
tur: & Temesæum Heroa quod cuiq; per uim abstulerat:
reddere coegit: etiam cum fœnore: ut inde natum sit ada-
gium iis: qui sordidos & iniustos quæstus faciunt: Affore
Temesæum Genium. de quo Strabo etiam libro. yi. geo.
meminit.

Totidem nobis hostes esse: quot seruos.

p Rætextatus apud Macrobiū libro Saturnaliorū
primo: q; cum seruis comiter agendum: & eorum
consilium non omnino sit contemnendum: uerba facit:
aduersusq; Euāgelum ita inquit. Tu modo uiue cum ser-
uo clémenter: comiter quoq; & in sermonem illum & nō
nunquam in necessarium admitte consilium. Nam & no-
stri maiores omnem dominis inuidiam: omnem ieruis cō-
tumeliam detrahētes: Dominum patrem familias: seruos
familiares appellauerunt. Colant ergo te potius serui tui
(mihi crede) q̄ timeant. Vnde putas arrogantissimum il-

lud nianasse puerbiuz: quod iactatur totidez nobis hostes
esse: quot seruos. non habemus illos hostes: sed facimus.
quum in illos superbissimi: cōtumeliosissimi: crudelissimi
sumus. de quo etiā Seneca epistola. lxxvii. ad Luciliuz me-
minit.

Videō Vrsam parientem.

Plat. Jov. Voties lōgo quempiā temporis interuallo uel ad-
moduz raro uidemus: dicimus. puerbialiter Vrsaz
parientem uideo. Et. n. teste Plī. li. viii. cap. xxxvi.
nihil quicq̃ rarius homines q̃ parientem uident Vrsam.
Sardi Venales.

t Iberius Semprius Gracchus auctore Plinio de Vi-
ris illustribus altero cōsulatu Sardiniam domuit. ex
eaq̃ tantum captiuoz adduxit. ut longa uenditione res in
prouerbium uenerit. Sardi Venales. quo utimur. quum
plus nimio res ī moram trahuntur.

Tantaleuz poculum libemus.

p Hilippus Beroaldus uir utiq̃ memoria nra eruditissi-
mus ex philostrato enarrans illum Hieronymi locū
uulgatissimum ī liminari pagina ueteris instrumenti: ubi il-
le ait ut Iarchā ī throno sedentē aureo & de tātali fonte po-
tantem audiret docentem: ita differit. Iarchas apud indos
phōrum princeps est. penes quem tantali statua subscrip-
tione notata est: quatuor cubitoꝝ longitudinis. q̃ similis p-
pinanti phialā porrigit. in quam humor distillat incorrup-
tibilis. ex hoc tantali poculo soliti sunt bibere idici philoso-
phi: ante q̃ somno indulgeant: iugem humoreꝝ peride fun-
dentes: ac si ex fonte scaturiret. est at amicitia firmandæ cā-
huiuscemōi compotatio apud indos inuenta. q̃ ministruz
cuius faciunt pocillatoremq̃ Tantalum. ppter ea q̃ hic ami-
cissimus mansuetissimusq̃ erga hoīes habitus est. hoc. n.

puerbiū quū ad amicos amicitiae cōfirmādā cā scribimus:
usurpare decēter possum⁹. Ille hō agit. qđ canis ī aegypto.

p Ost mutinensem fugaz quærentibus quibuldā qđ
ageret Antonius: familiaris eius urbane quidem re-
spondisse fertur. quod Canis ī aegypto: bibit: & fugit. qm̄
teste Macro. Saturnalioꝝ lib. ii. & Plinio lib. viii. in illis re-
gionibus cōstat Canes raptu crocodilorum exterritos cur-
rere: & bibere. quo puerbiū loco uti possumus in eum. qui
metu perculsus illinc quo se receperat: raptim aufugit.

Repetita Crambe.

i Vuenalis Satyra. vii. ita scribit Occidit miseros Cra-
be repetita magistros. Vbi Pollicianus uir equidem
sagacissimi ingenii græcum puerbium poetam expressisse
affirmat. quod est. αἰσ κραιβή θανατόσ. quo significa-
tur. q̄ bis posita Crambe mors est. Crambe at brassicæ ge-
n⁹ ē. idq̄ expressit: ut fastidiū repetitæ sæpius cōtrouersiae
notaret. quum uulgo quoq̄ recalsacta brassica iā ī prouer-
bium fastidii concesserit. nos at eo uti possum⁹: ubi aliqd
sæpius repetitū nobis fastidiū parit. Homo bulla ē.

b Vllas post cæteras significationes: etiaꝫ appellamus
tumores illos. qui in aqua p̄cipue quū bullit: repente
excitantur: & repente euanescent. Vnde illud notissimū
ac probatissimū apud Varronē lib. de re rustica primo pro-
uerbium legimus. Homo bulla est. Nulla certe fieri uerior
cōparatio potuit: ad uitæ humanæ fragilitatem ostenden-
dam. Sumus. n. similes bullæ fluxi & momento caduci.

Indoctos a musis atq̄ gratiis abesse.

q Vintilianus institutionū oratoriæ li. ii. quū de musi-
cæ & eius laudibus loquitur: ita inquit. Vnde ēt ille
mos. ut in cōuiuuiis post cœnā circūferetur lyra. cuius quū
se iperitum Themistocles cōfessus ēēt (ut uerbis Cicerōis

7
utar) habitus est indoctior: denique i puerbiū usq; græcorū
celebratum ē. Indoctos a musis atq; gratiis abesse. quo nos
admonemur nō litterarū studiis tantū: Sed certe regē oīū
artiū discipulis p uirili opaz quoad uiuim⁹ īpēdere debere.

Prius testudo cursu præueniet leporem.

g Ræcū puerbiū ē ποτορον χελων παρὰ διραδείτα
hoc ē prius testudo cursu præueniet leporē. quod in
de tractū ē. nā testudo lēte incedit. lepus at̄ habita tā parui
corporis proportionis ratione: oīum fere aīaliūz uelocissi-
mus est. unde qdaz a pedū leuitate sibi nomē uēdicasse uo-
lunt. id q̄q; Varro teste Ge. li. i. ca. xviii. minime pbat. quū
itaq; īpossibile sit testudinē cursu puenire leporez: de his q̄
factū difficilia sunt: huiusmodi puerbiū dī. Alterz de dasy-
pode id est lepore apud græcos puerbiū extat: quod est.

Lepus Carnem quærit.

g Ræci dicunt δασυπόδισ κρεω πτενοῦ. ei. hoc est le-
pus carnem quærit. quod de iis dī. q ab alio quærūt:
quæ in se hñt. quēadmodum lepus si carnem quæreret: q̄
maxime abundat. Scribit enim Aristoteles dasypodem ti-
midum anīal oīum p̄dæ nasci solum sup̄foetare: aliud' edu-
cātez: aliud in utero pilis uestitum habētē: aliud īplume: ali-
ud inchoatum: aliud nō p̄fectum. quæ itidem Plinius lib.
viii. capite lv. ad uerbū p̄p̄modum refert. quod adagium
elegāter interpretatus ē Teren. ī Eunuchō. q ait lepus tute-
es: & pulpamentū q̄ris. i. q̄ris ab alio: qd ī te habes. hoc est
blādiris scorto: quū ipse sis scortū. qd si Donatus & cæteri
illius poetæ iterprætēs itellexissent: nō fuissent tot ambagi-
bus usi ī re simplici atq; apta. nec me p̄terit: q nōnulli ad id
referri uolunt. q singulis leporibus (ut Plinius ait) utraq;
uis inest. Vex prior sententia magis placet.

Ab ouo incipere.

n E mo fere est. sit quis mediocriter eruditus:quem fu-
giat quam longa sit Helenæ Genealogia:& sæpe at-
que sæpius a poetis repetita. ex quo quoties quis alte in-
cipit. & propemodum supra principiu3 rez retexere di-
cimus puerbialiter:illum ab ouo incipere. quuz ex gemio
ouo Castor:Pollux:Helena:Clytemnestra ortum habue-
rint.quod Horatius in poetica arte ita scribēs tetigit:Nec
gemino bellum troianum orditur ab ouo.

Cretes nescit pelagus.

c Retenses prioribus annis nauigādi principatum te-
nuere.Vnde sermone uulgatu3 est prouerbiu3:q. si
quis q̄ callet seignorare dissimulat:dicimus ironicos Cre-
tes nescit pelagus.hæc ex Strabone ad uerbuz.li.x. geog.

Difficilia honesta sunt.

p Lutarchus de liberis educandis.qđ.n.inquit i cōsul-
to ac temere dictum factuz ue sit.id pulchru3 esse ne-
quit.Vtq̄ in puerbio est:Difficilia honesta sunt.Sensus
at adagii facilis & apertus est.significat.n.id fere(quando
uirtutis noīe omnia honesta cōtinentur)qđ Lactantius in
prio diuinarum iſtitutionu3 libro ait.qui ita scribit.Nam
quia uirtutibus amaritudo pmixta est:uitia uero uolupta-
te cōdita sunt:illa offensi:hac deliniti homies feruntur im-
præceptis.& Pittacus pdifficile est inquit bonuz esse.&M.
Tullius quo difficilior:hoc præclarior.idem in calce tertii
tusculanæ libri.Quid at præclarum?non idem arduum?
& Martialis ad hoc idem alludens ad furem:Non sex pa-
ratur aut decem sophos nūmis.

Similis Bacelo.

q Vintilianus oratoriæ institutionum li.y.Ac uero in

quit statuaz artifices pictoresq clarissimi quuz corpora q
speciosissima pingendo: fingendo ue: effingere cuperent:
nunq tñ in hunc inciderunt errore: ut Bagou3 aut Mega
byzu3 aliquem in exemplum opis assumentes sibi: sed do
ryphoz illum aptum uel militiae uel palestræ: alioz quoq
iuuenum bellicoz & athletaz corpora decorare existima
rint. Vbi Bagou3 & Megabyzũ p imbellibus & mollibus
accepit. Sed mendose Bacchiam (ut Hermolaus sup trige
simo quinto libro Plinii docet) scriptum erat. q ait potes
& Bacelum in Fabio legere: quem & semiuirum desidia &
libidine insignem fecit prouerbium βακ=λοσ ει: idest simi
lis bacelo. auctor Suidas. quo nos in molles homines & iti
dem libidine insignes decenter uti possumus.

A lasso rixam quæris.

h Oc antiquum est prouerbium: dicente Seneca libro
de ira. iii. Vetus dictũ est a lasso rixam quæri. Vnde
quoties quispiã seu diues seu uiribus p̃stans homine3 pau
perem irritat: uel ibellem aut defatigatum ad pugnam pro
uocat: eleganter dicimus a lasso rixam quæris. quippe qui
reluctari nec potest: nec omnino audet.

Diurnæ lema.

e St quidez lema græcis lachryma: sed cōgelata: ut te
statur Pli. li. xxiii. cap. ii. ita scribens si lema in oculis
erunt. licet oēs fere codices (ut Hermolaus p̃spicue demō
strat) pperam lachrymæ nō lema habeant. Et qm̃ huius
modi lema. i. lachrymæ si diutius i oculis cōgelatæ fuerit:
hoiẽm segnez ac pene stultũ significant. Hic apud Aristo
phane3 puerbiu3 est κρονικαί λιμæ hoc est diurnæ lema
in eos: qui parum prudentes sunt.

Ita fugito ne præter causam.

h Ocuetus est puerbiuz: significat at q unusqsq debz
uitiuz uel culpā uel ifamiaz fugere: sed ita: q nullo id
pacto pter cām suam sit: hoc est ne ptermittat cām suam. q
sit sibi tutissimuz receptaculū. aut ne timeat se ad aleā expo
nere: quū id res postulet. qd elegāter a Terētio ī phornio
ne usurpatur. nos at decenter uti possum⁹: quuz significa
re uolumus: esse rebus nostris semper consulendum.

In Lente Vnguentum.

a Pud Geliuz li. noctiū atticaz. xii. cap. xxvii. puerbiū
græcuz legitur. Sic. n. ait Ne plane fiat græcū illd de
Varrōis Satyra puerbiuz ΤΟΝ ΕΠΙΤΗΦΟΡΟΝ ΜΥΘΟΝ idest ī len
te fabulaz. Sed mendose scriptuz est: ut p belle Beroaldus
demōstrat: q nō fabulā: sed unguentū & nō ΜΥΘΟΝ: sed ΜΥ
ΠΟΝ qd unguentū significat: legendū esse docet. male igitur
lens leguminis genus cuz unguento cōuenit. ex quo quuz
uolumus notare quempiā pp iparilitatez haud satis cōmo
de cum aliquo copulatu⁹ esse ad aliqua munia subeūda: di
cimus ī lente unguentuz est. hoc puerbiuz usurpat ēt. M.
Tullius qdā ad Atticuz epistola decenter ubi ī lente unguē
tum dixit: quum carpere uoluisset Lentulum clodia filiu⁹
haud quaquam cuz Metello Cretico & L. Flacco uiris cla
rissimis in legatione collegam copulandum.

Nihil cū fidib⁹ gracculo: nihil cū Amaracino sui.

i Dem Geliuz ī calce operis meminit ueteris puerbiū:
qd haud lōge abest a superiore. sic. n. ait Vetus Ada
gium est nihil cuz fidib⁹ gracculo: nihil cuz amaracīo sui.
Sensus puerbii est satis aptus. quo significat: neq musicā
gracculis auib⁹ obstreperis & clamosis: neq unguentum
porcis imundis & lutosīs cōuenire. Amaracinum. n. penul
tima correpta teste Pli, li, xiii. ca, i, unguēti genus est. quod

(ut apud Lucreti. li. vi. legere est) peculiariter sues odere.
hoc igit puerbiu i eos ulurpamus; q (ut Vergiliano utar.
uerbo) illaudati se se uiris illustribus cōferre: & āplissimos
honores inhiare audent. Harenam mensuras.

q Vu3 liber p̄ p̄ desertalybiæ exercitum duceret: uni
uersa iaz Asia deuicta: & siti admodu3 laboraret: iplo
rasse a p̄re auxiliu3 d̄r. quo scō apparuit ei extemplo Aries.
quē du3 fugiente3 seqtur: puenisse illo duce ad fontē amœ
nissimū. qua pp desiderio pot⁹ existimasse Arietē illu3 fuis
se loue3: ei3 templu3 miræ magnitudis i harena cōstituis
se. de quo Martia. uersus Dissimuletq; deum cornibus ara
frequēs. id licet Pollician⁹ de Apollis ara i delo dictu3 esse
cōtendat. & Deu3 uocasse Amōe3: hoc est louē harenariu3
Græci. n. αμμων harenā uocāt. Vnde ē frequens hoc apd
eos puerbiū de iis: q frustra i re difficili laborant: αμμων μ
ετρησι hoc est harenā mensuras. Cyprii bouis merenda.

u Eteres Cyprii bouis merendā loco puerbii uocabāt:
turpe3 coenā ac uile3 significare uolētes. qm i Cypro
isula boues humāo stercoř pascebātur. auctor fest. Pomp.
Iacta est Alea.

a Ppiamus Alexādrin⁹ li. ii. ciuiliū belloꝝ & Sueto. re
ferunt Cesare3 quu3 is e gallia rediens armato exerci
tu (qd̄ senatu cautum erat) Rubiconis pōticulum transi
set: iacta est alea dixisse. qd̄ pfecto uice puerbii inoleuit:
quum sic icœpta res est: ut desistere integrum nō sit: q di
camus iacta est alea. (iacere. n. aleam: signif. cat se periculis
exponere.) d̄ quo Cicero i philippicis meminit. hoc. n. in
certos ac audaces subeuntib⁹ casus (ut plutarch⁹ pdit)
uulgo exordiu3 esse solet. alea āt dicitur d̄ oī ludo i fortunæ
uarietate collato: accipiturq; p piculo atq; discrimie & reꝝ

euentu. ut Plinius. M. Tullius extra oēm ingenii aleā pos-
tus. & Luc. quoq; placet alea fati alterutrū mensura caput.

Das assem Elephanto.

h Oc dictitare solebat Augustus Cæsar: (ut testis est
Suetonius) quu3 quispiā illi libellum timide porri-
gebat. Cuius ē rei Macrobius est auctor. qui in Saturnalio-
rum lib. ii. ita ait: Augustus quum ei qdam libellum trepi-
dus offerret: & mō pferret manu3: & mō traheret: putas ī
quit te Assem elephāto dare: q. n. assem hoc est nūmū3 ele-
phanto dabat: cum pauore & formidie porrigebat. Vnde
ī eos qui timide aliquid agunt: puerbium est Das asse3 ele-
phanto. de quo Q. uintilia. quoq; lib. institut. orat. vi. me-
minit. qd̄ at elephantis a populo nūmi darentur. testatur
Pli. sic scribens in. viii. de elephantis: Stipes quas populus
dedisset: seruatae & in sinu effusae.

Lupus est in fabula.

l Vporum uisus credit homini noxius esse: uocemq;
ei quē priores uiderit: adimef. Ver. ī bucolicis ita scri-
bēs testatur. Nūc oblita mihi tot carmīa. uox quoq; Mœri-
iā fugit ipsa: lupi Mœri3 uidere priores. Hic factū ē puerbi-
u3 Lupus est ī fabula. quoties supueniente eo: de quo ser-
mo erat: necesse est tacere. qd̄ Teren. in Adelphis usurpat.

Hic nauigat Anticyram.

a Nticyra īsula est: ad regionem phocaicā ptinens ī co-
rinthū uersa. ī qua īgens hellebori copia nascitur. qd̄
quū morbo comiciali medeatur (ut cōstat auctore Pli. Li-
uiū3 drusum ob eā cām Anticyram petiisse) & ad purgan-
da corpora ualeat. Ouidio ī. iiii. de pōto dicēte. I bibe dixif-
sem purgātes pectora succos. qcquid & ī tota nascitur An-
ticyra. sed potissimū infaniā tollat: teste Hora. ī. ii. Sermo

nū. q de auaro īsanienti ait. Danda ē hellebori multo pars
maxia auariis. & Persio Satyra q̄rta Anticyras melior sor
bere meracas. hic puerbiu3 fluxit: q̄ quum symbolicos &
subobscure quēpiam tanq̄ minime mentis cōpote3 īsanīa
coarguere uolumus: dicimus hic nauigat Anticyram.

Nilū habetis & Vinū quæritis.

p Icenius niger Roman9 īperator (ut. M. Antonius
Sabellicus ī historiis testatur) quū apd̄ ægyptu3 ab
eo milites uinum peterent: respōdit nilū habetis: & uinu3
quæritis: qd̄ modo loco puerbiū usurpatur. quum quis ui
ni caritate laborans nimio magno studio uinū q̄rit. ueluti
nō haberet aquā primū mortalib9 poculu3 a natura datū.
cōsimile exemplū illud Augusti est. q̄ teste Trāq. populū
de uini caritate q̄rentē seuerissime coercuit dicens. Satis p
uifum esse a genero suo Agrippa: productis pluribus aq̄s:
ne homines sitirent.

Sunt Apinæ Tricæq̄.

m Artialis ī apophoretis uersus ē. ait. n. Sūt Apinæ tri
cæq̄: & siquid uili9 istis. ī cuius (bona uenia deū sit)
interpretatiōe Domitius uir alioq̄ non īdoctus p̄spicue hal
lucinari & claudicare uidet. qui īquit Apinæ: nam res leui
res solebant mitti ī apophoretis. Apinæ ab apio fructu fra
gilis corticis. Tricæ īpedimēta dicuntur. hoc ille: qd̄ q̄rum
finiæ urbanissimi poetæ cōueniat: alioz iudicio pensitādū
reliquimus. Cæterz ego affirmare ausim Martiale ī hoc lo
co haud dubie uetus tetigisse puerbium. qd̄ huiusmōi est.
Apina Tricæq̄ duo apullīæ oppida fuerunt: q̄ teste Plī. li. iii.
cap. x. Rex Diomedes euerit: tanta ignominia: ut in puer
biū ludibriū transferint. quoties itaq̄ rē uilē & nullius p̄cii
ostendere uolumus. Apinas & Tricas noīamus. qd̄ uehe

mēter cū poetæ sensu cōgruit. nobis at̄ potissimū explicare
placuit: partī ut locū emacularem: partī uero ut puerbii sen-
sus apiēdo studiosis cōsulerē. hoc. n. lōge plures usurpar: q̄
itelligere uidebā. Tā q̄ Polii folium es.

Oliū herba auctore Pli. li. xxi. ca. vii. iclyta est: Mu-
p sei & Hesiodi laudibus celebrata: ac ad oīa utilis. q̄
pr̄sus mirā i se uarietatē repētinaq̄ mutatione3 h3.
eius. n. folia (ut tradūt) mane Cādita: meridie purpurea:
sole occidente cærulea aspiciuntur. Vnde iā puerbii loco in-
oleuit. ut quū uolum⁹ quēpiā taxare. quod aliud (ut Salu-
stianis uerbis utar) Stās: aliud sedēs sentiat: & uari⁹ & mu-
tabilis sit: dicimus tu tā q̄ polii folium es.

Vbi Vber: ibi tuber: ubi mel: ibi fel.

h Ocadagiū luculenter a Plauto i Amphytriōe his uer-
bis declarat. ait. n. ita diis placitū ē: ab eode3 culmine
uoluptas & ei mœror comes sequit̄. qđ regnū (ē. n. rex om-
niū uicissitudo) utrunq̄ potissimū hēt. ut Dionysii Syra-
cusanorū Tyrāni exēplū illud celebre demonstrat: Nā illius
Democles qđā (ut Cice. i ultia tuscula. & Hora. i. ii. carmi-
nū referunt.) diuitias atq̄ opes uæhemēter admirabat: il-
lūq̄ foelicē putabat. At Dionysius q̄ sibi suarū curarū cōsci⁹
esset: uis nē iquit Democles q̄ foelix sit uita tyrānica degu-
stā: quū ille ānuisset. iussit hoīem i strato purpura atq̄ au-
ro exornato recūbere: epulasq̄ regio luxu istructas appōi:
adesseq̄ illi q̄ administrarent: pulcherriōs pueros. adeo ut
foelicissimū illis rebus se putare Democles posset. Verū eo-
de3 tpe ex laquearib⁹ triclinii acutū ensem eq̄na seta alliga-
tuz supra discūbentis caput pēdere curauit. maxio timore
p oīa tps puncta afficiebatur Democles: ne in caput suum
decideret ensis. ita nullā ex tāto rex apparatū uoluptatē ca

pere potuit: Sic Tyrānuz orauit: ut abire liceret: q̄ iā beat⁹
nollet eē. Q uod itidez teste Sueto. Augustus cognoscēs
de resignādo īperio bis cogitauit. qđ tñ ne faceret Vergili⁹
suasit. Te quoq; Guide Princeps ne tā dira cupido capiat. est
enī pulchruz īp erare: Sed bñ (ut tu ipse facis) admodum
difficile: quod Dioclitianus dictitare solebat.

Argentanginam pati.

c Litolaus scripsit legatos Mileto publicæ rei cā uenif
se Athenas: tū q p se se uerba facerent: quos uisum
erat aduocasse. aduocatos (uti erat mādatuz) uerba p mi
lesiis ad populuz fecisse. Tunc Demosthenes milesior⁹ po
stulatis acriter rñdit. Res īpostez diez reiecta est. legati ad
Demosthenez uenerunt: magnoq; ope orauerunt: uti con
tra ne diceret. a quibus auctore Gel. li. x. cap. ix. pecuniæ q̄
tuz petiit: accepit. postridie quuz res agi dnuo cœpta esset:
Demosthenes lana multa colluz ceruicesq; circunuolutus
ad populuz p̄diit. & dixit σνναγχυν: id est anginā pati q̄ est
morbi genus: eo cōtra milesios loqui n̄ quire. Tuz e popu
lo un⁹ exclamauit nō σνναγχυν. i. anginā s; αργυραγχυν
hoc est argentanginā esse: qđ etia; ipse Demosthenes po
stea nō cōcelauit: qñ gloriæ quoq; sibi assignauit. Nā quuz
Aristodemuz actorez fabulaz īterrogasset: q̄tum merce
dis uti ageret: accepisset: & Aristodem⁹ talētuz rñdisset. At
ego plus īquit accepi: ut tacere; hāc q̄uis historiā. C. Grac
chus ī orōnibus eodē Gelio testāte ī Demadē cōtulerit. qđ
undecunq; sit: uice puerbii īcrebuit ī eos: q pecunias accipi
unt: ut iuste agāt: uel quū ī agēdis cāis loq; deberent: ipsi ta
cent pecunia corrupti.

Noduz ī Scirpo quæris.

s Cirpi teste Donato lenis iunci spēs sunt: & qm nodo
carent. hīc scm est puerbiuz Noduz in Scirpo q̄ris.

de iis: qui in rebus claris atque aptis difficultatem faciunt. de quo Terentius in Andria meminit. Homeromastix.

z Oilus libros aduersus Homerum scripsit: eosque Alexandria ueniens Ptolomeo Regi recitauit. Ptolomeus quum audiuiisset poetarum parentem indigne carpi: nullum illi responsum dedit. Zoilus quum diu fuisset in regno: rerum tandem inopia compulsus Regem adiit rogans: ut sibi dari aliquid iuberet. Tunc Rex inquit Home. qui mille ante annis decessit: a quo perpetuo tot milia hominum pascit. quare tu quoque debes: qui meliori ingenio te profiteris: non modo unum: sed etiam plures alere posse. Dignum profecto sapientissimo rege responsum. Hic uero sibi cognomen adoptauerat: ut Homeromastix uocaretur. Ouidio dicente in primo de remedio amoris: Ingenium magni liuor detrahat Homeri. Quis quis es ex illo zoile nomen habes. quod uerbum apud grecos flagellum significat: Tractum inde puerbium. ut omnes huiusmodi doctorum uirosque calumniatores homeromasticas nosemus. omnibus denique obrectatoribus accommodari potest. ut Vergiliomastix. Gelius in fronte. xvi. noct. Atticarum libri cuius liber inquit etiam fertur nefando titulo Ciceromastix. usurpat Plinius quoque in suo prooemio.

Ad Calendas grecas.

a Vgustus Caesar (ut Tranquillus tradit) quum uolebat aliquem nunquam esse solutum significare: non illepide dicebat. soluet ad calendas grecas: hoc est nunquam. quia greci non habent calendas. in itide significatum quoque eleganter dicimus ad Neomenias latinas. quia (ut refert Hieronymus ad fregellam de interpretatione psalmorum) latini neomeniis carent.

Leges bonae ex malis moribus procreantur.

q Vnus populus romanus nimio luxu corruptus sum.

ptuosissimus circa coenas effectus esset: q̄ (ut Horatius ait) usq̄ medium esset: multæ seuerissimæ leges ad huius modi luxuriæ coercendâ latæ sunt. quas Cato cibarias appellauit: Cæteræ sumptuariæ dicebant̄. idest de moderandis sumptibus latæ. Inde uetus puerbium manauit leges bonæ ex malis moribus procreantur. Et. n. nisi pessimis effusissimisq̄ uiueretur moribus: profecto non opus ferundis legibus esset. de quo Macrobius li. Saturnaliorum tertio mentionem facit.

Euenit mihi quod Polluci.

s Vetonius de ædilitate Cæsaris ita scribit: Venatiões at ludosq̄ & cū collega & separatiz edidit. quo factuz est: ut cōmunium quoq̄ ipensarum solus gratiaz caperet. nec dissimularet Collega eius. M. Bibul⁹ euenisse sibi qđ polluci. hæc ille: Ideo. n. dicebat bibulus sibi accidisse qđ polluci. nā quum templū esset sacratuz Romæ in foro teste Liuiolib. ii. Castori & polluci: unius tñ Castoris dicebatur. quod uice prouerbiū usurpari pōt. quū duo cōmune munus obeunt: alter uero muneris mercedem assegitur.

Ede Nasturtium.

n Asturtiuz auctore Plinio li. xx. capite. xiii. herbæ genus est: nomen at a narium tormēto accepit. Vnde factum est prouerbiū ad excitandum torporez: *ēdē nāsturtiū* hoc est ede nasturtiū. quod pinde est. ac si diceremus expergiscere: excitare.

A Caluo ad Caluum.

c Aius Caligula altera fax humani generis stās (ut testis est Traquillus) intra mediā porticū uolens ut in differēter oēs custodiæ ad suppliciū deducerentur: hac prouerbiali ellocutiōe: idest a Caluo ad Caluum usus est. cu-

ius rei (ut Dion auctor est) rō hāc est. quūz. n. Caligula re
cognosceret custodias. duo forte aderāt Calui: alter ī sūmo
alter in imo carceris. ita ut inter duos caluos oēs custodiā
cōtinerentur. Caius igit ut nullo delictorū discrimine habi
to oēs ad unū punirentur: ita symbolicos ad suppliciuū dū
ci īperauit. qđ loco puerbii usurpare possumus. quum ali
quid nullius rei habita ratione fieri iubemus.

Non oīum est uiroꝝ Corinthuꝝ nauigatio.
s Trabo lib. Geographiæ. viii. quū de Corintho. loqui
tur: ita iquit Veneris etiā templūz adeo locupletatūz
extitit: ut supra mille Deæ pstitutas puellas caperet: quas
Veneri uiri mulieresq; addixerāt. pp has igitur frequens in
urbēz multitudo turbaq; cōueniebat. Vnde Ciuitas mirū
īmodūz ditabatur. nautæ etiā leuiter sumptus factitates
absūmebātur. Hinc uulgatūz ueteri sermōe puerbiūz: Nō
oīum est uiroꝝ Corinthuꝝ nauigatio. Phociō at (ut Gel.
testis) inde natum tradit: q; Laïs meretrix non admittebat
nisi: qui soluerent: q̄tuꝝ posceret. Cuius Horati. quoq; li.
epistolæ priō meminit. nos at uti possumus: quūz īnuere
uolumus fortunā nō æqualāce omnibus fauere. Eodē ē
Stra. teste cuiusdā meretricis facetuꝝ illud pōsteris: uulga
tuꝝ est respōsuꝝ. nā quūz altera illi exprobraret inertiam: q;
nulla operis teneretur industria: nec lanas attingeret. Ego
inqt talis in hoc breui tpe ternas disposui telas: innuens se
maiorē diuulgādo corpore q̄stū fecisse: q̄ illā ex lanificio.

Poenitere tanti non emo.

q Vuꝝ intēr eas meretrices de quibus superius dixim⁹
Laïs esset: q̄ auctore Gel. li. i. cap. viii. ob elegantia ue
nustatēq; formæ grādez pecuniaꝝ demerebat. Cōuentus
ad eā ditioꝝ hoīum ex oī grācia celebres erāt. nec tñ admit

tebat: nisi: q̄ dabat: q̄d poposcerať. poscebat at̄ illa nimia q̄
tiratez. ad hāc ille Demosthenes clanculuz adiit: & ut sui co-
piā faceret: petiit. At lais *υπὲρ ἀπαχυστο*: id est decē dra-
chmaz milia poposcit. tali petulātia mulieris atq; pecuniā
magnitudie ictus expavidusq; Demosthenes auertitur: &
discedens Ego inq̄t poenitere tāti nō emo. q̄d nos uel ī cō-
simili re: uel quū ea declinam⁹: q̄ si ppetrarem⁹: paulo post
poenitentiā nobis allatura forent: prouerbialiter usurpare
quimus.

Hic habet fœnuz in cornu.

Oues quuz cornu petū: mos est: ut in eoz corni-
culis fœnuz alligetur. quo signuz datur trāseunti-
bus: ut caueāt. hinc metaphoricos puerbiuz flu-
xit. ut quuz hoīem maledicū cernerent: fœnuz hēt ī cornu
dicerent. Hora. i. i. Sermonū fœnuz hz ī cornu: lōge fuge.

Prandium Caninum.

Prandium abstemiuz ī quo nihil uini potatur: puer-
bialiter caninū appellatur. quia canis uino caret. hæc
ex Gelio libro decimotertio. Nulla dies sit sine linea.

Pelli illi oīuz pictori optio ppetua cōsuetudo fuit: nū-
q̄ tā occupatā diē agendi: ut nō lineā ducendo artē ex-
erceret. ex quo natū ē puerbiū. quū significare uolum⁹ nō
esse frustra terēdū tps: Nulla sit dies sine linea: dicimus.

Pro adamato Vespasiano.

Oc puerbialiter dici p̄t. quū qs ī rationario libello re-
ferre uellet: q̄d p munere amatorio pdegerit. ut face-
te admoduz ipse Vespasianus usus est aduersus procurato-
res suos rationez impensaz referentes. Tranqllus auct̄or.

Citius elephanti parient.

Linus ī pfatione inquit: quuz celeri⁹ ē elephāti pa-
rient. q̄d ideo puerbio increbuit. ga. x. annis (ut idē

Plinius libro. viii. capite. x. tradit ggestare i utero elephan-
tos uulgus existimat. Aristoteles bienio: nec amplius q̄ sin-
gulos uno partu gigni refert. Vnde uetus adagiū est. quū
significare uolumus aliquid tarde fieri: ut dicamus celerius
elephanti parient. ad hoc uel illo utimur.

Citius mula pariet.

Plinius lib. viii. capite. xliiii. de mulis ita differit. obser-
uatum ex duobus diuersis generibus nata tertii ge-
neris fieri: & neutri parentum esse similia. eaq̄ ipsa q̄ ita na-
ta sunt: nō gignere in oī animalium genere. Iccirco mulas
nō parere. qđ etiā testatur Aristot. libro. x. de aīalibus. qui
inquit genus muloz totum est sterile. Est tñ in annalibus
peperisse saxe: ueḡ prodigii loco habitum. qđ Appianus
Alexādrinus lib. i. in pdigiis accidisse: ante Syllæ ingressuz
in Urbem prodit. Theophrastus uulgo parere i capadocia
tradit: sed esse id animal ibi sui generis. Ite3 Plinius, li. xxx.
capite ultimo (q̄ nō longe ab re est) quuz de quarundam
bestiaz miraculis loquitur: puluerem inquit in quo se mu-
la uolutauerit: corpori ispersum mitigare ardores amoris.

Velocius q̄ Asparagi coquantur.

a Vgustus Cæsar ad explicandā (auētor Trāquillus)
festinatæ rei uelocitatem dictitabat: citius q̄ Aspara-
gi coquantur. qui quum cito coquantur. iam Cæsaris di-
ctum in prouerbium cessit.

Ad uiuum non refeco.

h Oca medicis tractum est. qui usq̄ ad uiuam carnem
uulnera curant. quo Lelius in Amicitia ad supersti-
tiosam nimisq̄ subtile3 refutandaz stoicor̄ de sapientibus
sententiam usus est. quod significat nō esse oīa ad unguē3
exploranda. a quo nō discrepat illud ab eodem Lelio pro

uerbii loco paulo inferius usurpatum.

Agamus pingui Minerua.

m Inerua ingenium dicitur. (est enim ingeniorum dea) quare quum significare uolumus non oportere nimis anxie & morose: atq; curiose omnia inquirere: dicimus Agamus pingui minerua: id est crasso ingenio. qd Colu. lib. xii. ita scribens usurpat: in hac autem ruris disciplina non desideratur eiusmodi scrupulitas: sed (ut quod dicitur pingui minerua) &c. cuius deæ quum mentio facta sit: non erit alienum subiicere illud.

Sus mineruam docet.

m Ineruam non solum ingenii (ut dictum est) Deam esse poetæ finxerunt: sed sapientiæ omnes appellat. quippe quæ ex uertice capitis Iouis nata est. quare Horatius in carmine ait: proximos illi tamen occupauit Pallas honores. Nam deo nemo proximior est: q̃ ipse sapiens. At sus quum omnium animalium immundissimus sit. quid tam impar & indecens atq; absurdum est: q̃ suam docere Mineruam? quoties igitur hominem imperitum uidemus: q̃ sapientem docere nitatur: non illepide huiusmodi prouerbio utimur. quod Hieronymus in quadam ad Ruffinum epistola usurpat. q̃ illud quoq; loco adagii i eadem epistola.

Oportet mendacem esse memorem.

h Ieronymus inquit oblitus ueteris prouerbii mendaces memores esse oportere. Et Apuleius in Apologia oratione secunda saepe audiui non de nihilo dici mendacem memorem oportere. cui illud Terentianum fallacia alia aliam trudit: subiacet.

Tenebræ Cimmeriæ.

u Etus adagium est ab antiqua historia sumptū. Cim

merii enim populi Scytici fuerunt. a quibus Bosphorus
cimmerius nominatus est. quauis Strabo in septimo geo-
graphiæ Cimmerium bosphorum quasi cimbrium a cym-
bris dictum putet. Cimmeriorum autem clima quum te-
nebrosum sit: & aer quoq; caliginosus: ut testis est idē Stra-
bo in primo: & Tibullus dicens Cimmerion etiam obscu-
ras accessit ad arces: Quis nunquam candente dies appa-
ruit ortu. Hinc deductum est prouerbum Tenebræ Cim-
meriæ in eos: qui tanquam cæci omnis ueritatis expertes
sunt. quod Lactantius Firmianus libro diuinarum institu-
tionum quinto capite tertio sic scribens usurpat: O cæcus
pectus: o mentem cimmeriis (ut aiunt) tenebris atriores.
Et Diuus Hieronymus contra Ioannem Hierosolymita-
num Rogo inquit quæ tanta est cæcitas cimmeriis (sicut
aiunt) tenebris inuoluta. Cimmerios etiam Ephorus in
Italia fuisse tradit iuxta lacum auernum: & in subterraneis
habitasse domiciliis: quorum morem patrium esse: ut so-
lem nemo intueatur. Verum nocturno tempore egrediū-
tur. de quibus Dionysius de situ orbis meminit: & Festus
Pompeius ita scribens: Cimmerii dicuntur homines: qui
frigoribus occupatas terras incolunt. quales fuerunt inter
Baïas & Cumas in ea regione: in qua conuallis satis eminē-
ti iugo circumdata est: quæ neq; matutino neq; uespertino
tempore sole contingitur.

Homo duræ Ceruicis.

c Erui in singulari contra Seruii sententiam: præ-
ter alia significata: a scriptoribus sæpissime pro su-
perbia usurpatur. Vnde uice prouerbii increbruit Ho-

mo duræ Ceruicis: hoc est superbus. Vel ab eo: quia cer-
uix posterior colli pars est. ex qua origo est omnibus ner-
uis: & quoniam nervi ipsi corpus erectum ac rigidum fa-
ciunt: Qui in ceruice sunt collocati: dicimus hominem
duræ Ceruicis: quasi indomabilem: more ferocium bo-
um. Et a Diuo Hieronymo in interpretatione uete-
ris instrumenti dictum est: Populus iste duræ Cerui-
cis est.

Dies adimit hominibus dolorem.

Oc auctore Terentio in Heanton. Vetus est
h Adagium. apud quem Menedemus conque-
rens aut illud inquit falsum est: quod uulgo au-
dio dici: Diem adimere ægritudinem hominibus. signifi-
cat autem illud quod Seruius Sulpitius ad Ciceronem
de obitu Tulliae scribens: ait Nullus dolor est: quem non
longinquitas temporis minuat: atque molliat. Vnde ue-
re Ouidius tempus rerum edax appellat. quando dolo-
rem minuit uel tollit. quod haud facile est: nam (ut Ci-
cero ait) cui placet obliuiscitur: cui dolet meminit. Nos
autem hoc adagio uti quimus: quum innuere uolumus
tempus omnia consumere. uti Marcus Tullius dicit ni-
hil est opera manuque factum: quin non minuat: consu-
matque uetustas. & Horatius in carmine Damnosa quid
non minuit dies?

Epimenidis somnum dormit.

c Epimenidem auctor est Plinius libro septimo ca-
pite. lii. & Laertius libro primo Cnosum pue-
rum æstu & in itinere fessum in specu septem &
quinquaginta dormisse annis: rerum faciem mutationēq-
mirantem uelut postero expectatum die. ex quo iam loco

prouerbiū uulgatum est: quum uolumus notare quem
piam: quia legnis & somniculosus sit: totumque uitæ fere tē
pus dormiat. dicimus hic Epimenidis somnum dormit.

Næc oīa: nec passim: nec ab omnibus.

i Nquadam diui Seueri epistola & Imperatoris An-
tonii græcum adagium reperitur. ea citatur ab Vlpia
no i primo de præconsulis officio: eodemque titulo ponitur
in digestorum libro primo. Verba sunt hæc epistolæ: quæ
quoniam elegantissima & bonæ frugis plena sunt: ediscen-
da iis censeo: qui rempub. gesturi sunt. Quantum inquit
ad xenia pertinet: audi quid sentimus. græcum prouerbi-
um est ΟΥΤΕ ΠΑΝΤΕ ΟΥΤΕ ΠΑΝΤ ΟΥΤΕ ΟΥΤΕ ΠΑΡΑ ΠΑΝΤΟΝ: hoc
est nec omnia: nec passim: nec ab omnibus. Nam ualde in-
humanum est a nemine accipere: sed passim uilissimum: &
per omnia auarissimum. ab hoc igitur celebri adagio adi-
scant: qui magistratus gerunt: uel ipsi etiam principes: ut
munera recipienda sint. quæ (ut in ecclesiastica historia
non minus uere quam eleganter legitur) occæcant prudē-
tes: & iustorum uerba subuertunt. in his proinde capien-
dis modus habendus est: quemadmodum hoc prouerbio
monemur.

Pollicem præmere.

ii Etus prouerbiū est: auctor Plinius libro uigesimo
octauo cap. ii. ubi ait: pollices quum faueamus præ-
mere etiam prouerbio iubemur. quod Horatius epistola-
rum libro primo tetigisse uidetur sic scribens: Consentire
suis studiis qui crediderit te: fautor utroque tuum laudabit
pollice ludum. ex quo illud Iuuenalis peritissime: Et uerso
pollice uulgi quemlibet occidunt populariter: ceu si uerso
pollice tollatur fauor. nam ut fauere qui pollicem præme

rent: (ita censeo) qui uerterent: denegare gladiatoribus fauorem credebantur. quemadmodum auctore Augustino de Ciuitate dei libro decimonono quum de Iliadis & serapidis simulacro loquitur: digito labiis impresso silentium fieri significatur. & tollere digitum teste Cicerone in Verrem: & Martiale libro quinto ad hospites: est se uel conductorem uel emptorem ex publica uenditione aut locatione significare.

Scytala laconica.

Arcus Tullius in quadam ad Atticum epistola sic ait: habes scytalam laconicam. quo prouerbialiter dicto significare uoluit epistolam breuissimam scriptam: & occulto significato obscuratam: sicut lacedaemonii ueteres facere consueuerunt. qui occultare uolentes litteras publice ad Imperatores suos missas: ne ab hostibus exceptae consilia sua indicarent: epistolas mirando commento scriptas mittebant. namque eorum tenuissimum surculo tereti atque oblongo complicabant: & in eoloro litteras per transuersas iuncturarum oras inscribebant: id eorum deinde ex surculo reuolutum Imperatori suo mittebant. qui huiusmodi conscius surculo compari quem habebat: eorum consimiliter complicabat. atque ita litterae per ambitum eundem surculi coalescentes rursus coibant: & ita integram & incorruptam epistolam & facilem legi praestabant. hoc genus epistolae graece Scytale Laconice: hoc est Scytala laconica nuncupabatur. auctores Gelius libro decimosexto capite nono. & Plutarchus in Iysandro. quum Cicero igitur exemplum epistolae Marcii Antonii ad se missae inseruisset epistolae ad Atticum dixissetque: habes scytalam laconicam: hoc

est epistolam breuitate laconica perscripta & super reb⁹ ar
canis compositam, sicut lacones componere consueuerat.
nos itidem quum significare uolumus furtiua scripta uel
per notas composita (ut dictator Cæsar auctore Suetonio
facere consueuit) nominare possumus prouerbialiter Scy
talam laconicam.

Conscientia mille testes.

nihil equidem est: q^{uod} magis penitus hominem in
trospectat: eiusque animum noscat: q^{uam} ipsa consci
entia. quæ si scelerum conscia est: nos semper sol
licitat & torquet: Iuuenale dicente & tacita sudant præcor
dia culpa. Si autem bene actæ uitæ non expers est: oble
ctat & fouet: atque aduersus omnia maledicta tuetur. Un
de uetus manauit prouerbium Conscientia mille testes.
perinde ac si diceretur eam uim conscientia habere: quam
mille testes. De quo Q^{uintilianus} in quinto memi
nit.

Albus an ater sis.

c Atullus in Cæsarem hoc uetus prouerbium ex
primit: ubi inquit Albus an ater homo: per quæ
uerba prouerbialiter dicta significat se nihil face
re utrum Cæsar bonus sit: an malus. Albus enim bonum
& liberalem: Ater uero malum & sordidum signat. sicut
ti interpretatur Porphyrio apud Horatium. qui & ipse
in secundo epistolarum libro in ultima ad Iulium Florum
epistola hac prouerbiali elocutione usus est: illo uersu mor
talis in unum quodque caput uultu mutabilis Albus &
ater. de quo intellexit Q^{uintilianus} libro undecimo: qui
negat inquit se magnifacere aliquis poetarum utrum Cæ
sar sit ater an albus homo. Quod apud eruditos

xxij

frequens est: sicut apud Apuleium. qui ita scribit in apologia: Etiam libenter te nuper usque albus an ater esses ignoravi: adhuc herde non satis noui. & apud Diuum Hieronymum scriptum legimus in libro contra Heluidium: Quare balbutis & erubescis: albus (ut aiunt) ater ues nescio. Nos autem hoc adagium usurpare possumus in eos: quos subdole notamus: Quod minime boni sint.

In portu nauigo.

i Am qui in portu nauigat: tutus est a tempestate & fluctuum impetu. ex quo quum uolumus dicere prouerbialiter tutus sum: dicimus in portu nauigo.

Da mihi testimonium mutuum.

g Ræci nullius religionis: nullius fidei hominum genus utpote qui uitiorum omnium (ut Plinius ait libro decimoquinto capite quarto) genitores sunt: testimonia inuicem inter se mutuunt. Quo fit huiusmodi testes non iusiurandi: Sed lædendi eum uerba meditantur: in quem testificantur. Vnde apud eos prouerbium erat: Da mihi testimonium inutuum: dicente Marco Tullio in Oratione pro Lucio Flacco testimoniorum religionem & fidem nunquam ista natio coluit: totiusque huiusce rei quæ sit uis: quæ auctoritas: quod pondus ignorat. Vnde illud est: Da mihi testimonium mutuum: num Gallorum: num Hispanorum putatur: totum istud græcorum est. quod nos & in falsos testes & in eos qui turpiter inter se beneficia foenerantur: usurpare possumus.

Tanquam habeas tria nomina.

Obiles Romani fere omnes tribus nominibus
n p̄nomine: noīe: cognomine notabant: ut .C. Iulius
Cæsar. antiq̄s at̄ simplicia noīa erant: ut Romulus & Remus: prænomen a Sabinis eos sumpsisse Pri-
sianus autumat. idque uel differentię causa: uel q̄ tempo-
re quo Sabinos Romani asciuerē ciuitati: ad confirman-
dam coniunctionem nomina illorum suis præponebāt no-
minibus: esse factum tradit. ex quo illud Satyricum tāquā
habeas tria nomina: idest tanquam sis nobilis: uel tanquā
sis in libertatem assertus. (ut Politiano placet) qui hoc de
iis: qui manumittebantur a Poeta dictum putat. Sed un-
decunq̄ sit: iam in prouerbium cessit in eos. qui sibi ipsis
plus q̄ par sit: ultra dignitatem tribuunt.

Opera & oleum perdere.

Arcus Tullius libro septimo epistolarum familia-
m rium ad Marium uetus prouerbium usurpat: ita
inquiens: in quibus ipse Pompeius profitetur se
& operam & oleum perdidisse: hoc est omnem laborem ir-
ritum fuisse. quod tractum est: uel a palæstritis: quibus da-
batur oleum: ut ungerentur. uel ab his: qui multum & fru-
stra uigilantes oleum consumunt. Vnde in prouerbio eru-
ditorum dicitur: plus olei q̄ uini consumpsi. qđ equidē tu.
Illustrissime Guide uere usurpare potes. qui manifestum
iter ad ingenii lumen ostendens a teneris (ut græci dicūt)
unguiculis: perinde primis litterarum elementis insiste-
re coepisti: ut (uide quantum sit assuescere) Deinceps
nullos studiorum labores nulla ue incommoda subter-
fugisti. Quare tu tanquam illud Antisthenis præterfe-
rens dictum $\mu\alpha\kappa\epsilon\iota\eta\nu\ \mu\alpha\lambda\lambda\omicron\nu\ \eta\eta\delta\epsilon\epsilon\iota\eta\nu$: idest insanire
potius quāz oblectarer. non uoluptatibus undiq̄ circun-

xviij

fufis ut cæteri folent: quibus perinde ac tibi fortuna rerum omnium copiam præftiterit: fed litterarum ftudiis donec per ætatem munus militare obire nequifti: omnem tuam operam per noctesq; lucubrationes enauafti. plus igitur olei q̃ uini conſumpſiſti. ut ille quoque Demofthenes cuidam eius eloquentiam demiranti reſpondiſſe fertur. Cui non abſimile eſt illud: quod Macrobius refert libro Saturnaliorum ſecundo de coruo ſutoris Cæſareꝝ ſalutante: qui quum Auguſtus ſe talium ſalutatorum ſatis domi habere dixiſſet: quoniam memoria tenebat & illa: quibus dominum querentem audire ſolebat: ſtatim ſubtexuit: Opera & impenſa periit.

Talis hominum oratio qualis uita.

Enēcalibro epiſtolarum uigefimo ad Lucillium
ait. apud græcos in prouerbum ceſſit: talis hominibus fuit oratio: qualis uita. cuius etiam Plinius in epiſtolis libro quarto meminit: & Democritus in quieſ Actionis umbra exiſtit oratio. auctor Plutarchus de liberis educandis. nam ut æra tinitu: ita homines ſermone dignoſcuntur.

Acta agis.

Voties ea quæ iam acta ſunt: quiſpiam fruſtra ſæpius repetit. prouerbialiter dicimus: Acta agis: id eſt nihil facis. quod perbelle Cicero in amicitia declarat hiſce uerbis: Sed quum multis in rebus inquit negligentia plectimur: tū maxime in amicis diligendis & colendis. præpoſteris enim utimur conſiliis: & acta agimus. quæ uetamur ueteri prouerbio. quod etiam Terentiū in Adelphis uſurpauit.

Qui non litigat Celebs eſt.

Viuscemodi prouerbum a diuio Hieronymo sæpe repetitur. quod inde ortum est: quia dos uxoria lis uiris est: dicente Iuuenale Veniunt a dote sagittæ: & ipsæ uxores in nocte semper cōquestuosæ & garulæ sunt: ut idem non ne putas melius: q̃ tecum pulio dormit: pulio qui noctu non litigat: quasi inuens cum uxoribus semper coniugibus litem & iurgium esse. propter quod Metellus Numidicus de ducendis uxoribus ad populum hæc uerba fecit. Si sine uxore possemus. Quirites esset: omnes ea molestia careremus. sed quoniam ita natura tradidit: ut nec cum illis satis commodè: nec sine illis ullo modo uiui possit: salutis perpetuæ potius q̃ breui uoluptati consulendum. hæc ex Gelio libro primo capite sexto: quuz litis itaq̃ (ut Chilon Lacedæmonius auctore Plinio libro septimo dictitabat) miseria ipsa perpetuus comes sit. hoc prouerbio monemur uxorem non esse ducendam. ut nobis illud sit: quod urbanissimus poeta sibi exoptat dicens Sit nox cum somno: sit sine lite dies.

Mensa uobis solis est.

Iuus Hieronymus in epistola ad Paulinu3 scribit d Apollonium philosophum perrexisse ad æthiopia: ut Gymnosophistas & famosissimaz solis mensam uideret: quæ talis erat: auctor Herodotus libro historiarum tertio: q̃ in æthiopia inquit fuisse pratum omnium quadrupedum carne refertum: quā per noctem magistratus illic ponere festinabant. & ubi illu3isset: cui libet licebat ad illud accedere epulum. indigenæ existimabant copiam epularum diuinitus suppeditari: & hanc solis mensaz nuncuparunt. ad quaz inspiciendaz olim Cambyses misit legatos in æthiopia: Solinus græco uocabulo heliu trapezam

xix

hoc est solis mēsa; uocat: helias enī; græcè sol: trapeza mē
sa nominatur. de qua ita scribit libro tertio Pōponius mel-
la: Est locus paratis semper epulis refertus: & quia ut libet
uelci uolentibus licet: heliu trapezam appellant: & quæ pas-
sim apposita sunt: Affirmant inasci subinde diuinitus.
ex quo quum uolumus prouerbialiter significare aliquos
non suo sed suorum maiorum uel aliorum labore (ut hæ-
redibus contingit) partis frui diuitiis: scite dicimus mē-
sa uobis solis est: quasi diuinitus data. quum siquidem (ut
Horati. et ait) nihil sine magno uita mortalib⁹ labore det.

Diuinare sapientem.

d Diuinare proprie est augurari & uera d futuro dicere:
ut Cicero li. iiii. epistolæ familiariū; ad Appiū pul-
chrū iquit quasi diuinare tali i officio fore mihi aliquando
expetēdu; studiū tuū. & q sapiēs ē: q uerū dicit. hic ueteres
auctoꝝ Don. sup ecyra puerbiū eē uoluerūt: sapiētē diuīar.

Nihil inuita Minerua facias.

h Oc græcoꝝ uetus adagiū; Cicero li. officioꝝ. i. pspi-
cue declarat: ait. n. nihil decet i uita (ut aiunt) Miner-
ua obstatē. i. aduersante & repugnāte natura. Idez i priā tu-
sculana: bene. n. illo græcoꝝ puerbio p̄cipitur: quā quisq;
norit artē: i hac se exerceat. & alibi Nihil aliud ē more giga-
tū pugnare cū diis: q naturæ repugnare. Vñ ēt Hora. i poe-
tica arte p̄cipit: Tu nihil inuita dices facies ue Minerua.

Clematis Aegyptia.

Lematis ægyptia est herba (ut inquit Plinius li-
bro uigesimo quarto capite. xv) nigra folio lauri
c longo ab aliis daphnoides: ab aliis polygonoides
uocata. Vnde q corpulenti & nigro colore sunt: appellant
Cle matis Aegyptia. ut Beroaldus refert.

Sybarites p' plateā cōtra fastosius īgrediētes.
Ybaris auctor Strabo libro sexto Geographiæ a
flumine uicino cognominata ciuitas amœnissi-
ma fuit: haud procula Crotone. Sybaritæ autēz
imprimis luxu & delitiis notabiles fuerunt. sic ut Princi-
pes omnium colerent ionas atq; tyrrenos: quoniam alte-
ri græcorū utpote qui teste Valerio maximo libro secūdo
omnium primi unguenti: coronarūq; in conuiuiū dan-
darum: & secundæ mensæ ponendæ cōsuetudinem haud
parua luxuriæ irritamenta adinuenerunt. alteri barbaro-
rum luxuriosissimi. ab his sunt fabulæ Sybariticæ: qua-
les ferme apud Aesopum: Plutarchus in conuiuiū septem
sapientum morem fuisse scribit: Sybaritis mulieres ab ul-
t' anno priore ad conuiuiū uocandi: ut ueste auroq; moliri
exornareq; per ocium se possent. Vnde prouerbium dedu-
ctum sybarites per plateā contra fastosius ingredienti-
in eas potissimum mulieres: quæ comptæ & luxurioso or-
natæ apparatu pompatico gressu incedunt. non minus eti-
am prouerbialiter sybariticæ delitiæ dicuntur: quum mo-
dum excedunt. & Sybariticos libellos: idest lasciuos apud
Martialem libro duodecimo legimus: & apud Iuuenalem
Sybaris colles. Saty. vi. cui non ualde absimile est.

Domi non hic milesia.

m Ilesii (ut Strabo docet) Ioniæ populi celeberrimi
delitiis quoq; luxuriæq; insignes fuerunt. qui lepi-
do & illecebrarum pleno sermone utebantur: ut
de Aristide milesio Lucianus in amoribus refert: & Apu-
lei i frōte asini sui: ubi iqt. Vt ego tibi sermōe isto milesio
uarias fabellas cōserā: auresq; tuas bēiuolas lepido susurro
pmulcā. ex quo græcūz prouerbium fluxit: οἰκὸς μιλῆ

στρατιῶν γὰρ ἐνὸς αἵματος: hoc est domi non hic milesia: uidelicet
in eos: qui domesticum luxum celebrant: ubi minus pro
batur. Vnde alterum est.

Olim fortes fuere milesii.

m Milesii itaque olim luxu diffuentes breui omne uirilita-
tis robur amiserunt. sicuti legimus apud Liuium Hā-
nibalidis milites illos qui tot strages romanis intulerant: tot
urbes insigni uirtute expugnarant: unius demum capuæ
ciuitatis allectos illecebris: luxuria corruptos: mox turpiter
effœminatos punicas uires perdidisse penitus: (tam pesti-
fera luxuria & uoluptas est:) quod non temere deinde dicere
tur illis capua altera Cannas extitisse: Vnde apud græcos
ab Aristophane uulgatum est prouerbium. ποτὲ ἦσαν ἀλ-
κῦν καὶ ἀλγιστοὶ: id est olim fortes fuere milesii. quo in eos uti-
mur. qui quondam fœlices ac fortes in miseriam iam im-
belles effecti deuenerint. a quo illud non discrepat.

Fuimus Troes.

f Vimus troes hic loquendi color iam efficax de con-
suetudine chori illius lacedæmonii ductus: & in ada-
gium ascitus. Nam ut est scriptum apud Plutarchum in li-
bro. cui sic est titulus quo pacto laudare se quispiam citra i-
uidiam ualeat: chorus erat lacedæmoniorum trifarius: Se-
num: puerorum: iuuenum. Canebant autem senes ita: fu-
isse se quondam robustos iuuenes. pueri uero sic: se futu-
ros longe his meliores profitebantur. Iuuenum cantio
hæc erat: se iam id esse dicebant: quod uel illi fuissent: uel
hi se futuros sperarēt. cuiusque rei paratos facere periculum.
ex quo factum est: fuimus Troes. quod significat nō eos
uiros esse fortes: uel fœlices: quos olim fuisse dicamus. de
quo Vergilius in secundo Aeneidos meminit.

Dauus sum non Oedipus.

h Viuismodi Terentianum dictum iam prouerbii
loco uulgatum est: quo utimur: quum signifi-
care uolumus nos diuinandi artem non callere.
Nam quum sphinx monstrum illud Thebanum ænig-
ma proposuisset: quod esset animal bipes: inde tripes:
ac quadrupes: & soluenti locastæ conubium: thebanūq;
regnum præmium propositum foret. præter Oedipum
soluere potuit nemo: qui id hominem esse asseruit.

Non omnibus dormio.

m Etaphora a uiro sumpta uidetur. qui somnum
simulat (Auctor Iuuenalis Doctus ad calicem
uigilanti stertere naso) quoad uxor mechos ad-
mittit. quia si illa aliquos reciperet: qui soluere non pos-
sent: quātum uir uellet: ipse statim surgit dicens non om-
nibus dormio: hoc est non omnes patior: id est tenues per
inde ac diuites uxorem adire. quo nos uice prouerbii ele-
ganter uti quimus: quum aliquid uni siue ob beniuo-
lentiam aut quamuis aliam ob causam concedimus: qđ
etiam sibi cæteri omnes concessum putant: uel non om-
nibus dormio. Significat non omnibus operam meam
nego simpliciter: ut Cicero in libro epistolarum septimo
posuit ad gallum.

Hic Epicurus subans est.

a Pud Diuum Hieronymum libro secundo con-
tra Iouinianum legitur. restat ut Epicurum no-
strum subantem in hortulis suis inter adolescē-
tulas & mulierculas alloquamur. ubi subare (quamuis
in codicibus Hieronymi quidam sudantem male legant)
antiquissimo uocabulo dicuntur fues: quum libidinan-

201

tur. Vnde translatio quoque facta est in cætera anima-
lia: ut docet Porphyrio enarrans illud horatianum. Iam
que subando tenta cubilia testaque rumpit: ex quo Hie-
ronymus uolens Iouinianum significare in coitum & li-
bidades ruere: Epicurum qui summum bonum in uolu-
ptate ponit: prouerbialiter subantem appellauit. nos quo-
que quum notare uolumus quempiam in consimilem
rem pronum: haud quaquam minus Adagii loco dice-
re possumus: hic Epicurus subans est.

Hoc re apud Sagram gesta uerius est.

Hoc græcorum uetus & elegans Adagium lucu-
lenter a Strabone libro sexto Geographiæ de-
claratur his uerbis. Qui ait post locros Sagra
fluius labitur: quem fœminie nominant. in cuius ri-
pa Castoris & Pollucis aræ sitæ sunt. Ad quas decem lo-
corum milia una cum rheimis aduersus Crotoniatis
numero centum & triginta millia Marte collato uicto-
res euaserunt. quo ex negotio est ortum aduersus in-
credulos prouerbium: ἀλῆος τεράτων ἐνισαγρὰ: id est
hoc re apud Sagram gesta uerius est. hæc ille: Verum
Iustinus libro uigesimo de armatorum numero cū Stra-
bone non conuenit sic scribens: Itaque quum in aciem
processissent: & Crotoniensium centum uiginti milia ar-
matorum constituissent. Locrenses paucitatem suam
circumspicientes (nam solum quindecim milia militum
habebant) Omissa spe indestinatam mortem conspi-
rant.

Iuppiter non cantat: nec Cytharam pulsat.

It Aristoteles Iuppiter non cantat: nec Citharam
a pulsat. quod præterire minime libuit: ut te dignus
aliquid inclyte Princeps attigisse uidear. ex quo ex-
emplo prouerbialiter docet Principes non debere musicā
exercere. quibus (ut ipse facis) satis est: si aliis utentibus
oblectentur. quod a Nerone Imperatore minime obser-
uatum est. qui teste Tranquillo musica a teneris annis im-
butus in scenam prodire non erubuit. Vnde haud imme-
rito Philippus macedonum Rex Alexandrum filium iur-
sta castigatione incessuit: quum accepisset illum quodam i
loco suauiter cecinisse: non ne te pudet inquiens: q̄ taz pul-
chre canere scias. quod nos elegantis prouerbii loco in eos
Principes usurpare ualemus. qui quod se parum decet: stu-
dium exercent. Verum de te dici non potest: es enim sem-
per & ubiq̄ tuæ dignitatis memor.

Hic Gallipedes est.

t Iberium Cæsarem prouerbialiter Gallipodem appel-
latum testatur Tranquillus hisce uerbis: Ad extre-
mum uota pro itu & reditu suo suscipi passus: ut uulgo iā
per iocum Gallipedes uocaretur. quem cursitare ac necu-
biti quidem mensuram progredi prouerbio græco nota-
tum est. quod Cicero in quadam ad Atticum epistola usur-
pat accusans Varronis segnitiam & tarditatem. quum ait
bienium præterit quum ille καλλιπιδης assiduo cursu cu-
bitum nullum processit. quod inde tractum. nam gallus
gallinaceus cursitare consuevit: moxq̄ subsistere: nec lon-
ge progredi. aliquis ideo gallipedes prouerbio dicitur: qua-
si pedes galli gallinacei habeat: sitq̄ tardigradus & tardi-
pes. Sed quum hoc græcum prouerbium sit: & a Cicero
ne per græcam dictionem enuntietur. quidam se parum

727

comptum habere aiunt: quia ratione possit latine dici gallipedes. Quo circa re diligentius pensitata existimant id prouerbum non ab aue deduci: sed ab homine. qui καλλιπας nominabatur. fuitque histrio in tragœdiarum actione peritissimus: (sicuti docet Plutarchus) hic quum agenda historia esset uenustior: incessu per pulpita pompatico & moroso discurrebat: statimque resiliēbat: non ultra cubiti longitudinem progrediens. hinc igitur prouerbum deductum putant: ut Gallipes ab homine: non Gallipedes (ut dictum est) ab aue sit. quod undecumque ueniat: in homines tardos & segnes usurpare possumus.

Hirundo suscipienda non est.

h Irundo auis nescit nemo: quod dum nobiscum commoratur: garrula semper est: & nunquam a cantu desistit. ex quo factum est prouerbum hirundo suscipienda non est: id est garruli & rumigeri homines recipiendi non sunt. ut Hieronymus ad Rufinum demonstrat.

Propter quod Vadimonium deseri posset.

u Adimonium quidam ita diffiniunt: ut sit sponsio ad certum diem sistendi se in iudicio: id est comparendi per se uel per aduocatos. quod frangi nec æquum nec iustum est. Vnde antiquum prouerbiū est: quoties magnū aliquid significare uolumus: ut dicamus propter quod vadimonium deseri posset: quod perire est: ac si diceretur ius uiolari. quod a Plinio eleganter in suo proœmio usurpatur.

Tecum habita.

p Prouerbiū istud tecum habita a. M. Tullio in senectute usurpatur. significat enim quod homines suas uires metiri debeant: & (ut Thales ait) teste Diogene Laertio se ipsos noscere. auctor Persius: qui ita inquit tecum habita

ut noris quam sit tibi curta suppellex.

Hæc est permutatio armorum glauci cū diomedis armis.

Linus lib. epistolārum. v. scribens ad flaccum p
uerbialiter ait: recipies epistolas steriles & simpli
citer ingratas: ac ne illam quidem solertiam Dio
medis in permutādo munere imitantis. Pl. haftenus: hoc
ex Homérico poemate sumptum est: namq; in .vi. iliados
scribit Glaucum ac Diomedem in medium processisse: ut
singulari certamine confligerent. glaucū deinde post enar
ratos suos natales inuitatum a Diomede: ut ex hostibus
hospites fierent: & hospitii necessitudine in uicem copula
rentur. quod ut cæteri inquit intelligant armaturam per
mutemus. & ita inter se arma permutarunt: Glaucus au
rea quæ centum boum præcio taxabātur: Diomedē dedit.
a quo accepit ærea: quæ nouem tantum extimabātur. Un
de ex hac tam impari armorum permutatiōe: Glaucus stu
pidus & demens iudicatus: Diomedes uero solers & astu
tus. quum ille iacturam fecerit: hic lucrum. ex quo quoties
cunq; alterius rei comperatione dissimili sit muneris pmut
tatio: prouerbialiter & comodissime dicimus hæc est pmut
tatio armorum Glauci cum Diomedis armis. de quo men
tionem facit Plinius naturalis hist. lib. xxxiii. quum de co
merciis loquitur: & Gel. li. ii. cap. xxiii. & Martialis illis uer
bis. tam stupidus nunquam nec tu puto Glaucē fuisti:
chalcona donanti chrysea qui dederas.

Sedere ad Eurotam.

Omæ fuit porticus Corinthia in inter cæteras celebris
ad circum flaminium erecta a. Cn. octauio: dicta Co
rinthia: propter æs corinthiacum: quod erat incolumis. di
cebat et porticus pseii: qm. Cn. octauius ex bello nauali eo

xxv
tra p̄s̄auz triumphū rettulit. i qua porticu erat tabula p̄icta
habēs lacedæmonez & eurota^z fluuiuz laconiz auct̄or Pli
nius li. iiii. Vnde ignauī illic desidētes: dicebāt sedere ad Eu
rotā. hinc postea puerbio icrebruit. ut seder ad eurotā: eēt
nihil agere.

Hic aureo hamo piscatur.

i Am hoc puerbii loco a luculentissimis uiris usurpari
audio. Nā August⁹ teste Suetonio quuz mior emo
lumentī spes q̄ dāni metus inerat: huiuscemōi minima cō
moda nō minimo sectantes discrimīe: similes aiebat esse au
reo hamo piscantibus. q̄ si hamus decideret: nulla captura
dānum rependere posset. q̄re quū aliquem itidez facientes
uidem⁹: puerbialiter dicere quim⁹ hic aureo hamo piscat̄.

Bis pueri senes.

g Ræcorum adagium est ἀἰσχροὶ καὶ ἰσχυροὶ πόντες: id est
bis pueri senes. sub hoc puerbio Varro Satyrā edi
dit: cuius testimonium citat Gellius. Senes at tunc repuera
scere dicuntur: hoc est in puerilem ætatem reuerti: & pue
ri penitus fieri. quū uitio ætatis descipere incipiūt. auct̄or
Plautus in mercatore: ubi senex inquit quum ex templo ē:
nec sentit: nec sapit: aiunt solere eum rursus repuerascere.
& Cicero in Catone si quis deus mihi largiatur: ut ex hac
ætate repuerascam: & in cunis uagiam: ualde refusez. & Se
neca non bis pueri sumus (ut uulgo dicitur) sed semper.
hinc igitur in deliros senes prouerbium fluxit. de quo Au
sonius mentionem facit.

Q ui ipse sibi sapiēs p̄desse neqt: neq̄q̄ sapit.

q Vi ipse sibi sapiēs p̄desse neqt: neq̄q̄ sapit: Ciceronis
uerba sunt ad Trebatium lib. vii. epistolarum fami
liarium sumpta a prouerbio græco. Q uod est αἰσχροὶ

οπισ' τῆς νοουσις οὐχ αὐτῷ σὺ φασί: cuius sensus est: qui sapi-
ens sibi non prodest: frustra sapiens est. præsertim quum
natura ipsa (ut Terentius ait) omnes sibi q̃ a liis melius eē
malint: & suæ quicq̃ utilitati seruiant.

Andabatarum more pugnare.

i Dem Cicero ad Trebatium ait: quem antea ne Andabata quidem defraudare poteramus. & Diuus Hieronymus contra Iovinianum epistola prima de Andabatis meminit: scribens melius est (quod dicitur) oculis Andabatarum more pugnare: quam directa spicula clypeo non repellere ueritatis. ex quorum (ab aliis. n. de his mentionem fieri non memini me legisse) lectione colligimus Andabatas. populos quosdam fortasse fuisse. qui clausis oculis pugnarent. hinc factum est: quum aliquis parum diligenter & quam si clausis oculis quippiam agit. quod illum dicamus Andabatarum more pugnare.

Mendaces Cretenses.

e Nnius in sacra historia auctore Lactatio li. diuinarum
institutionum primo capite. xi. scriptum reliquit. Io-
uem Saturni filium postea q̃ multa mortalibus munera p-
stiterit: in Creta vitam consumasse: atq; inibi sepulchrum
eius esse in oppido Cnoso. in quo sepulchro litteris græcis
scriptum fuisse *εϋ σκρονος*: id est latine Iuppiter Saturni
filius. de quo Cicero cuius idem Lactantius testimonium
citatur: de natura deorum quum tres Ioues a Theologis no-
minari docet: ita scribit tertius fuit cretensis Saturni fili⁹.
cuius in illa insula sepulchrum ostenditur. unde Lactantius.
uanā religionem deridens. ait: Q uomodo igitur potest
Deus alibi esse uiuus: alibi mortu⁹: alibi habere templū:
alibi sepulchrum: quare Cretenses semper mendaces ha-

biti sunt. quippe qui sunt iouis sepulchrum fabricati: quū
 ille quem deum faciunt: nunq̄ obierit: perpetuoq̄ sit. Vnde
 prouerbiū græcū factū est Mendaces Cretēses i
 eos: qui ueritatis minime amici sunt. quod Statius in pri-
 mo thebaidos tetigit scribens mētitaq̄ manis Creta tuos.
 & Ouidius in amoribus: cretes erunt testes: nec fingunt
 onnia cretes. & alibi Nota loquor non hoc quæ centū sub-
 stinet urbes: quis sit mendax creta negare solet.

Thracium cōmentum.

s Trabo ait li. viiii. geog. memoriæ prodidit Ephorus
 thraces factis erga boetios induciis noctu incurratio-
 nes egisse. quūq̄ securius & negligentius expeditione agi-
 tarent: perinde ac si pace iam facta. eos uero boetii quum p-
 pullassent quererenturq̄: q̄ inducias uiolassent. illi nō uiol-
 lasse responderunt: dies. n. pepigisse: noctu autem incurfas-
 se dicentes. Vnde uulgatum est prouerbiū thracium cō-
 mentum de iis. qui sophismatibus fidem frangūt: de quo
 Cicero in primo officiorum meminit: quum de iniuriis a
 uasamento loquitur.

Summum ius: summa iniuria.

c Iccero in supradicto libro ita inquit: existunt etia3
 iniuriæ sæpe calumnia quadam & nimis calida: s3
 malitiosa iuris interpretatione: ex quo illud sum-
 mum ius: summa iniuria. quod Terentius in Heauton. p-
 uerbialiter usurpauit. Nam multi nimis rigide iura interpre-
 tantur: & magna interdum malicia utuntur. quæ contra-
 ria est prudentiæ: iustitiæ: equitati. Vnde Aristoteles i ethi-
 cis inquit: quum lex sit uniuersalis. opus est interdus adhi-
 bere bonum uirum & æquum: qui legem emendet. qui
 haud dubie inclute Guide tu uir ipse æquus & integer es.

corrigis. n. leges: sūma iustitia: pari æquitate: populis tuis iura præbes. sed leges ipsæ tamen iuraq; pariter in tuis dominantur ciuitatibus.

Attice scribis.

Ttici semper quum ad amicos scribebant prolixè
a agebant. lacones e diuerso in scribendo q̄ breuissimi erant. Vnde ab illis ortum est prouerbiū in eos: qui uerbosius agunt. q̄ dicimus Attice scribis. ab his aut̄ in eos: qui breuiter scribunt: laconice scribis. auctor Cicerō ad Atticū. ut Aristagoras ē breue dicendi genus chiloniū uocabat. quoniam chilon ī loquendo breuis fuisset. Diogenes Laertius auctor libro primo.

Sexagenarios senes de pōtibz præcipitari.

Omani (ut Nonius & Varro prodiderunt) quū
r sexagesimum excedebant annuz: a publicis negociis liberi erant: nec in creandis magistratibus suffragia ferebant. quæ per pontes auctore Festo dabantur. Vnde factum est prouerbiū. ut quoties significam⁹ quēpiam senem seu propter ingrauescentem ætatem: seu ob quamuis aliam causam negociis omnibus liberatuz exautoratumq; esse: dicimus Sexagenarios senes de pontibus præcipitari. quia a latore suffragiū remouebātur. ne ferrent suffragia: per pontes in campo Martio eius rei causa fabricatos. de quibus intellexit Cicerō in primo Rhetoricoruz: quum dixit pontes disturbat: cistas deiicit. Inde depontani senes dicti sunt. de hoc Macrobius quoque libro Saturnaliorum secundo meminit: Et Ouidius in quinto fastorum prope finem sic scribens: Pars putat ut ferrent iuuenes suffragia soli: Pontibus infirmos præcipitasse senes. ad illum utique ritum alludens. non autem q̄ Romani qui mālue-

xxx

tudine & pietate cæteras longè gentes præstiterūt: suos se-
nes e ponte præcipitarent in Tyberim. ut ibidem idē Ovi-
dius sentit dicens: Corpora post decies senos qui credidit
annos Miffa neci: sceleris crimine dānat auos. Secus apud
Caspios teste Strabone libro undecimo Geographiæ: iclu
si fame senes necabant: quū. lx. annū excessissent. & innu-
meræ aliæ gētes feritate ilignes senes necare consueuerāt.

Romanus sedēdo uincit.

q Voniam Romani (ut non nullis constat exem-
plis) haud minores res consilio atq; ingenio q̄ ar-
mis gesserunt. quod & Marcus Tullius in primo
officiorum ita scribens præter multorum opinionem pro-
bare contendit: Vere autē si uolumus ait iudicare: multæ
res extiterunt urbanæ maiores clariore: q̄ bellicæ. Et ibi-
dem parua enim inquit sunt foris arma: nisi sit consiliū do-
mi. Idem uolens ostendere oppressis Catilinæ furoribus
se togatum plura gessisse: q̄ Imperatores exercitus: hunc
uersum composuit cædant arma togæ: concedat laurea lin-
guæ. Et Horatius in carmine idem sentire uidetur: quum
dicit Vis expers consilii mole ruit sua. quanquam Salusti-
us in sua præfatione hoc non diffiniuit. Vbi utrunque in-
quit per se indigens alterum alterius auxilio eget. Hinc igi-
tur ortum est prouerbium Romanus sedēdo uincit: quo
Varro libro de re rustica primo capite secundo utitur: dicēs
Vultis igitur interea prouerbium quod est Romanus se-
dendo uincit: usurpemus: dum iste uenit. Nos autem eo
uti possumus: quū significare uolum⁹ ingenio magis polle-
re q̄ armis. uel (ut Scipio dicere solit⁹ erat) nūq̄ nos min⁹
ociosos cē: q̄ quū ociosi sum⁹. eo. n. pacto sedēdo uicim⁹.

Lerna malorum.

Erna & Argiui & mycenæi lacus est. i qua poetæ
I finxerunt hydram multoꝝ capitum fuisse. quoz
aliquot excisis: totidem continuo renascebantur.
quod quidē monstrum quum totam eam regioneꝝ deua
staret: tandem post multa purgamina ab Hercule claua pri
mo ictum: deinde post pestiferum afflatuꝝ sagittis petiū.
postremo quum se se solitis cauernis condidisset: lignoruꝝ
congesta strue igne consumptum est. testante Vergilio qn
quaginta atris imanis hiatibus hydra: & Seneca quid sæ
ua lernæ monstra numerosum malum nō me igne demū
uicit: & docuit mori: hinc igitur ortum prouerbiū d hīs:
quæ haud facile expiari purgariq; possunt. auctore Strabo
ne li. viii. geogra. qui ita inquit lerna argiui mycenæiq; lac⁹
est. in qua Hydrā constitisse scriptores tradunt. in illa quū
facta sint purgamina: prouerbiū quoddam uulgo mana
uit Lerna malorum.

Desine iam demēs sæuū stimulare leonēꝝ.
Omericum carmen est. quod prouerbii loco phi
h tionem uirum sapientem aduersus Demosthe
nem priuatim publiceꝝ maledictis magnum Ale
xandrum insectantem: Plutarchus dixisse refert. nam quū
leo teste Plinio animal generosissimum fortissimumq; sit:
crebroq; in iram exardeat: præsertim laceffitus. illuꝝ sane pe
riculosum est irritare: quemadmoduꝝ Martialis de Rhino
cerote scribit a domiciano in harenam ad spectaculum de
ducto. ait enim præstitit exhibitus tota tibi Cæsar harena.
Quæ non promisit proelia Rhinoceros. O quam terribi
lis exarsit pronus in iras: Q uantus erat cornu: cui pila tau
rus erat. quum nos itaq; quispiā irritat: qui nobis mox ira
scentibus daturus sit poenas. prouerbialiter dicere possu

xxx.

mūs: Desine iam demeris sæuum stimulare leonem. cui non ab simile est illud: quod idem de liberis educandis Plutarchus ait ignem ferro cædi minime decere: hoc est irritandum non esse furentem.

Quū maleā deflexeris: domesticos obliuiscer.
m Alea laconia promontorium est a maleo argiuorum Rege dictuz. quod teste Seruio super qnto æneidos per. l. miliaria in mare protenditur: ubi unda adeo sæua est q̄ persequi nauigantes appareat. Statio dicēte libro septimo thebaidos: & rauca circūsonat ira malea. Vergil. itidem libro quinto Ionioq̄ mari maleaq̄ sequacibus undis: supra quod auctore Strabōe libro octauo geographiæ haud tuta nauigatio erat: propter aduersos uentorum flatus. Inde est natum uulgo prouerbiū: quum maleam deflexeris domesticos obliuiscere. quasi q̄ ob iminēs periculum de rebus iam iam actuz esse uideatur. quare Italicis mercatoribus gratissimum erat. omisso ad maleaz cur su Corinthum diuertere: (idem Strabo auctor) aduectis eo mercibus.

Corinth⁹ supciliis curuitatibusq̄ laborat.
Orinthus urbs fuit Achaia: quæ primum teste Eusebio de temporibus a Silypho latrone Acoli filio super isthmon in medio maris Ionii & ægei constructa: deinde aucta ephyra uocata. sed post hæc euer sa & ab corintho orestis filio instaurata: Corinthus eodem Eusebio testificante cognominata fuit. quæ mox diuti⁹ de ferta manens teste Strabone libro octauo geogra. a diuo Cæsare restituta est. quam quondam locupletissimam fuisse auctores multi tradunt. Verum ager non admodum telluris bonitate pollebat. quippe quæ oblique distorta

foret & aspera. Vnde superciliosam Corinthum uocant
uniuersi. & cessit in uulgare prouerbium: corinthus super
ciliis curuitatibusq; laborat. quo nos in consimili re non in
elegantè uti possumus.

Ad Scolō neq; ipse uades: neq; alteri comes ibis.

s Colus (ut Strabo ait libro nono) pagus est i ora

Asopia sub Citherone sedes iniucunda atq; aspe
ra. inde natum prouerbium. q; quum uolumus quempiā
admonere ne se ad loca inculta & minus grata conferat: di
cimus ad Scolon neq; ipse uades: neq; alteri comes ibis.

Nauigasti usque ad phasim.

p Hasis est colchorum pergrandis fluuius. de quo
Lucanus in tertio Colchorū qui rura secat ditissi
ma phasis. per hunc argonautæ cum Iasone intra
uerunt ad colchos: testificante Ouidio libro septimo meta
morphoseos: multaq; perpassi claro sub Iasone tandem cō
tigerant rapidas limosi phasidos undas. & quoniam hic ul
timus est carinis cursus: hinc auctore Strabōe libro unde
cimo Geogra. est ortum prouerbium nauigare usque ad
phasim. quasi in ultimum recessum ire. extrema enim nau
gatio appellatur. quum uolumus itaq; aliquem longe pro
gressum esse significare: dicimus nauigasti usque ad pha
sim.

Phrygū ac mysoꝝ fines sepati: s; diffinire difficile.

Phrygia prouincia est teste Solino minoris Asiae:

p a phrygio amne qui illā a Caria diuidit: uel a phry
gia Cecropis filia cognominata. Mysia autē phry
giæ prouincia est adiacens helleponto. (ut Plinius ait li
bro quinto naturalis historię) in qua est Moesia ciuitas.

xxxv

dicente Seruio super primum Georgicorum mysia pro-
uincia est: moesia uero ciuitas haud longe a Troia. sed harū
prouinciarum fines diffinire Strabone auctore libro duo-
decimo Geographiæ non facile est: qui ita inquit Phry-
gum & Bithyniorum & mysorum fines determinare dif-
ficile est. quod una quæque natio distincta esse debeat.
id conceditur. Nam & de mysis ac phrygibus huiusce
modi prouerbiū est: phrygum ac mysorum fines se-
perati: sed diffinire difficile. causa est. quia quum inco-
læ Barbari ac militares essent: quæ uicissent: non firmi-
ter tenebant: sed frequentius ut uagi & errantes modo
eiciebantur. Hæ gentes omnes Thraciæ putandæ sunt.
quia ulteriorem regionem ii colunt. & non facile altera
ab altera immutatur. hæc ille: nos autem huiusmodi ada-
gium recte usurpamus: quum sermo de his est. quæ fa-
cilitatem præ se ferunt. uerum ea ipsa tractare perdiffi-
cile est.

Cumani sero sentiunt.

a Eolicarum urbium maxima & optima est cumæ
(ut Strabo refert libro decimotertio Geogra.)
& fere ea metropolis est. Cumani autem car-
puntur ut homines insulsi & hebetes: ob hanc causam.
(ut quidam putant;) q. ecc. annos post eius urbis ædifi-
cationem portus uestigalia exegerunt. quum antea po-
pulus eiusmodi prouentum non haberet. quare obtinu-
it opinio: quod hi homines sero sentirent: quum ur-
bem ad mare habitarent. dicitur etiam aliter: quod pu-
blica pecunia mutuo accepta porticus construxerunt.
Postea quum pecuniam constituta die non reddidis-

sent: adambulatione arecebantur. sed quum pluuia esset: inde decus quoddam creditores edictum mittebant: ut cumani porticus subirent. & quuz præco ita inclamaret: porticus subite. dictū esse prouerbiū Cumani sero sentiūt. qđ cumani non sentiant: qđ in pluuia porticus subeunda sit. etiam si nemo per præconem admoneat. hæc ex strabone eodem libro: quod quidem adagium non absimile fere est illi: quod alibi rettulimus: sero Sapiunt phryges.

Aquilæ Senectus:

P Linus libro. x. naturalis historiæ de aquilis hæc refert: appetunt non senio: nec ægritudine: sed fame: in tantum superiore acrecente rostro: ut aduncitas aperiri non queat. Aquila igitur tantum in senectute bibit: uel de præda sanguinem sugit. ex quo factum est prouerbiū in senes. qui plus bibunt: qđ comedunt. cuius etiam meminit terentius in Heauton. his uerbis nihil narras: uisa uero est (quod dici solet) Aquilæ senectus.

Sylosontis Chlamis.

C Hlamys uestis militaris est: pallio pene aduersa: quum breuior multo atq̃ arctior sit. Plautus puer capto Chlamydem: & da pallium. & Vergilius Sidoniam picto Chlamydem circumdata limbo. de qua celebre prouerbiū est: Sylosontis Chlamys. quod de iis dicitur: qui iactant se magnificētia uestimentorum. quoniam Syloson Samius polycratis frat̃ quum in exilio esset: uestem habebat insignem ac sumptuosam. quam teste strabone libro x. iii Geog. quum Dario nondum Regi eam diu concupiscendi dono misisset: is postea regno potit⁹ ac beneficii memor natali solo eum restituit. ex quo illud est.

xxxv

Sylofontis opera locus amplius est.

s Yloson itaque eodem Strabone auctore a Rege in imperium restitutus tyrānidem adeo acerbe exercuit: ut urbs samiorum hominibus uiduata: ac penitus exausta est. Vnde prouerbiū manauit Sylofontis opera locus amplius est in eos: qui perinde crudeliter superbeque imperant: ut ciuitates hominibus uacuas reddunt. quod adagium si in quempiam Principum usurpatur. in te autem Guide minime dici potest. ornas enim ciuitates tuas: non destruis. amplecteris tuos ciues clementia: comitate: humanitate quibus longe præstas cæteris imperitantibus: non odio persequeris. in eos amorem geris: non cædes & scelera admittis. tua igitur opera hominum coetu urbes tuæ frequentes sunt: non autem uacuae.

In Samo lac gallinæ.

s Anum unam ex. xii. Ionice ciuitatibus cōdidit Tymbrion: ac deinde Patrocles: de cuius ubertate Strabo ita loquitur lib. xiiii. Samus uinō non ualde fortunata est: in cæteris uero feracissima. quod ex eo maxime perspicitur: quod bellis infestatur. unde laudantes non dubitant illud ei prouerbiū accomodare: quod etiam fert gallinæ lac. hæc Strabo: quod licet prouerbiū alibi retulerim: nō tamen alienum uisum est repetere: ut quoquomodo scriptores usurpauerint: intelligatur.

Hic coryceus est.

c Orycus mons est (ut Strabo docet libro decimo quarto Geogra.) excelsus non procul ab Erythris ciuitate Ionica: & portus Casystes sub eo. Item alius portus: qui Erythras appellatur: ac deinceps complures alii. dicunt totam Coryci præternauigationem

latronibus plēna esse. qui corycei dicuntur. hi notū in si-
diandi genus adinuenerunt: dispersi enim per portus acce-
dunt ad mercatores: qui applicuerint: auscultātes quid re-
rum ferant: & quo nauigent. postea quum illi soluerint &
in altum se receperint: congregati eos adoriuntur: ac diripi-
unt. ex quo quicumq; curiosus est & occulta ac secreta au-
scultare conatur: prouerbialiter dicimus Hic coryceus est.
Vnde etiam illud manauit.

Hunc Coryceus auscultauit.

Alterum insuper adagium est teste Strabone i supra
deō lib. qui ita inquit: Et in prouerbio dicimus hunc
ergo Coryceus auscultabit. quum quis aliquid dicere uel
facere secreto uideatur: qd' minime uideatur propter eos.
qui speculantur: & scire student: quæ non conuenit. hæc il-
le: huius itaq; prouerbiū sensus est. (ut nihil in re facili ob-
scuritatis appareat) q̄ qui sibi periculū a latronibus timet
ueluti huiusmodi hominū insidias expertus: & ob id ipsuz
caute rem suam agit: Hunc coryceum auscultasse dica-
mus. cuius etiam Cicero ad Atticum meminit. Quod
autem quidam ex Strabone tradant hoc prouerbum
esse Coryceos auscultatores aufuge. id quanquam q̄
ita sit: non eo inficias. sed ubi in Strabone legerint: ipsi
uideant.

Mercator nauiga: & expone: iam omnia
uenundata sunt.

S Trabo libro quartodecimo geogra. quum describit
ut Cilices piratæ fierent: inquit Delus quæ non ad
modum procul aberat: emporium magnum & pecunio-
sum exhibebat. ea enim multa mancipiorum milia & re-
cipere & emittere eadem die poterat. ex quo prouerbum

xxix

factum est: Mercator nauiga: & exponeretiam omnia uenū
data sunt. quo etiā teste causa erat: quia Romani post Car
thaginis & corinthi euerfionem diuites effecti multis ser
uis utebantur. Quapropter piratæ & prædandi & uendē
di opportunitate oblata: mirum in modum coaluerunt. quo
perurbane & eleganter uti possumus: quum alicubi mer
ces raptim uendi significare uolumus.

Quando per harma fulgurauerit.

h Arma. i. currus teste Strabone libro nono. geogra.
pagus est ad mycalettum desolatus. dictus harma. i.
currus ab Amphiarai currus: q̄ (ut aiunt) corruente Am
phiarao de curru ipse currus ad locum illum detractus est.
Pythici itaq̄ uates ad ipsum currum intuentur. & eo tem
pore sacrificium delphos mittunt: quum fulgura cernūt.
obseruabant autem ad menses tris: singulis mensibus di
es tres: noctesq̄ totidem ē Iouis fulguralis fœco. qui est in
muro inter pythium & olympium. hinc factum prouerbi
um: quando per harma fulgurauerit. Quo uti possum
us: quoties significamus: rei agendæ tempus obser
uari.

Oenonēs Vallis.

u T huius Adagii sensum melius explicem. Stra
bonis uerba ex libro octauo geographiæ po
nam. quæ sunt hæc: Oenona uero diutius dua
bus Atticæ tribus par nomine uocabatur. Vni quæ ad
Eleutheras prope iacet: ut illud est. Campos Oenones
habitare fœnarios. Eleuthere uero una de quadripoli ad
Marathonem est. De qua natum est prouerbiū Oe
nones uallis. ex quibus licet coniecturam facere: quia
hæc nomina sunt equiuoca. Quoniam inquit tribum

hoc nomine uocari: & paulo inferius insulam pariter eē de
monstrat. quæ eo quoque nomine appelletur: quum di-
cit eam habitauere argiui: Cretenses: Epidauri: & Dorien-
ses. ut hoc prouerbiū illud importet: quod proprie signi-
ficat illud: quod de phrygibus & mysis paulo ante rettuli-
mus. ut mea fert opinio.

Canis caninam non est.

Arro de lingua latina (q̄ sc̄a) huius prouerbii &
diuus Hieronymus in quadam epistola memine-
runt. quod significat canem caninam carnem nō
edere. simile est illud Plinianum in septimo Leonum feri-
tas inter se non dimicat. quod eleganter usurpamus. quū
uolumus dicere aliquos inter se maxime consentire: licet
aliter ostendent.

Communia amicorum esse inter se omnia.

Oc uetus græcorum adagium quid significet: ne-
mo tam mediocriter eruditus est: quæ fugiat. qđ
his uerbis Terentius in Adelphis usurpat: quum
Mitio ita loquitur: Nam uetus uerbum hoc quidem est:
Communia amicorum esse inter se omnia. de quo etiā Ci-
cero in primo officiorum meminit. & Martia. li. ii.

Res est in uado.

Adum teste Seruio super primum æneidos est
locus ī mari. per quem uadare possumus. est pro-
prie tamen fundum fluminis: lacus: maris: & cu-
iuscunque aquæ. & quoniam in profundo periculum est.
In uado autem ob paruam aquarum altitudinem securi-
tas. hic prouerbiū natū: de his q̄ periculū tuaserit. auctor
Terent. ī Andria. ubi Dauus ait oīs res est iam in uado. &
Plautus in Aulularia itidem meminit.

xxx

Sine Cerere & Baccho friget Venus.

t Erentiana uerba sunt i Eunucho prouerbialiter dicta. Nā Ceres in hoc loco quæ cunctarū frugū dea est: pro pane accipitur. Vnde duo ædiles teite Fenestella de romanis magist. q rei frumētariæ apud Romanos præerant: Cereales dicti sunt. quorū creandorum auctor fuit. C. Iulius Cæsar. Liber at pater pro uino. cuius (ut poetæ fabulantur) inuentor extitit: sed Lactantius in mianus libro secūdo capite. xiiii. diuinarum institutionum Noe omnium primū uineā seuisse: ex eaq fructum cepisse pspicue demōstrat. Venus aut p belluina uoluptate: id est coitu ponitur. nam homo abstemius segnis est ad idaliā hoc est Venerē. Cæterū Terentius ad hilaritatē ostendendam hoc adagio usus est. quādoquidē Horatio teste uinū omnē animi tristitiam expellit. puerbium at auctore Donato ex eo ortum est: q ita inq q frigere proprie est nō ad hærerē. translatum. n. hoc puerbium friget a picatione uasorū. quæ frigidam picē non tenent: quā alia multo meliora sunt ad usū frigida: ut ferrū: argentū: & cætera huiusce modi. quo uti possumus: quum quis fame atq siti affectus minime excitatur: & tristi animo est.

Ouem Lupo cōmisisti.

l Vpus enim animal est rapacissimū. qui plurimū ouibus insidiatur: ex quo male eius custodiæ ouis committitur: quum siquidem eam repente uoret. hinc natum prouerbium in eos: qui temere aliquid homini minime fido committunt. Auctor Terentius in Eunucho: ubi thais ait Scelecta ouem Lupo commisisti.

Currentem Incitare.

e

Etaphora ab equis sumpta uidetur: quos spōte
m sua currentes (est. n. ex iumētis uelocissimū ani-
mal) frustra eq̄so ad cursum excitat: hinc uel un-
decunq̄ libet: factū est prouerbiū currentē incitare. qđ
significat: nos non oportere quempiā ad ea hortari: ī quā
ipse studiose incumbat: & propensus sit. Vnde Seneca epi-
stola. xxxiiii. ait. Sed iam currentē hortor: inuicē hortantē.
pōt & (ut Pollioni meo placet) in hanc significationē ca-
pi. a qua non abhorreo. Si quis (ut puta) alicui detrahe-
ret: & interim alter maledicus illū in detrahēdo adiuuaret:
ut eo magis in maledicta pueheretur. eleganter possumus
dicere illum currentem excitasse: per se quamuis intentuz.
Vtra opinio melior. iudicent legētes: mihi utraq̄ placet.

Vulpes pilos mutat: mores non mutat.

Ulpes animal est uersutum & semper fallax testi-
ficante Plauto. qui ait uulpinus animus nequid
u moliatur mali. ab huius fallacia igitur q̄a īgenita
uitia tolli nō possunt: tractum est prouerbiū in eos: qui do-
lis & uersutia abundantes naturā omnino suā mutare ne-
queunt: ut uulpes mores suos deponit nunquā. quod te-
ste Tran. Vespasianus elegāter ī bubulcū senē usurpauit.

Hic Ciniugilū Herculaneo nodo uinctū soluit.

Iniugiluz cinguli genus erat. quo teste Festo pō-
c peio noua nupta præcingebatur. id uir ī lecto sol-
uebat: factū ex lana ouis: ut sicut illa in domū sub-
lata conuincta inter se sit. sic uir eius cinctus cum ea uin-
ctusq̄ esset. hoc herculaneo nodo ligatum ominis gratia
uir soluebat. ut sic ipse foelix esset in suscipiendis liberis: ut
fuit Herculanus qui septuaginta liberos reliquit. ex quo
quum quis numerosam prolem genuerit. puerbii loco di-

xxxxi
cimus. Hic Ciniugilum herculaneo nodo uinctum soluit.
solutum. n. futuros portendebat filios. quemadmodum eū
tota asia regnaturum antiqua oracula canebant; qui Gor-
dii plaustrum nexum soluisset; cuius rei cā magnus alexāder
expugnata gorde quum soluere nequiuisset; loramēta gla-
dio amputauit auctor Iustinus libro undecimo.

Hic In neruum it.

a Pud Terentiū in phormione antipho adolescēs
inquit; in neruum potius ibit. ubi prouerbialiter
in neruum ibit; teste Donato pro decipiet; dixit.
quod a prouerbio sumptum est a sagitariis tracto. quum
uis oīs atq; conatus arcum tendentium non inuolatum te-
lis; sed in ruptionem nerui expetitur. ex quo de homine fal-
laci eleganter dicimus; Hic in neruum it. id est alio tendit; q̄
qui fallitur putat.

Salua res est saltante sene.

r Efert Titus Liuius quū ludi circēses apollini aliq̄
do celebrarētur; & Hānibal nuntiatus esset circa
colinā portā urbi ingruere. omnes raptis armis eo cōcurril-
se. quos deinde reuersos quū piaculū se se fecisse formida-
rent; inuenisse saltantem in circo senem quēdam. hunc in-
terrogatū dixisse minime a se intermissam esse saltatione;
Itaq; ortū exinde esse prouerbium. Salua res est saltante
sene. quo ad omnia læta uti licet. de quo etiam Seruius su-
per. viii. æneidos meminit. a quo illud quoq; nō discrepat;
saltat senex. nā mater deū quū non prius placari potuisset;
q̄ senex saltauerit. hinc adagium fluxit. auctor idē Seruius

Tu es meus Dæmon malus.

a Ppianus alexādrinus ciuiliū bellorum libro. iiii. de
Bruto uno de. C. Cæsaris percussoribus loquens hæc tra-

dit, ferunt Brutum quū in samo supra mare natalem suū celebraret; nec læte admodum his in rebus se haberet; hūc uersum nulla ratione adductum protulisse. sed me fors misera & Latonæ perdidit infans. Ex Asia quoq; in Europā transmissuro cū exercitu nocte deficiente pene lumine horrendam uigilanti astitisse imaginem. quam quū impauide rogaret ille: quis nam hominum aut deorum esset; hoc solum respondisse: Tuus o Brute Dæmon malus. In philippis me uidebis: eamq; nouissima in pugna quæ in philippis acta est: iterum illi apparuisse. Appianus hætenus quū dæmonū duo itaq; sint genera teste Lactantio li. ii. diuinorum instit. capite. xv. unum cæleste: alterum terrenum. & hi dæmones rerum periti; ac scii: (ita enim interpretatur) in ima parte terræ deiecti: uel in hoc aere ueluti congruo si bi carcere damnati: nocendi semper cupidi: a iustitia alieni: superbia tumidi: inuidia liuidi: fallacia calidi: humana corpora semper infestent; & quandoq; ingrediantur uel uiuentia uel iam mortua. hinc factum est: q; a uiris utiq; luculentissimis prouerbiū loco sæpe dici audio: quū eos quispiā uel nocendi uel molestandi gratia: laceffit aut irritat. Tu es meus Dæmon malus: ad illum potissimum Bruti dæmonem alludentibus: uel ad huiusmodi spirituum nocendi potestatem. dicitur autem Dæmon malus. quia secundum Euclidem socraticum duplex omnibus hominibus apponitur dæmō. i. genius: hoc est bonus & malus. de qbus Apuleius de Socratis deo etiam meminit dicens Dæmōes sunt genere animalia: ingenio rationabilia: animo passiuā: corpore acria: tempore æterna.

Sua cuiq; ars pro uiatico est.

u Iaticū nemo ē: q nesciat: appellari qcquid iter agendi

xxxv

causa necessarium est. & quoniam ad uitam sustinendam atque
alendam nec esse est: ut se quilibet in aliqua arte exerceat.
hinc ortum est prouerbium suam cuique artem pro uiatiko
esse. quasi perinde ac ad iter faciendum Viaticum necessarium est:
ita & ars: ad uitam uiuendam.

Saliarum coenae.

Alii uocitati sunt sacerdotes martis. quod in portan-
dis ancilibus saltare eos mos esset. de quibus Li-
uius ait Numa salios duodecim marti gradiuo legit:
tunicamque insigne dedit: & super tunicam aeneum pectori teg-
men: caelestiaque arma: quae ancilia appellantur. ferre ac per
urbem ire canentes carmina cum tripudiis solennique saltu iussit.
qui quidem salii quum amplissimo apparatu coenas facerent.
hinc uice prouerbi opipare ac copiosae coenae Saliarum ap-
pellatae sunt.

Satius est subire semel: quam cauere semper.

Aelaris Suetonio auctore uerba sunt. qui quum
suadentibus amicis ut hispanorum custodia sibi
undique insidias imminentes cauere: melius omni-
no putauit se semel ad aleam exponere: quam assiduo in metu
esse. quod teste Cicerone malus est diuturnitatis custos. quod quod
dem uice prouerbi a doctis usurpari uideo. Nam Seneca in
itidem significatum ait: nemo est tam timidus: ut malit sem-
per pendere: quam semel cadere. quod tibi inclyte Princeps nunquam
quam contigerit. non. n. times: quia non timeris. non caues.
quia uahementer amaris. quum uolumus igitur signifi-
care: longe melius esse: semel tentare quid sibi fortuna ue-
lit: quam metu semper angere. eleganter dicimus: Satius est subi-
re semel: quam cauere semper.

Pares cum paribus.

Etus prouerbiuz est. significat. n. q. quisq. homo
u bene cum sui similibus conuenit: teste Cicerone i
senectute ubi Cato ait pares autem cum paribus
ueteri prouerbio facillime congregantur. ad quod Columel
la libro septimo respexisse uidetur Vbi quoniam inquit si
milia similibus familiariora natura fecit. cuius etiam Q. ul
tilianus in quinto mentionem facit.

Mature fias senex: si diu uelis esse senex.

O cadagiuz nos admonet. q. dum iuuenes sumus:
h ea ipsa quæ senem decet: tractemus. & quadam se
nili grauitate nos ipsos geramus insignes. ita. n.
diutius senes extiterimus. sed quia non sua cuiq. ætati eo
pacto officia redderentur: huic prouerbio non plane apud
Ciceronem in senectute idetz Cato assentitur hisce uerbis:
Nec. n. unq. suz assensus illi ueteri laudatoq. prouerbio. qd
monet mature fieri senem: si diu uelis esse senex. Ego uero
me minus diu senem esse mallet: q. esse senem: ante q. eẽz.

O Domus antiqua heu: q. dispari dño dñaris.

Icero libro prio de officiis odiosum est iquit: quũ
c a prætereuntibus dicitur. O domus antiqua heu
q. dispari dño domiaris. de quo i secũda quoq. phi
lippica mētionē fecit. qd i tritũ puerbiũ cessit i eos: q. ipsi ne
quã bonos hũerunt parētes ac maiores suos. qd (ut idẽ ait)
his tēporibus in multos dicere licet.

Ego sum Pompilii circulo septus.

c Aius Põpilius teste Ciccone in octaua antonianæ
& Liui o li. xlv. ab urbe cõd. a senatu legatus ad antio
chũ missus: ut bello se quo Ptolomæũ laceſſebat: abſtine
ret. quũ ad eum uenisset: atq. is prompto animo & amicis
simo uultu dexteram ei porrexisset: inuicem ei suã porrige

re noluit. sed tabellas senatusconsultum continentes tradidit: quas ut legit Antiochus dixit se cū amicis collocaturū. indignatus Pōpilius q̄ aliquā morā iterposuisset: uirga solum quo insistebat: denotauit. & prius inquit q̄ hoc circulo excedas: da responsum: quod senatui referam. Cōtinuo Rex affirmauit fore: ne amplius de se ptolomeus cōquereretur. ac tū demū manū eius Pōpilius tā q̄ socius apræhendit. ex quo nos quū rapti uel q̄piā fateri: uel iterrogāti respondere cogimur puerbi loco dicere possumus: Ego suz pōpili circulo septus. auctor ēt Valerius max. li. vi. Cæteꝝ apd Cice. i supradicto loco legit. C. Pōpilius: i codicibꝫ aut Valerii. Cn. Pōpilius. ut in alterutris menda sit.

Quod factum est: infectum reddi nō potest.
h Ocuetus puerbiū ē: significat. n. illud qđ factū ē: nemo facere p̄t: qn factū sit. nec diu pli qđz secūdū pli niū. q li. ii. ca. vii. inqt nullū deos h̄re i p̄terita ius p̄ter quaz obliuiois. cuius Plautus i aulu. meminit. ait. n. factū illud fieri infectum non potest.

Mala ad se se trahit. ut Cæcias nubes.

Aecias est uentus. quem Aristoteles ita flare dicit: ut nubes non procul pellat: sed ad se se uocet. ex quo prouerbiū factum scribit

hoc est in ala ad se se trahens: ut Cæcias nubes: quod in eos eleganter usurpari potest: qui sibi ipsi officiunt. auctor gelius libro secundo.

Hic de gradu deiicitur.

Oc prouerbiū de iis dicitur: qui metu pcussi incōstantes et mobiles sunt: sumpta translatiōe ab his: qui loco cedunt timore ducti. & gradum scalarum in quo confutū: aliis cedēdo reliquūt. & ipsi deiiciunt. auctor Cicero

li. primo officiorū: ubi inquit fortis uero animi & cōstan-
tis est: non perturbari in rebus asperis: ac tumultuantē de
gradu dei i. (ut dicitur) quum nos igitur aliquem ab in-
cōcepto metu absterri itelligere uolumus: prouerbialiter
dicimus hic de gradu dei i. citur.

Plus Federicus uno oculo uidit: q̄ cæteri principes duob⁹.

q Vum iam Guide Princ. per omnem italiam pro-
uerbii loco habeatur plus unū Federicum unico
oculo uidisse: q̄ cæteros omnes p̄cipes duobus.
iure equidem illius ego immortalis famæ inuisor diceret: si
hoc tam celebre prouerbiū prætērisse. Sed ne legenti
bus seruire officium (qđ est adulari) prætērisse uidear: hu-
ius originē adagii explicare agrediar. quū Federic⁹ itaq̄ gēi
tor tuus altero oculo captus Philippos: Hānibales: Hora-
tios: fertorios: quos uirtutis & fortunæ ac uni⁹ lumis soci-
os potissimū habuit: & cæteros omnes imperatores factis
& rerum gestarum gloria adæquasset: prudentia uero diui-
noq̄ quodam ingenii acumine a longe reliquisset. hic pro-
uerbio lucum dedit. ut dicamus plus Federicu⁹ unico ocu-
lo uidisse: q̄ cæteros principes duobus. quod de hominib⁹
prudentissimis dicitur.

Aliquid mali est: propter uicinum malum.

u Etus puerbiū ē: & a Plauto in mercatore sub p̄sona
dorippæ cōq̄rētis his uerbis usurpatū. heu miseræ
mihi nūc ego uerū illud uerbū eē experior uet⁹ aliquid ma-
li esse propter uicinum malum. ad quod ausim affirmare
Vergilium illo uersu in bucolicis: ubi inquit nec mala uici-
ni pecoris contagia lædent: haud dubie alluisse.

Vritur testibus.

h Oc erat adagiū. quo utebātur ī foro iudiciali: quod

Cicero in secundo offi. tetigit. ait. n. a Pañetio cōmemoratur: neminem neq; ducē bello: nec principē domi magnas res & salutare sine hōminum studiis gerere potuisse. cōmemorantur ab eo Themistocles: Pericles: Cyrus: Agesi laus: Alexander: quos negat sine adiumentis hominum tātas res efficere potuisse. Vtitur in re nō dubia testibus nō necessariis. hæc ille.

Cōtemnuntur: qui nec sibi nec alteri profunt.

d Enihili hominibus & nulli arti intentis hoc dictum ē: quod ab eodem Cicerone itidē in offic. perspicue declaratur. qui dicit Q uāmobrē ut ante dixi contēnuntur hī: qui nec sibi: nec alteri profunt. (ut dicitur) in quibus nullus labor: nulla industria: nulla cura est.

Fundum alienum arat: incultuz familiarē deserit.

f Vmpra est ab agricolis metaphora. q alienos agros colentes suos sterilescere sinunt. quod in eos prouerbialiter dici pōt. qui suis relictis rebus aliena curant. auctor Plautus in Amphitrione. uel qui alienam uitam damnāt: suam at minime corrigunt. ut Persius satyra. iiii. expressit dicēs Cædimus inq; uicē præbemus crura sagittis. Vnde ēt illud in hunc sensum dicitur: hic illotis pedibus & uerbis repræhendit. auctor Gellius libro decimoquinto capite. v.

Altera manu panes ostentat: altera fert lapidē.

Vclionis apud Plautū in aulularia uerba sunt in euz prouerbiū loco dicta. qui sub specie ferēdæ opis fraude quempia petit: ab his qui canes eo pacto fallunt: utique translatione facta.

Largitio non habet fundum.

q Vum largitio: quæ beniuolentiæ cōparādæ causa ab hominibus fit: sapius fontem ipsuz benignitatis ex

hauriat. ipsiq; homines citra modum dādo maxime ege-
re incipiant. hinc in prodigos natum prouerbiū dicente Cice-
rone li. ii. offi. omnino meminisse debemus id: quod a nris
hominibus sapissime usurpatū: iāq; in prouerbiū consuetu-
dinem uenit largitionem fundum (hoc est finem) non ha-
bere. in quo (ut Seneca prima ad lucillium epistola ait) sera
parsimonia est. Et. n. qs potest esse modus? quū & hi qui
consueuerunt: & illud idem alii desiderent?

Fames & mora bilem in nasum conciunt.

¶ Olent sapenumero homines & fame & moræ te-
dio affecti in bilem hoc ē in iram insurgere. Et. n.
bilis nil aliud est: nisi fellis humor: qui iecori adheret: testifi-
cante Horatio: qui ait feruens difficili bile tumet iecur. ali-
ter cholera dicitur: ex qua ira mouetur. Vnde factū est pro-
uerbium fames & mora bilem in nasum concit. quod di-
citur de iis qui famis impatientes & moræ fastidio cōciti in
iram deferuntur. teste Plauto in Amphytrione. inquit enī
Vetus est adagiū fames & mora bilem in nasum conciunt
hoc ē iram comouent.

Indulgere genio: Defraudare Genium.

¶ Enim auctore festo pōpcio ueteres putauerunt
g deum esse: qui uim obtineret omnium rerum ge-
nerandarum. qua propter dei filium & parentem
hominum nūcupabant. alii Genium naturæ deum esse dif-
finiunt: & ipsam naturam. Vnde factum: q; uice prouerbiū
indulgere Genio: est obsequi naturæ: & uoluptati operā da-
re: ut persius indulge genio: sicuti ecōtrario Defraudare ge-
nium: est interrumpere uoluptatem. Vnde plautus in aul.
ait egomet fraudauī meūm genium.

Noctuas Athenas porto.

Oētua auis quoniā Athenis maxime abundat. fa-
n ctū est prouerbiū γλαυκάσπισσας: quod la-
tine sonat noctuas Athenas & supplēdum est uer-
bum: porto. de iis: qui uel inutīlē mercaturā exercent: uel la-
borant in aliqua re inutili: aut ea uerbis exaggerāt: quæ no-
tissima sunt audiēti. de quo Cicero ī epistolis li. vi. ad aul.
torquatū: mentionē facit item aliud simile prouerbiū μλ-
αυκ ιοναο: hoc est noctuæ ouum.

Cum Velis & equis.

Autæ quū uolūt oī conatu iter rapti pagere dāt ue-
n la uētis: pariterq; nauī trahēdæ equos adiūgūt. ex
quo factū ē pruerbiū: cū uelis & equis: hoc ē terra-
maricq; quoties uolumus ultimū conatū ostēdere quod Ci-
cero in. iii. officioꝝ usurpauit. Vbi Inq; Epicurus eius dē fe-
re adiutor auctorq; sentētiæ: cū his uelis equisq;. (ut dicitur
cui simile est illud Terētianū manibus pedibusq; enixe oīa
facturum.

Luscinia non deest cantio.

Linus li. x. capite. xxix. de luscinia aue ita iquit: lu-
p sciniis diebus ac noctibus cōtinuis q̄ndecim gar-
rulus sine ītermissu cātus: densante se fr̄ōdiū ger-
mie n̄ inouissimū digna miratu aue. p̄mū tāta uox tā puo:
ī corpusculo: tā p̄tiāx spirit⁹. deīde ī una p̄fecta musicæ scia
modulat⁹ editur sonus: & nūc cōtinuo spiritu trahit ī lōgū:
nūc uariatur ī flexo: nūc distiguitur cōciso: copulatur ī tor-
to: breuiterq; oīa tā paruulis ī faucib⁹: q̄ tot exq̄sitis tibiæ
tormētis ars hominū excogitauit. hæc ille: hinc igit factū:
pruerbiū luscinia non deest catio: uel de hoībus eloquentissi-
mis. quibus nunquam deest oratio. uel de iis qui garruli &
liguaces adeo loquendi uitio tenētur ut nūq̄ tacēt. qd Plan-

tus in bacchidibus tetigit dicens pol ego quoq; metuo lu-
sciniolæ defuerit cantio.

Facta transacta omnia.

h Oc terentianum auctore Donato super andria
uerbale est in id negotii. de quo nihil super sit ad
agendum.

Dignus est; qui cū in tenebris mices.

c Ibero li. officior. iii. Hoc nō ne est turpe iquit du-
bitare phōs; quæ ne rustici qdem dubitent; a qui-
bus natum est id; quod iam tritum est uetustate
prouerbiū. Q. uū. n. fidem alicuius bonitatemq; laudāt:
dignum eē dicunt. qui cum in tenebris mices. de quo idez
in secundo de finibus bonorum & malorum meminit. Nā
uir bonus noctu & amotis luminib; atq; arbitris; quāuis
manus uideri non possit; dicet tamē quot digitos explicue-
rit. micare. n. per metaphoram est digitis sortiri; auctore
Varrone. qui ait micandum erit cum græco. utrum ego il-
lius numerum; an ille meum sequatur. quo quidez adagio
huad ineleganter uti possumus; ad alicuius uiri pbitatē ac i-
tegritatem ostendendam.

Omnes sibi melius malunt q̄ alteri.

q Vum nemo se ipso sibi charior sit: suæ cuique
profecto seruiendum est utilitati. modo id sine
alterius in commodo fiat. Vnde prouerbiū
manauit: omnes sibi melius male quam alteri; auctore Te-
rentius in Andria.

Deilaneos pedes habent.

f Aturnus qui κρῶνος hoc est tempus dicitur; falcem
iō gerere fertur. q̄ tempus oīa metit; & secāt. siue q̄
in sertionē & surculorum & pomorum disciplina tradide

xxxv.

rit . hanc ei in siciliam decidisse dicūt. quia sit terra illa maxime fertilis: pulsusq; a filio de regno: quoniam tempora senescencia ab his quæ postea nata sunt: depelluntur. mox & uinctus esse: quia certa naturæ lege inter se conexas sunt tempora. uel quia omnes fruges quibusdam uinculis nodisq; alternantur. Appolodorus autem scribit Saturnum laneo uinculo per annum alligari solitum: & in mense decembri in die sibi festo solui. Vnde ortum esse prouerbiū Deos laneos pedes habere. significari uero per hoc: decimo mense semen in utero animatum in uitam augeri. quod donec in lucem ueniat: mollibus naturæ uinculis detinetur.

Trium litterarum homo.

h Oc Plautinum dictum Trium litterarum homo: in aulularia prouerbiale est. ubi cōgrio coquus strobiliū seruū subobscurē furem appellauit. hæc enim dictio fur tribus litteris constat: quo nos haud illepide inconfimili re uti possumus.

Pirum uulpes comedit.

u Vlpes animal sagacissimum rapto uiuens carne uescitur: quæ tamen fame affecta pirum comedit: sed difficulter. Vnde prouerbiū ortum teste Plauto. qui in Mustellaria ait tam facile uinces: q̃ pirum uulpes comest. quod in eos usurpare possumus. qui rem admodum difficilem tentant. uel aliquid fere inuiti grauante agunt. perinde ac uulpes est pirum.

Quod scis: nescis.

a Pud Terentium in Heauton. Syrus seruus inquit tu nescis id: quod scis: Dromo si sapiens. quod prouerbialiter dictū ē. significat. n. q̃d oq̃ prudētis eē dissimulare se id ignorare: q̃d scit: perinde ac si nesciret. Vnde illud

horatianum stultitiā misce consiliis breuem. & aliubi dulce est descipere loco: & Plautus quod scies nesciueris.

Aqua hæret.

a Quæ quum hæret: nō fluit recto fluxu. Vnde i eos prouerbiū uenit aqua hæret. qui quemadmodum quum aqua hæret: non habentes uerum cursum: absurda dicunt: & minime conuenientia: ac ab omni rationis discursu aliena. auctore Cicerone in tertio officiorū: Vbi ait: quū de Epicuro loquitur. Dicit ille quidem multa multis locis: sed aqua hæret. (ut aiunt) hoc est allucinatur.

Quāto plus biberint: tāto plus sitiēt parthi.

u Inum mentes hominis mutat. ex ebrietate uero milia scelerū gignuntur. propter quod sapiēter equidē lacedæmonii ut iuuenes a temulentia abducerent: seruos mero ingurgitados in conuiuia ducebant. ut illi cernentes temulentorum turpe dehonestamentū ueluti rem fœdissimam perhorrescerent. sed quum hoīes temulenti oīa animi secreta proferant: merito teste Plinio iam uulgo attributa est uino ueritas. hinc etiam mox pallor: & genæ pendulæ: & ulcera oculorū: & tremulæ manus: ac multa quidem dictu fœda. sed hoc unum ebrietas uitium maximum habet. q̄ bibendi consuetudo auget auiditatem. Vnde est illud prouerbiū Quāto plus biberint: tanto plus sitire pathos.

Dei faciētes adiuuant.

h Oc prouerbiū simile pene est illi: quod inferius referam fortes fortuna iuuat: significat autem: q̄ priusq̄ incipiamus: deorū auxilium implorem⁹. quū illi nobis aliqd agentibus faueāt. Vnde Vergilius i pri

mo georgi. ait Imprimis uenerare deos. Et Martialis luce
deos oro. quod Varro de re rusticali. prius usurpat ita scri-
bens: Et quoniam (ut aiunt) Dei facientes adiuuant: pri-
us inuocabo deos.

Scuto pacem petere.

d Iuues Hieronymus epistola. xii. Scuto pacez petē-
re prouerbialiter dixit. quod i eos adagii loco usur-
pari pōt: q sub specie pacis petendæ bellum inferunt.

Qui arat oliuetum: rogat fructū: qui sterco-
rat: exorat: qui cædit: cogit.

a Gricolarum hoc uetus ē prouerbium: quo admonē-
tur: ut oliuetū colere debeant. quod quum a Colu-
mella libro sexto probe declaratur: eius ideo uerba ponaz.
Quin etiam inquit compluribus interpositis annis oliue-
tum putandum est. Nam ueteris prouerbii meminisse cō-
uenit. Eum qui aret oliuetum: rogare fructum: qui sterco-
ret: exorare: qui cædat cogere.

Iniquum petendum: ut æquum feras.

h O uetus ē puerbium: significat. n. q i honestū aliq-
do petēdū est: ut honestū assequamur. ut Cicero p
Milōe facit. qui insidiatorē prius Clodiu3 ostendit: tamē ad-
dit ex abundanti etiam si id non fuisset: talem tamen ciuez
(hoc. n. haud æquū ē) euz sūma uirtute intersectoris &
gloria necari potuisse. Quod quum a Fabio libro. iiii. ora-
toriarum institutionum luculenter declaratur. eius subii-
ciam uerba. Nec ullum tamē inquit ordinem: de quo pri-
us dixi: damnauerim. quia quædam & si ipsa sint dura: in
id tamen ualent. ut ea molliant: quæ sequuntur. Nec
omnino sine ratione est id: Quod uulgo dicitur: ini-
quum petendum: Vt æquum feras: quod tamen

nemo sic accipiat: ut omnia credat audenda. recte enī græci præcipiunt non tentanda: quæ omnīo effici nō possunt. Vnde Terentianum illud: quoniam non potest fieri id: quod uis. id uelis: quod possis.

Vt pisces hamo: ita hoīes bñficio capiunt. Pud sículos tritum est sermone prouerbium: Vt
a pisces hamo ita homines beneficio capiūtur. quonotatur hominum cupiditas. qui beneficiis tanq̃ appositis escationibus capti facile decipiūtur. ueluti pisces esca. Vnde Terentius in Adelphis ait nescis iescare hoīes.

In Caria hoc faciendum esset.

Ares (ut testis est Strabo li. xii. geographiæ) populi sunt in asia mīori. de quibus Martialis ait laudibus immodicis cares ī astra ferūt. qui qm̃ ferocissimi & bellicosissimi sunt dicēte Pōponio Mella Caria seq̃ habitat. incertæ originis: alii idigenas: sunt qui pelasgos: quidam cretas existimant. genus usq̃ eo quōdam armorū pugnaeq̃ amans: ut aliena etiam bella mercede agerēt. hic græcum ortum est prouerbium In Caria hoc faciendum esset: quotiens uolumus significare aliquid cum periculo (Silent enim leges inter arma ut Ci. ait) Jē faciēdū. ibi. n. hominum genus intractabile est: auctor Cicero in oratiōe pro Lucio Flacco: ubi inquit quid de tota Caria est nō ne hoc uestra uoce uulgatum est: siquid cum periculo experi ri uelis: in Caria potissimum esse faciendum.

Quo nō puenit leōis pellis: uulpia assuēda ē. Ysander Lacedæmonius auctore Plutarcho dicere solebat quo non pueniret ΛΕΟΝΤΗ: id est leonis pellis: uulpinam pellem esse assuendam. quo pro uerbialiter dicto significabat. ubi ius non satis pollet: adhi

bendam esse uulpeculæ fraudē: ut græci (si fabulis credimus) Troianos multis post proeliis: ut Hānibal Marcellū: ut Tarquinius Gabios: ut Samnites uiribus haud quāq̃ pares: Duce pontio ad Caudinas furculas romanos Cōsules fraude & insidiis præuenerunt.

Bene plaustrum perculit.

P Laustrum quod currum significat: quum bubulci siue aurigæ mira quadam dexteritate uertant. hinc teste Donato deriuatum est prouerbium: bene plaustruz perculit: hoc est peruertit. quod de iis dicitur: qui suis uerbis facile quempiam a sententia abducunt: & a Terentio in Eunuchō his uerbis usurpatum: quo trudis? perculeris iā tu me.

Anseres inter olores strepunt.

Lor latine: cygnus græce auis est candidissima: uocem habens argutam. Ouidius ad uada Meandri concinit albus olor. Anser autem obstrepera. ob hanc igitur imparilitatem: factum est in eos prouerbium: qui se iis rebus quas ignorant petulantius audent immiscere: uel de rebus suis nimis presumunt.

Scis uti foro.

Q Vum mercatores ante locum comēciū: nō prescribant quanto uendant: q̃ aduexerint: sed secundum annonam fori quam depræhenderint: consilium de uendendis aut non uendendis mercibus sumant. hinc ortum prouerbium: Scis uti foro. Vnde quum aliquis pro loci: pro temporis: pro personarum ratione: non ignorat: quod se facere oporteat. eleganter dicimus: tu scis uti foro: de quo mentionem fecit Terentius in phormione

Maria monte: q̃ promittere.

Rouerbialis hyperbole est per superlationem facta. nam mare est elementum latissimum; mōtes uero sunt moles quædam maxima. illi igitur qui ea quæ fidem excedunt; temere pollicentur; dicuntur maria montesq; promittere. quod Terentius in phormione usurpauit dicens pellexit modo non¹ montes auri pollicēs. cui non ab simile est Horatianū illud; parturient mōtes; nascetur ridiculus mus. & persius Satyra. iii. Et qd opus cratero magnos promittere montes.

Omnia sub una myconum.

Trabo libro. x. geographiæ quum de cycladibus loquitur; supra extat inquit & myconus. sub qua gigantū nouissimos ab Hercule mactatos iacere fabulantur. Equa deriuatum est prouerbum. Omnia sub unam myconum. quandoquidem quæ natura distinguuntur; sub unum titulum discreptionemq; ducuntur. hæc ille; huius adagii haud dubie sensus abstrusus ē. sed ne hūc locū inexplicatum. (si fieri potest) relinquam; non nullo- rum sententiā. sane eruditorum referam. quidam dicūt Strabonem allusisse ad naturam gigantum. qui quamuis formam humanā excedāt; homines tamē sunt. & ita sub una discreptione ducuntur. Quidam autem dicunt prouer- bium deriuari ab eo; q; omnes gigantes simul iaceant. nā licet natura seperati essent; hoc est alius aliubi maneret; omnes tandem unam sedem habuerunt; id est sub myconum iacuerunt. quæ sententia si potior (ut placet) est; quoties ea quæ sparsa diu fuerunt; in unum coadunantur. eleganter dicere possumus; Omnia sub unam myconum. Cæterum obseruaui apud Vergilium myconem tertii ordinis non myconum secūdi proferri. ait enim in tertio æncidos

erantem mycone celsa gyaroq; reuinxit. ut in alt erutro
mēda sit. Vnde etiā illud est.

Hic myconius est.

Yconii omnes Strabone teste eodem libro calui
m sunt. qui myconios inquit etiam quidam caluos
appellant. quum illud uitium ea passiz exuberet i
insula. Vnde auctore Donato super Ecyra ortum est pro
uerbium: ut quum quempiam caluicio laborare uidemus
dicamus: hic myconius est.

Singula regio habet suos cantus.

i N singulis regionibus sunt quædam propria. par
thi artem iaculandi callent. ut Vergiliux gens illa
quidem sumptis non tarda pharetris: arcades a
natura uiz musicæ habebant. Idem ambo florentes ætati
bus arcades ambo: & cantare pares. thracia circa arma tra
ctanda floret. Ouidius: Armiferam thracem qui regat al
ter erit. Vnde uice prouerbii factum est: q; quum uo
lumus significare alias gentes aliis moribus uiuere.
Aut artibus excellere: dicimus Singula regio habet suos
cantus.

Malum cōsiliū consultori pessimum est.

f Tatuæ romæ in comicio posita Horatii coclitis for
tissimi uiri de cælo iacta est. ob id fulgur piaculis
luendum aurspices ex heetruria acciti inimico at
q; hostili in populum romanum animo instituerant: eam
rem contrariis religionibus procurare. Atque illam
statuam suaserunt in inferiorem locum perperam trans
poni. quem sol oppositum circūundique aliarum ædium
nunquam illustraret: quod quum ita fieri persuasissent: de
lati ad populum: proditiq; sunt. & quum de perfidia con

felli essent: necati sunt. Constititq; eam statuam perinde
ut ueræ rationes post compertæ monebant: in locum edi-
tum subducendam: atq; ita in area Vulcani sublimiori lo-
co statuenda. Ea; res bene & prospere rei pu. cessit. Tūc
igitur teste Gellio noctium Atticarum libro quarto capite
quinto. q; in hetruscos auruspices male cōsolentis animad-
uersum uindicatumq; fuerat uersus hic scite factus: canta-
tusq; pueris urbe tota fertur. malum consilium consultori
pessimum. qui iam in prouerbium cessit in eos: qui quum
consulentibus se male consulant: huius subinde dolosi cō-
siliū pœnas expendunt. de quo etiā. M. Varro libro tertio
capite secundo de re rustica mentionem facit. Vbi illud no-
tatu dignum est. q; consultor pro eo: qui dat consilium: ca-
pitur. quum grāmatici consultorem appellent eum: qui cō-
siliū petit: Horatius in primo sermonum usurpauit scri-
bens: sub Gallicanum consultor ubi hostia pulsat.

Latet anguis in herba.

h Emistichius Vergiliū uersus est. iam prouerbii lo-
co uulgatus: hinc utiq; deriuatus. nam Eurydice
Orphei uxor dum herbas perambulare: calca-
uit in scia latentem serpentem: cuius morsu periit. nos itaq;
quum uolumus significare esse cauendum: nequid inter
res lætas noxiū nobis in cautis eueniat. dicimus latet An-
guis in herba.

Dum pluit molendum esse.

p Linius libro. xviii. capite. vi. ait malum patrem fa-
miliæ esse. quisquis interdum faceret: quod noctu
posset. peiorē: qui profestis diebus ageret. quod
feriatis deberet. pessimū uero: qui sereno die potius sub te-
cto opere raretur: q; in agro. quoniam igitur (ut Vergilius i

26

Georgicorum primo docet) pro qualitate temporis munia subeunda sunt. hinc factum est prouerbum dum pluit molendum esse. eo. n. tempore sub diuo agriculae se exercere nequeunt. quo uti possumus: quum rei gerendae tempus idoneum esse: significare uolumus.

Herbam tibi do.

Erba in hoc loco palmam. i. uictociam significat. h ut Vergilius in tertio Georgicorum: Atq; immemor herbae uictor equus. Vnde teste Plinio libro uigesimo secundo capite quarto apud antiquos summum uictoriae signum erat herbam porrigere uictos. quod perinde uidebatur: ac si se se uictos faterentur: & uictoriam cederent. Et. n. (ut testatur Festus) qui parato cursu aut uiribus contendebant: quum superati erant: ex eo solo i quo certamen erat: decerptam herbam aduersario dabant. qd pastoralis uitae iudicium erat. Ex quo auctore Seruio sup octauo aeneidos factum est prouerbum: Herbam tibi do. hoc est fateor me uictum. Cur autem palma uictoriae signum esset. Aristoteles in septimo problematum & Plutarchus in octauo Symphonicorum scribit. Si super palmae inquit arboris lignum magna pondera imponas: ac tam graui tergeas oneresq; ut magnitudo oneris sustineri non queat. non deorsum palma cedit. nec introflectitur: sed aduersus pondus insurgit: & sursum nititur recuruaturnq; propterea ait Plutarchus in certaminibus palmam signum esse placuit uictoriae. quoniam ingenium eiusmodi ligni est: ut urgentibus prementibusque non cedat. haec ex Gelio libro tertio.

Pupilla oculi nobis charius.

p. Pupilla est pars illa oculi parua in media cornea sita. in

qua ita absoluta uis speculi redditur: ut tam exiguum spati-
um totam imaginem hominis reddat. quæ causa est: aucto-
re Plin. li. xi. ca. xxxvii. ut pleræq; aues e m̃ibus hoĩũ ocu-
los potissimũ appetant: q; effigiem suam in iis cernētes ue-
lut ad cognata desideria tendant. Hæc nobis adeo chara ē:
ut locum puerbio dederit. quũ dicimus aliquid pupilla ocu-
li nobis charius esse. uel illud: q; oculi (ut idē Plini. ait) sunt
pars corporis p̃tiosissima. Sigdez ii lucis usu uitã distiguũt
a morte. Vnde Macrobi. i fr̃ote li. ii. de Somnio Scip. Eu-
stachi iquit luce mihi charior. Nec p̃terea me p̃terit: q; Ge-
orgius Alexãdrinus hō impense doctus pupulã penultima
correpta: non pupillam uocari contendit. Cæterũ ego anti-
quis exemplaribus i hæreo. In quibus passim pupilla: non
pupula legitur.

Fas nefas.

f As nefas: uelis nolis: fanda nefanda: digna idignas:
huiusmodi elocutiones passim prouerbiales inue-
niuntur: apud scriptores. auctor Donatus.

Is se reperit.

h Oc teste Donato uetus puerbium ē. & a Terētio
in Eunuchō usurpatur. dicitur at de iis: q; ipsi sep-
dunt. (ut puta) si quis quæreretur i noctu: & nul-
quã inuentus uocem emitteret. tunc ille se reperit.

Hic se furti alligat.

f Olēt plarīq; homines ita temerē loqui. ut quo ma-
gis se defendere cōtendunt: hoc se se per incitiam
grauius culpæ astringunt. unde ortum prouer-
bium hic se furti alligat in eum: qui (ut uulgo dicitur) si-
bi pedem securi ferit. Ergo sūma quidem (quemadmodũ
Cicero p̃cipit) adhibenda est in loquendo diligentia. & il-

lud (teste Gelio) faciendum est: Silere quum opus est: & tuto loqui: nā qđ nemo scit: pene non fit (ut Apuleius ait) quot enim uoces per ignauiam emittuntur: mox per iugulum redituræ: quot scelera: quot crimina: unico uerbo deteguntur: quæ paulo post nobis ciadem: mortemq; afferunt: quod decenter a Terentio usurpatur.

Tua uerba gerræ sunt: Vel gerras clamitas.

g Erræ a gero uel a garrio (ut quidam uolunt) dictæ nugas proprie significant. Vnde quum pro uerbialiter quēpiā nugari significare uolumus: dicimus tua uerba gerræ sunt. quod adagium Plautus in penulo facit. ubi ait tuæ blandiciæ mihi sunt (qđ dici solet) Gerræ germanæ. Nos a græco gerras deductas existimamus. qui γέρρα uocant crates uimineas. quum. n. Athenienses auctore Festo syracusas obsiderent: & crebro gerras poscerent. irridentes siculi gerras clamitare cœperunt. Vnde factum est gerras clamitare: ē nugando irridere.

Aegregia musica q̄ sit abscondita: nullius rei ē.

q Vum homini erudito nihil quicq̄ sua uirtus p̄sit. si illam ipsam occultat: aut musices callenti artem: si itidem canere non uult. hinc ortum teste Gelio prouerbiū. qui in. xii. noctium Atticarum ait: Nosti inq̄ magister uerbum illud scilicet uetus ægregiam musicam quæ sit abscondita: eam esse nulli rei. & Tranquillus de Nerone græcum prouerbiū inquit iactans occultæ musicæ nullum esse respectum: Cui non absimile est Horatianum illud: parum sepultæ distat inertiae omnis celata uirtus.

Viue moribus præteritis: Loquere uerbis præsentibus.

Hauorinus phūs auctore Gelio lib. priō capite. x.
p adolescenti ueterū uerborum cupidissimo: & ple-
rasq; uoces nimis priscas: & ignotissimas in quoti-
dianis cōmunibusq; sermonibus expromēti: Curius iquit
& Fabritius: & Corūcauius antiquissimi nostri: & his anti-
quiores Horatii illi trigemini plane & dilucide cū suis fabu-
lati sunt. Neq; aruncorum: aut sicanorū: aut pelafgorum:
q; primi coluisse italiā dicuntur: sed ætatis suæ uerbis locuti
sunt. Tu at perinde quasi cū matre Euādri nūc loquere: ser-
mone multis annis iā desito uteris. qd scire atq; intelligere
neminē uis: quæ dicas. Sed antiquitatez tibi placere ais: q; ho-
nesta: & bona: & sobria: & modesta sit. Viue ergo moribus
p̄teritis: loquere uerbis p̄sentibus. hæc Phauorius. sed hu-
iusmōi uerba audio passim usurpari: adeo q; iam in prouer-
bium cesserint: in eos: qui nimis antiquarij sunt.

Teneto te intra pelliculam.

Rouerbiū erat apd antiquos i cū. q; rē ultra uires
p tētare: q; dicebāt teneto te intra pelliculā. hoc usur-
pat Horatius i sermōibus. & a Marti. li. iiii. i cerdo
nē aptissime dicitur his carminib; lusisti: satis ē: sed te (mi-
hi crede) memento Nunc in pellicula Cerdo tenere tua.

Animam debet.

Os uetus erat. q; q; soluendo nō esset: pp̄ æris alie-
m ni magnitudinē creditori addicebatur. hoc ē tra-
debatur: itā q; uēditus. Vnde factū ē: teste Donato
puerbiū græcū de iis: q; quū grāde æs alienū cōflauerit: ani-
mā ipaz debēt. i. necesse ē: nō mō res: sed se ipos i creditoris
potestatem tradere. quum nos itaq; uolumus quempiā si-
gnificare esse obæratum. scite quidem dicimus: hic aīaz d3.

Immissi fontibus apros.

xly

Pris quædam i luto uolutandi gratia est. quare pu-
ros fontes canosos reddunt. ex quo ortū est puer-
bium rusticanuz imili fontibus apros. quo expri-
mit stultitia eorum: qui suis rebus perniciem immittunt.
quod Vergilius in Bucolicis usurpat.

Obsequz amicos: ueritas. odium parit.

Olent plæriq; hoies aliena flagitia pcupide & uide-
re: atq; repræhendere. sua aut nec uident: nec oīno
ab aliis obiurgari patiunt. hinc igitur Terentianū
illud est: quod ab eruditis uice puerbii usurpari audio: ob-
sequium amicos ueritas odium parit. nā molesta ueritas ē.
siquidem ab ea nascitur odium. quod est uenenum amici-
ciæ. ex quo seruale est illud adulatorum hominum genus.
qui malefacta laudantes amicos p̄cipitant. obsequium igi-
tur multo perniciosius est: q̄ ueritas. q̄ peccatis indulgens
amicum labi sinit. Scitum ideo teste Cicerōe in amicitia il-
lud Catonis est: multo melius de quibusdam acerbos ini-
micos mereri: q̄ eos amicos: qui dulces uideantur. illos uerz
sæpe dicere: hos nunquam.

Annus fructificat non tellus.

Heophrastus libro. viii. inquit ad frugum icremē-
tū alimentumq; plurimum qdem cæli temperies
atq; in totū anni conditio iuuat. i. b. r. i. b. u. s. n. sereni-
tatibusq; opportune secutis. oīa feracia atq; foccūda reddū-
tur. quamobrem non perperaz prouerbio dicitur: Annus
fructificat non tellus. Vnde Vergilius hoc idē affirmās ait:
humida solstitia atq; hiemes orate serenas agriculæ.

Multos modios salis cū amicis edēdos esse.

Quuz nihil sit difficilius: q̄ animū hominū perspicere.
est lōge qdem cū amicis uiuēdū tpe ante q̄ uerā ami-

citiam esse appellemus. sunt. n. quidam: qui ad tempus
amant. quidam autem amicitiam utilitate probant. ut Phi
lippus macedonē facere cōsueuissē: Trogus prodidit: ppter
quod Solon aiebat amicos cito noli acquirere: quos acquisi
ueris reprobare caue. hinc factum est prouerbum mul
tos modios salis cum amicis edendos esse. ut (quemadmo
dum Cicero in amicitia docet) munus amicitiae expletū
sit. hoc est diu simul uiuendum esse. nam quum ex condi
mētis nihil mīus q̄ salis comedam⁹: ad multos proindē mo
dios edēdos lōgo tepe op⁹ ē. Nō nobis solū nati sum⁹.

Iuinus Plato ad Architam Tarentinum scripsit.

d Cuius hæc uerba sunt: Qui litteras reddidere tu

as: narrauerunt nobis te moleste ferre: q̄ a publi
cis tuæ ciuitatis occupationibus te liberare non ualeas. qđ
igitur dulcissimum uitæ genus sit agere: sua præsertim si
quis talia elegerit facienda: qualia tu: omnibus manifestum
est. Sed illud quoq̄ te considerare oportet: nullum no
strum sibi soli natum esse. sed ortus nostri partem sibi pa
triam uendicare: partem parentes: partem amicos: multa
insuper pro temporum diuersitate nobis accidere. quibus
nostra uita occupata est. uocante igitur te patria ipsa ad rem
pu. gubernandam: absurdum forsitan esset: non patere.
plato hæcenus: hoc itaq̄ (ut Cicero in officialibus libris
ait) præclarum dictum quum iam loco prouerbi inoleue
rit. quoties uolumus significare omnia referenda esse ad
comunem utilitatē: & omni officio aliorum animos deme
reri oportere: omnibusq̄ adesse: dicimus non nobis solum
nati sumus. præsertim quum nemo tantus sit: q̄ sibi satis
sit. quo fit nobis inuicem succurrendum est.

Lentiscum mandentes.

217

Ræcorum hoc uetus est adagium *οχινορῶντες*.
g idest lentiscum mandentes aduersus eos: qui ni-
mio se comendi studio superfluunt: quasi denti-
bus exterendis & fricandis tantum incunbant prædesidia.
Nam lentiscus teste plinio naturalis hist. libro xv. arbor est
mastichen sudans gūmi modo. ex qua dentifricium poeta
Martialis in apophoretis commendat: Lentiscū melius:
sed si tibi frondea cuspis defuerit: dentes penna leuare po-
test. quo nos in eos uti possumus. qui circa curam corpo-
ris (ueluti tranquillus de Cæsare refert) morosiores sunt.

Diuide ficos.

Rouerbiū græcum est *συκα κτίζει*. i. diuide ficos
tractū a fratribus diuidētibus bona: qui cōsulq; mi-
nima quæq; diuidi postulant: ut ficorum partem diuidi ue-
lit. quod Martialis Urbanissimus poeta libro. v. in Callio-
dorum usurpauit: ubi inquit **Q**uadrīgēta secat: q; dicit sica-
merize. i. diuide ficos. quoties itaq; auaræ aut uendentem
emētē. ue aliqd; uel diuidētē: q; minimū qd; magni æsti-
met: notare uolum⁹ elegāter dici sicaerize. i. diuid ficos.

Honores mutant mores.

i **L**liq; adipiscuntur magistratus: imperia: honores: di-
uitias: opes: & ea oīa: quæ sunt in manu fortunæ:
debent auctore Cicerone in officialibus libris se pinde gere-
re: ac tps cōditio: & ipa dignitas poscit: q; (ut Pittacus ait)
magistratus uiros ostēdūt. Vñ ī puerbio dicitur honores mu-
tant mores. quod ita facere oportere illud Fabii Maxi. exē-
plum perbelle docet. qui teste Liuiο libro quarto de secū-
do bello punico in Apuliā filio legatus ad Sueffulam in ca-
stra uenit: quuz obuiam filius progredederetur: lictoresq; ue-
recundia maiestatis eius anteirent taciti: præter duodecim

fascēs equo profectus est senex. ut Consul animaduertit: proximum lictorem (is. n. mos erat) misit: & ut is descēderet ex equo conclamauit. quum demum desiliens experi-ri inquit uolui fili sat in scires Consulem te esse. cuius uel Valerius max. libro secundo meminit.

Silere a bonis.

Ilet cœlum; luna: herba: cœlum: q̄ serenū est. I u
f na: q̄ coit. herba: quæ nondum germinat. priora
duo ex Plinio ultimum ex Columella. Silent & a
uento loca: a Plinio Catulloq̄ dicitur. & in sacris litteris ab
Ambrosio prouerbium silere a bonis: pro eo quod est: ad
contumelias non hiscere: sed absurdescere: obmutescereq̄
uirtutis conscientia.

In spongiam incubuit.

a Vgustus Cæsar auctore Tranquillo quum tragœ
diam de Aiace magno impetu exorsus: non succe
dente stilo aboleuisset: quærentibus amicis quid
nam Ajax ageret: festiuiter respondit: Aiace suam in spō
giam incubuisse: significare uolens se spongia deletili dele
uisse Aiace suam tragœdiam. quod etiam Macrobius. in. ii.
Saturnaliū testatur. hinc itaq̄ iam uice prouerbi inoleuit.
q̄ quoties uolumus significare uel aliquid obliuioni mada
tum: uel tanq̄ minus pbatū iam interruptū: penitusq̄ de
letū eē: elegāter dicam⁹ i spōgiā incubuit: hoc ē icidit. Scrip
ta. n. q̄ i probantur: spōgia deleri solēt. quā ob hoc deletilez
prisci dici uoluerūt: dicēte Mattia. utilis hæc quoties scrip
ta nouare uoles. illud obiter anotatu dignū ducimus. q̄ Pli
nius libro. viiii. nat. hist. capite. xlv. Spōgiis q̄q̄ de his sunt
quæ tertiam naturam habēt: nō animalū: neq̄ fruticū sen
sum inesse tradit. intellectum. n. inquit iis inesse apparet.

quia ubi auulforem sentire: contractæ multo difficilius abstrahuntur. hoc idem fluctu pulsante faciunt: hæc ille.

Vultur es Cadauer expecta.

Enecæ in epistola. xcv. de captatoribus prouerbi-
um est: qui quum mirum in modum (ut Iuvena-
lis ait) oblectent aliena uiuere quadra: nō cessant
blandiciis & illecebris quibusdam ac obsequiis alienas cap-
tare cœnas. qui merito uultures appellantur. nam uultur
perinde ac captator cœnas: cadauera sectatur: præter cæte-
ras aues. ut illud Ennii uulturis in filiis miserum mande-
bat hominem: uel Plinio testificante libro. x. capite. vi. qui
triduo iquit aut biduo uolant eos ubi cadauera futura sunt.
Cæterum hoc idem adagiū Martialis libro sexto usurpat
se uidetur. ubi ad opianum captatorem scribit Amisit pa-
ter unicum filius: Cessas mittere munera opianæ: Heu
crudele nefas: malæq; partæ. Cuius uulturis hoc erit cada-
uer: hæc ille. nos igitur non minus prouerbialiter quemcū-
que alicui rei percupide in hiantē uulturē appellare quimus.

Nabis sine cortice.

Etaphora est ab ignaris natandi sumpta. qui ne
mergantur aquis: alligant humeris corticem: siue
(ut hodie fit) aridam cucurbitam. quo sine arti-
ficio in superficie aquarum sustentantur. significat enim
aliquid sine difficultate alieno ue adminiculo agere. ut faci-
unt: qui nandi artem callent. quod Flaccus Horatius i pri-
mo sermonum prouerbialiter usurpat dicens: membra ani-
mumq; tuum nabis sine cortice. sic me & cete.

Te Mattea iuuant.

Eorgius Alexandrinus enarrās hūc Martialis locū
libro. x. Sed te Mattea sola iuuat: ait hoc græcū esse

prouerbiū de iis: qui sup̄a modum delicati sunt. mattea
.n. quæ Tranquillus in Caligula foeminino genere protu-
lit: preciosa edulia sunt. apud græcos matyasīn significat
mattea: seu mactēas conficere: hoc est ganeata cibaria. qđ
in gulosos & delicatos usurpari eleganter potest.

Cupressum scis simulare.

O auctore Porphyriōne græcum est adagiū in
h malum pictorem & ab Horatio in poetica arte
recensitum. qui quum nesciret aliud bene pingere:
qđ cupressum: ab hoc naufragus quidam petiit in tabel-
la fatum suum exprimi. ille autem interrogauit num ex cu-
presso uellet aliquid adiici. hinc igitur in ludicrum prouer-
bii cessit: in eos: qui relictā propria materia: quam exequi
desperant: importune alios ornatus inducunt.

Leoni mortuo barbā uellis.

Eo animal ferocissimum facile in iram prouocat⁹
l uertitur: in quam natura ipsa pronus est. Verum
mortuus (ut cætera omnia animalia) quamuis
irritatus minime excitatur. Vnde factum est prouerbiū
qđ quum quispiam uult aliquem excitare. qui moueri non
potest: dicamus Leoni mortuo barbā uellis. quo Martia-
lis libro. x. in ligellam usus esse uidetur: ubi ita iquit Qua-
re si pudor est: ligella noli Barbā uellere mortuo leoni.

Oderunt dum metuunt.

Aius Caligula Princeps Suetonio Auctore tragi-
c cum illud subinde iactabat: oderint dum metuāt.
ex quo exclamat Seneca dicens Vocem illam dirā
& abominandā oderint dum metuant: Syllano scias se-
culo scriptam. idem libro. ii. de clementia considero multas
uoces magnas: sed detestabiles in uitā humanā perue-
nisse: ut illam Oderint dum metuant. Cicero quoque i pri

xlv

ma antoniaharum: uidemus etiam inquit in fabulis ipsis il-
lis: qui oderint dū metuant dixerit: perniciosum fuisse. Vox
autem hæc tragica est: & ab Atreo crudelissimo apud poe-
tam tragicum usurpata. cuius rei mentio quoque fit ab eo-
dem. M. Tullio in primo de officiis. sed quū metus sit ma-
lus custos diuturnitatis: contraq; beniuolentia fidelis: uel
ad perpetuitatē. debet bonus Princeps potius diligi uelle q̃
timeri. preclare. n. Ennius quem metuunt oderunt. quem
quisq; odit perisse expetit. & necesse ē multos timeat. quē
multi timent. ad opes autem Principis tuendas nihil apti-
us beniuolentia subditorum. hæc sunt munimenta firmis-
sima: hæc arces inexpugnabiles. & (ut ait uerissime Cyrus
apud xenophontem) non est aureum scæptrum. qđ re-
gnum seruet: sed animi ciuium scæptrū sunt regibus. ueris-
simum: maximeq; securum. & Bias prieneus ciuibus om-
nibus placere stude. habet id. n. multum gratiæ: contra su-
perbia semper nocuit. dicere solebat Diouysius Tyrannus
uincula adamantina esse metum: uiolentiā: classē: & de-
cem milia armatorum. Sed quis non uidet magis uincula
adamantina & esse: & dici debere beniuolentiam: iusticiā:
beneficientiam: atq; clementiā? Igitur quum gloriosum sit
diligere: inuidiosū uero atq; caducū metui. pge Indlyte Guide
& p̃nis iliste uestigiis: collige (si uti facis) tuorū ciuiū beni-
uolentiā: dato opaz ut sis magis diligēd⁹ q̃ timēd⁹: pfecto
ut citra assentationē uera p̃fitear: null⁹ unq̃ suis tā charus
fuit: q̃ illustrissima gēs feltria oīb⁹ Urbīatib⁹: cætētis suis
subditis: oī sexui: oīb⁹ ætatib⁹ chara ē. Certati tu cū Octa-
uiano patruo amaris: coleris: probaris: Deniq; Urbīnates
sine te uiuere nec uolunt: nec possunt. Feltria Domus
nostræ. Ciuitatis caput: spes: salus est. Cui ocium: sa-
lutem: libertatem: tranquillitatē: omnia deniq; qbus iā mal

tos annos fruimur: bona accepta referimus. per quam iaz
imuari pōt uox illa dira oderint: dum metuant: in uocem
amabilem: diligant nec metuant. diligimus. n. te ac patruū
ardentissime: perinde ac patres nostri Federicum parentē
tuum amarunt: nec metuimus. colimus certatim: nec pa-
uescimus: ueremur: nec horrescimus. dii faxint ut ita tu si-
mul cum patruo diutissime floreas. & n. florebitis nos
itidē. sed eo iam reuertatur: unde digressa est oratio. Hæc
uox itaq; principum est: & in eos loco prouerbii uulgata.
quaz ideo intra proueria referre placuit: ut Principib⁹ &
Regibus dignū aliquid attigisse uideremur.

Hoc bene sit.

Oc apud antiquos prouerbum fuit. quemadmo-
h dum dii bene uertāt: aut foelix faustumq; sit: quo-
ties rem admodum magnam & inusitataz aggres-
suri erant. Nam sic Persius satyra. iiii. auarum ueluti rē ma-
gni sumptus cœnaturū iducit dicentem hoc bene sit. Liui-
us itidem ab Vrbe condi. quum de trecentis fabiis illis in-
uientes euntibus loquitur: ut illud inquit agmen. faustus
atq; foelix mittant: & aliubi in hanc sententiam sæpius fo-
elix faustumq; sit ait: & Apuleius in Asino aureo libro secū-
do. quo uti maxime decet in omnibus rebus subeundis.

Nō oib⁹ tuta iter cyaneas petras cōtingit nauigatio.

Yaneæ petræ auctore Strabone libro primo &
e tertio: quas symplegadas uocauere non nulli: per
bizantiaci oris angustias asperrimum nauiganti-
bus fecere transitum: adeo ut ab Symplegadibus plecte. i.
errabiles dictæ sint. ipsaq; Iasonis nauigatio per illas fuisse
dicitur. Vnde uulgo ortum est prouerbum. non omnib⁹
tuta inter cyaneas petras cōtingit nauigatio. quoties signi-

xlv.

tate uolumus a locis periculosis esse cauendum. nec eo se
temere committendum: q̃ illa ipsa quipia prius incolumes
euaserint. possumus etiā in eos usurpare. qui ideo aliquid
quod lege cautū sit: perpetrare audent. quia idem qui ante
se fecerint: haud poenas dederint.

De manu in manum.

Oc quis adagium satis omnibus uulgatum sit: ta
h men quū apud idoneos scriptores reperiaz. p̃serti
apud Ciceronem: non prætereūdum Silētio du
xi. qui li. epistolaz familiariū. vii. ad Cæsarez quū ei Treba
tium cōmendat: Neq; inquit impedio: quo mīus si tibi pla
cuerit: etiam hīce cum ornes gloriæ insignibus. totū deni
q; hominem tibi trado de manu (ut aiunt) i manum tuā:
hæc ille: Cæterum hoc puerbiū ordinem significat. est. n.
tractū ab his. p quoz simul sedentiū uel ordinatim stantiū
manus: hoc est de unius in alterius manum traditū aliquid
a primis ad extremos: e conuerso a calce ad frontem defer
tur. ut sit in acie equitum: et hodie. quum ab ultimis aciei
quippiam ad primos per singulorū equitū man⁹ deportat̃.

Cecropiam contra sus est: tēditq; mineruā.

Leander in secūdo puerbiōz ait. Hercule Adōis
c statuam cōspicatū dixisse: cecropiam cōtra sus est:
tenditq; Mineruaz. quod postea in eos dici cōepit:
qui potentiorib⁹ & sapiētioribus aduersari uolunt. qđ phi
leticus (ut ipse testatur sup quadā Cicerōis epistola lib. vi.
ad Aul. Torquatū) latinū fecit: & hūc uersum ita traduxit
Cecropiam cōtra sus est: tenditq; mineruā. cuius sensus ta
lis est: qualis illius. sus mineruam docet.

Nihil Sacrum.

a Liud item ab Hercule tractum. quod Theocritus in

apoloico scripsit: is. n. quum ī macedoniam intrasset: uidit multos ex quodam sacello prodeuntes: & uolens ipse etiaꝫ ingredi: cui nā dicatū esset interrogauit. quum audiuisset Adoni: respondit nihil sacrum: hoc est nulla re dignū: inueniens nulli fere deo sacratū. quod mox in prouerbiū cessit: ut quoties rem nullius ponderis significare uolumus: dicamus nihil sacrum.

Qui Crotoniatarū postrem⁹ ē: is reliquorū græcorū prius. Roton calabriæ ciuitas est. de qua Ouid. plene li. xv. metamor. scripsit: ubi ait Nec in hospita tecta crotonis. quā auctore Strabone li. vi. geogr. quū Achiui a deo oraculum cœpissent: ut conderent: Myscell⁹ ad considerandum locū accessit: qui quum iam ædificatam cerneret Sybarim a uicino flumine cognomen habentem: hanc præstantiorem esse iudicauit: ea pp reuerso ad oraculum denuo atq; roganti nunqđ hanc pro illa cōdere datum esset: Deus has reddidit uoces (erat. n. Gibbus myscecellus) Terga breuis myselle tuo de pectore omitte. Cætera perq; reus frustra: en uenaris iniqua. At rectum quodcūq; datus: tu laude probato. reuersus igitur Crotonē construxit: fuit at ciuitas rei bellicæ peritissima. nec paruaꝫ exercēdis Athletis operam dedit. in unius itaq; olympiadis ludis septē uiri qui cæteros studio superarūt: crotoniatæ fuere oēs. ex quo prouerbiū factum est: qui Crotoniatarū postremus est. is reliquorum græcorum primus est. quod per uirbane quidem & eleganter nos usurpare possumus. quū uolumus populum aliquem aut ciuitatem longe cæteris populis urbibus ue nobiliorem excellentioremq; esse significare. Vnde illud alterum est. propter quod huius ciuitatis originem aliquāto accuratius reddidi. ut iure ab ouo (ut dicitur) cœ-

pilleuidear.

xlvj

Crotonē salubrius asserit.

u Etus hoc quoque teste Strabone eodem geogra. li.
vi. prouerbium est: crotonē salubrius asserit. Quid
inde ortum esse aiunt. quia locus ipse ad salubritatem
& bonas habitudines propter athletarum multitudi-
nem plurimum conferat. de quo Plin. etiam libro tertio me-
minit: nos igitur quum uolumus quempiam locum seu
propter aeris temperiem: qua una quidem re idem Stra-
bo hispaniam foelicem appellat: seu propter amoenitatem (ut
Flaccus Horatius de suo tyburi cecinit) saluberrimum
esse & sanitati ad modum congruum ostendere. dicimus
prouerbialiter Crotonē salubrius est: uel asserit: supple ali-
quis. cui contrarium est illud: quod paulo superius de Sco-
lo pago uulgatum rettulimus.

Hic myforū ultimus est.

m Ysia teste Plinio libro quinto. & Dionysio de si-
tu orbis: & Strabone in duodecimo: phrygiæ p-
uintia est. Myfi autem populi quoniam humi-
les & despicabiles sunt: hinc apud græcos fuit tritum ser-
mone prouerbium. Ut quoties quispiam ludibrio du-
cebatur: hic myforū ultimus esse diceretur. Auctor
Cicero in oratione pro Lucio Flacco: ubi inquit. Quid
porro in græco sermone tam tritum atque celebratum
est: quam si quis despiciatui ducitur: ut myforū ultimus
esse dicatur: nos quoque eleganter in ridiculos homines
uti possumus.

g ii

Atheniensium renouemus uet⁹ exemplū.

c Iero in liminari pagina primæ antonianæ puer
bialiter ita locutus est: Nec uero usq̃ discedebam:
nec a re'pu. deiiciebā oculos: ex eo die: quo 'in ædē

Telluris conuocati sumus. i quo templo quantuz in me fu
it: ieci fundamenta pacis: Atheniensiuq̃ renouaui uet⁹ ex
emplum. significare uolens se oīum actarū regū atq̃ iniuria
rum memoriam penitus delendā esse censuisse. Cuius exē
pli origo est. Bello peloponēsiaco multis atheniensiu nōm
censentibus esse delendum: negātibusq̃ spartanis: pax sub
conditione data est. ut res publica ex lacedemoniis triginta
rectores acciperet. qui omnes mox facti tyranni oppressas
seruitute tenebant Athenas. Thraſybulus lyci filius phy
lez cōfugit munitissimū i attica castellū: inde cōparata mul
titudine haud sane magna tyrānos i se eūtes turpiter repu
lit. qui protinus in urbem amissis armis refugere. Critias i
secundo prælio cecidit tyrānorū Dux. pax facta pausanīæ
lacedæmoniorum Regis interuentu: his cōditionibus: ut
triginta tantum tyranni & .x. ptores exilio afficerentur.
Eleusinam ii i exilium migrarunt. Tunc aut Thraſybulus
libertatis uindex legem tulit: nequis antea actarū rerum ac
cuseretur. lex uero illa uocata est obliuionis iniuriarū. quā
Athenienses amnestiam appellauerunt. Auētores Valeri
us libro. iiii. de moderatione. Trogus i quinto: Aemilius p
bus in uita Traſybuli. Nos igitur quum actarum regū esse
obliuiscendum significare uolumus: loco prouerbiū scite di
cere possumus: Atheniensium renouemus uetus exēplū.

Vna hirundo non facit uer.

u Entus Fauonius ad. viii. calendas marcias flare inci
pit: Horatio dicente Soluitur acris hyems grata uice

ueris & fauoni. quæ in chelidoniâ uocant: ab hirûdinis ui
su. græce. n. hirundo appellatur. & quoniam eo
flare incipiente hirundo auis aduena ad nos traiecto poto
trâsuolat hîc est prouerbiû illud Vna hirûdo nō facit uer.

Apertum pectus.

q Voniam aut illud hominû genus præstantissimû
ē. qui a fictis uerbis abhorrentes (prudētis. n. &
boni uiri est: aut amare: aut odisse palam) quicqđ
in pectore habent: illud ipsum i fronte gerunt. hoc est osten
dunt: præ se ferunt. uel pessimi sunt: qui secus faciunt. un
de Cecilius ait Nam hi sunt inimici pessimi: fronte hilari:
corde tristi: auctor est Gellius lib. xiiii. capite. ix. Hinc ortuꝝ
prouerbiū Apertû pectus: cui? Cic. i amicitia meminit.

Boni pastoris est tōdere pec? nō deglubere.

t Iberius Cæsar auctore Tranqillo præsidibus one
randas tributo prouicias suadentibus rescripsit:
Boni pastoris esse tōdere pecus: nō deglubere. per
hanc bracteata sententiâ significare uolens prouinciales
a præsidibus nō esse usq; ad uiuû despoliandos. deglubi. n.
pecus dicitur: cui pellis detrahitur. ut auctor est Fest. M.
Varro i prio de re rustica capi. xlviii. tradit glumaz dici folli
culuꝝ grania glubēdo: qđ eo folliculo deglubatur granum:
hoc est decorticet. Catullus glubit magnanimos remi ne
potes. quo fit hoc lepidû Tiberii dictû iâ puerbii loco i ma
los magistratus peruulgatum est. Simile illud est ecclesia
sticum: qui nimis emūgit. elicit sanguinē. Vexlōge aliter q̃
Tiberius: flauius Vespasianus factitabat. qui pcurator ex
pacissimû quēq; ad ampliora officia ex idustria solitus erat
pmouere: quo locupletiores mox cōdēnaret. qbus quidē
uulgo pro spōgiis dicebatur uti. quod quasi & liccos made

faceret: & exprimeret hūmentes. Auctor Idem Suetōius.

Figulus ollis ansas ponit.

q Vum in rebus agundis nobis integrum est. p arbitratu agere: prouerbialiter dicimus figulum ollis ansas ponere. & n. sibi integrum est in qualibz parte uasis ponere ansam.

Sero sapiunt phryges.

t Roiani ob Helenæ raptuz diu graui bello afflicti decimo deniq; anno eam uelle: quæq; simul rapta erant: petentibus græcis reddere cœperant. Sed quia ea sapientia troianorum serotina erat: & nimis tarda: quippe q tum demum rescipiscere cœperant: Quum res eorum forent deploratæ: & ægritudo irremediabilis. hinc uetus prouerbium increbuit: Sero sapiunt phryges. ad quod alludens Cicero libro epistolarum. vi. ad Trebatium ait: in equo troiano scis esse in extremo sero sapiunt. in extremo dixit: hoc est in extrema parte tragœdiæ: cui titulus erat equus troianus. ubi interpretes haud dubie hallucinantes magis sensum implicant: q̄ explicent. nos autem hoc prouerbio monemur prius q̄ incipiamus recte consulere. post. n. rerum exitum: qui (ut Fabius ille maximus dictitare solebat) stultorum magister est: sero sapimus: & (ut aiunt) acta agimus.

Lachrymæ Crocodili.

c Crocodilum Nilus habet (ut Plinius libro octauo tradit) quadrupes animal hominibus terra pariter atque aquis infestum: hebetes oculos in aqua habet: extra accerrimi uisus est. conspecto homine emittit lachrymas: mox appropinquantem deuorat. Vnde factum est prouerbium lachrymæ crocodili de iis: qui

sub specie pietatis homines fallunt.

Perfricui faciem.

Os est eorum: qui cum pudore aliquid agunt: ut
m faciem perfricent: natura ipsa ad id impellente: quā
ad abigendum sanguinem. qui ex præcordiis ad
faciei superficiē cōfluit. pp quod Aristoteles in problemati-
bus quærit cur pudore & uerecundia facies hominis eru-
bescere: tiore uero & metu pallefcere soleat. quum præser-
tim pudor (ut testis est Gellius libro decimo octauo capite
sexto) nihil aliud sit: quā timor futuræ repræhensionis. ita
enim ab eo diffinitur.

hinc ergo ortum est prouer-
bium: ut quoties dicere uolumus nos pudorem deposuif-
se: dicamus perfricui faciem. hoc est pudorem expul-
se.

Quod Plinius in suo procemio usurpat ita scribens per-
fricui faciem: nec tamen profeci. Diogenes autē (quod nō
alienum est) uidens adolescentulum rubore perfusum
confide ait fili: huiusmodi est uirtutis color. Laertius au-
ctor libro sexto.

Calliga maximini.

Prouerbium est apud Iulium Capitolinum. qui
ait calciamētū maximini fuisse mai⁹ hoīs uestigio
atq; mēfura. Vnde uulgo tractum fuit: ut de lon-
gis & ineptis hominibus diceretur Calliga maximini.

Gallinaceū lac facile ibi in uentu est.

Ntiquū prouerbiū ē: idem Plinius ī præfatiōe ait
a uelut lactis gallinacei sperare possis ī uolumīe hau-
stū: quū significare uolumus oīa in aliquo loco re-
periri: ut dicamus gallinaceū lac facile ibi in uentu est: quan-
do nusquam reperitur.

Minime sis Canterium in fossa.

Itus Liuius de bello punico secundo refet: Clau-
t dium Affellum nobilem Romanum equitem p-
portis Capuæ cum Iubelio cognomine Taurea eq-
te campano eum ferotius ad pugnam prouocante congres-
sum esse. qui quum libero spacio inter se ludificantes sine
uulnere pugnam extraherent. tunc campanus romano
equorum inquit hoc non equitum certamen erit: nisi e-
po in cauam hanc uiam dimittimus. ibi nullo ad euagan-
dum spacio cōminus conferentur manus. dicto prope ci-
tius equum in uiam Claudius duxit. Taurea uerbis feroci-
or q̄ re: minime: sis inquit canterium in fossa: quæ uox eoa-
dem liuiο auctore in rusticum inde prouerbium prodita ē.
de cuius sensu multa traduntur: aliqui. n. legunt Cauteri-
um (sed male ut paulo inferius ostendā) idq; nomen cu-
iusdam equi fuisse dicunt. qui quum ad mille passus extra
Vrbem fere progressus repente defecisset: dominus in fos-
sa supersedit. hincq; prouerbium natum uolunt. Verum
hæc mihi parum explorata sunt. referam igitur: quod ue-
ro propius esse ducimus: a quo. M. Antonius noster sabel-
licus uir unicus memoria nostra eloquentissimus: non ab-
horret. Canterium. n. non cauteriuz scribendum est: idq;
pro nota accipitur: qua iumenta signabantur: ut ob hoc
homines ab his lacerandis suorum dominorum reueren-
tia abstinere. ad illud itaq; Taurea alludēs conspecto Clau-
dio in fossa: ait minime: sis canterium in fossa. quasi dicat
quemadmodum canterium admonet: ne in iumenta gras-
semur. ita tu mihi uice canterii sis. quo in eos uti possum?:
quibus ne iniuriam faciam?: suorum dominorum uel quo-
rum uis reuerentia tm̄ abstinemus. Cæterum Canteriū
Columella appellat ferrum ad urendum Idem libro. y. ge

7

nus quoddam iugi ex pte factum Cantērium hīsce uer-
bis uocat: Itaq; aut ueteres (ne nouæ radicem agant harū
dines) singulis uitibus applicabimus binas: aut si regiōis
conditio pmittit: deponemus hastilia. quibus adnectūtur
singulæ transuersæ pte in unā partem ordinis. qđ genus
iugi Canteriū uocāt rustici. Canterios autem equos Cato
atq; Varro de re rustica nuncupant. quibus testiculi adem-
pti sunt.

Hoc manu faciendum est.

q Voties aliquid opera & industria ac difficulter fie-
ri oportere significamus: prouerbialiter dicimus.

Hoc manu faciendū est. quod Adagiū Anneus Se-
neca Epistola. lii. quum de tribus generibus hominum ad
philosophiā se conferentium loquitur: ita scribēs usurpat:
Inuenio qecquid fecit alter: alterius magna pars & difficilior
latet quædā ingenia facilia & expedita. quædam manu (ut
aiunt) faciendā sunt: & ī fundamentis luis occupanda.

Iustitia in se uirtutes continet omnis.

i Iustitia in qua uirtutis splendor (ut M. Tullius ī
primo officiorum ait) est maximus: sola est. quæ
hoīez perfectū reddere: q̄ uitæ modū mortalibus
tradere possit. Cuius comites sūt liberalitas: magnificētia:
pietas: gratitudo: scītas: religio: obediētia: fides: & legū mā-
datorūq; obseruatio: æquitas: bonitas: ueritas. Vnde ortū
prouerbiū Iustitia in se uirtutes continet omnis. auctor
Aristoteles. qui in moribus inquit Nam præclarissima est
omnium uirtutum: & neq; hesperus neq; lucifer ita admi-
rabilis est. & prouerbio dicere consueuimus: Iustitia in se
uirtutes continet omnis.

Maturā sationē sæpe decipe solere: serā nūq; qn mala sit.

T etiam illis qui circa rem rusticam plurimum uer
u santur: æque ac cæteris consulamus:haud silētio
hoc uetus agricolarum adagium prætereundum
esse duxi. quo intelligant:quando sementem facere oport
teat. quod a Columella his uerbis probe declaratur. qui in
quit Sed quum omnia in agricultura strenue faciēda sint:
tū maxime sementis. Vetus est agricolarum prouerbium
maturam sationem sæpe decipere solere:seram nunquaz:
quin mala sit.

Tertius e celo cecidit Cato.

A tyrici poetæ uerba sunt ironicos dicta . quæ ab
f eruditis uice prouerbii passim usurpari audio . &
enim duo fuerunt Catones : censorinus uidelicet
& Vticēsis:ambo uirtute insignes:ac sapientissimi. Vnde
fit: q̄ quum quispiam tam q̄ illis duobus' catonibus' simi
lis se cæteris sapientia præstare arbitratur:& uitia corrigen
audet:perinde ac uterq̄ Cato iſelectatus ē:quū re uera igna
uissimus sit. tunc prouerbialiter dicere quimus tertius e ce
lo (quasi diuinitus) cecidit Cato:quia eos quorum mira
mur uirtutem :de cælo cecidisse credimus. Lactantius
auctor.

Illis ne decimam quidem Syracusanorum adesse.
Yracusas Urbem siciliæ clarissimam ad mare uer
f sus peloponessum e Corintho dux Archias (au
ctor Strabo libro Geographiæ sexto) nauigās cō
didit. quæ (ut idem tradit) ad tantas diuitias & opes per
nerunt: ut in prouerbio dissiminetur:quum de locuple
tibus & sumptuosis incidisset sermo:illis ne decimaz quidē
Syracusanorum ad esse.

Suo Marte facere,

6

p Rouerbio increbuit. ut quum quispiam pprio ingenio atq; industria sine alterius auxilio aliquid efficit: illum dicamus suo Marte facere. ut Cicerō in officiis libro. iii. qui hanc igitur inquit partem relictā explebim⁹: nullis adminiculis: (ut dicitur) Marte nostro. quod contra illud est.

Non sine Theseo.

q Vuz aliquis aliena ope adiutus quippiam efficit: eleganter ac prouerbialiter dicimus: non sine theseo fecit. quoniam perithous nullum sine theseo munus obiuit.

Multi Manii Ariciæ.

1 Egere est in codice festi pompeii uetusto: ex quo epitoma quod passim legit: circumscriptum fuit: Manium consecrasse Dianæ Aricinæ lucum aricinum. quem Suetonius in Iulio Cæsare nemorensem uocat. a quo manio multi & clari orti sunt: & p multos annos fuerunt. Vnde prouerbum uulgatum est: multi manii Ariciæ. q̄ est ciuitas rōæ ppiq̄ ad qd̄ adagiū clanculū persius alludens Satyra nouissima dixit: Accedo bouillas cliuum ad uirbi præsto est mihi manius hæres. nam quuz de cliuo aricino loqueretur: manium potius quaz aliuz nō temere dixit sibi hæredē præsto futurum. Sed memor prouerbii multi manii Ariciæ: eleganter manium nominauit: tanq̄ nomen apud aricios uulgatissimum quod interpretes poetæ minime animaduertērūt. manii præterea auctore eodem Festo dicuntur: q mane orti sunt: sicut lucii: q luce, nos at h̄ uti adagio possum⁹, quū significat̄ ulum⁹ aliq̄

familiā alicubi uulgatissimam esse: & admodum magnā.

Delatores qui non castigat: irritat.

Domicianus Imperator quum aīaduēteret nullā
pestē pestilentio rem: nullāq; pñiciem pñiciosiorez
delatorū ueneno esse: eos oēs Vrbe expulit: dicti-
tās (auctor Tranquil.) Princeps qui delatores nō castigat:
irritat. Vox equidē Impatore digna ī oībus pñcipum cubi-
culis uestibulisq; scribēda: uox aurea: uox oī laudatiōis pñco-
nio celebranda. Vnde Martia. ī pñio nō scite magis q̄ uere
de delatorib⁹ dixit: Turba grauis paci placideq; inimica qe-
ti. Quā sp̄ miseras sollicitabat opes: Tradita getulis. nec
cepit harena nocentes: Et delator habet qđ dabat exiliūz.
Exulat ausonia pfug⁹ delator ab urbe: Impensis uitā pñci-
pis annumeres. quū prouerbium itaq; dicatur: quasi cōmu-
ne omnium uerbūz. quis principum neget hanc uocez eē
prouerbium: quod si quis tamen negabit: Tu Guide Prin-
ceps iam adagium fecisti. qui hanc subinde repetens uocē
haud quāq; minori seueritate q̄ Domitianus huiusmodi
pestiferum hominum genus insectaris: & castigas. q̄ ē
populus tuus dicere potest: Acceptam uitam Guide tibi
refero. in qua quidem re ueluti in cæteris: Federicum parē-
tem: mox octauianum patruum tuum pari uirtute imita-
ris.

Asinus magis stramina optat: q̄ aurum.

Racum prouerbium est

Est id est asinos magis stramina optare
q̄ aurum. quod de iis dicitur: qui quum humiles
& rustici sint: peruenerint licet ad diuitias & opes: ta-
men suam semper naturam sapiunt. Quod flaccus
per belle ostendit: ait enim non mutat fortuna genus.

67
Pedaria Sententia est Caput sine lingua.

Enatus consultum auctore gelio aut per rogationem fiebat: quum res dubia erat. & tunc rogabatur unusquisque sententiam suam: quam uerbis ferebat. aut per discessionem: hoc est quando aliquis in senatu sententiam non dicebat: sed ab alio dictam comprobabat: mouens se de loco & in partem eius qui dixerat: ambulans. propter quod qui ita faciebat: ire in sententia pedibus dicebatur. hinc factum est illud prouerbiū Caput sine lingua pedaria sententia est: in eos: qui nimium taciturni sunt.

Hic timens Charybdim: incidit in Scylla.

Cylla teste Seruio sup tertio æneidos phorci & Creteidos nymphæ filia fuit. hanc amabat Claucus: quæ Circe diligebat: sed quoniam in Scylla prior erat: irata Circe fœtē in quo illa lauabatur: uenenis infecit: in quem quum illa descēdisset: pube tenus in uarias mutata est formas. horrensitaque suam deformitatem se in mare præcipitauit. Homerus dicit hanc in mortale monstrum fuisse: Salustius saxum appellat. cætes uero & lupi ex ea nati: circo finguntur: quia ipsa loca plena sunt monstris marinis: & saxorum asperitas illic imitatur canum latratus. Charybdis autem fœmina fuit uoracissima. quæ quia boues Herculis rapuit: a Ioue fulminata est: & in mare præcipitata. ubi seruat naturam. nam sorbet uniuersa. quæ monstra in mare siculo ita manent: Vergilio dicente dextrum Scylla latus: leuum implicata Charybdis obsidet. ubi difficilem nauigiis faciunt transitum: Idem Ver. auctor: Inter utranque uiam læti discrimine paruo: niteneant cursus: quum igitur transeuntes unum ex his dum uitant: plerumque in alterum ruant. hinc factum est prouerbiū hic timens Charybdim: incidit in Scylla.

in eum: qui unum formidans periculum in alterum labi-
tur. quod flaccus horatius ita scribens expressit Dum ui-
tant stulti uitia in contraria currunt. de Scylla & Charyb-
di Seneca epistola. lxxix. affatiz itidem refert.

Hylam Vocat.

h Ylas Thyodomantis filius fuit pulchritudinis ad-
mirandæ. quem Hercules argonautis comes se-
cum ad libidinem duxisse scribitur. Idem aucto-
re Strabone libro. xii. & Dionysio de situ orbis quum My-
siam argonautæ uenissent: & aquatum ad lacum quendā
pergeret: raptus a nymphis dicitur. quod Iuuenalis confir-
masse uidetur: quum dixit Et multum quæsitus hylas ur-
namq; secutus: & ab Hercule adeo quæsitus: q. Vergilio di-
cente in Syleno littus hyla hyla omne sonaret. hinc ortus
est prouerbium Hylam uocat: de iis: q obaudiunt.

Suspendio Arbor elligenda.

p Linius in præfatione q non nulli aduersus se scri-
bant: Theophrasti exemplo se ipsum consolatur
ait. n. cernimus et aduersus Theophrastū homi-
nem in eloquentia tantum ut nomen diuinū inde inuene-
rit: scripsisse et fœminā: & prouerbium idē natum suspen-
dio arborem elligendam: hoc est prorsus desperādū eē. qñ
aduersus doctissimos uiros scribere et mulierculæ psumūt

Sæpe et est olitor ualde opportuna locutus.

n Emo. n. ita feris est moribus: quin aliquādo faci-
at aut dicat: quod laudari possit. Vnde antiquissi-
mus ille uersus uice prouerbiū celebratus est:

hoc est Sæ-
pe et est olitor ualde opportuna locutus: auctor Gelius li-
bro secundo capite sexto.

ly

Multæ sub tegulis cubant noctuæ.

I Ysander lacedæmonius auctore Plutarcho postq̃ Athenarum iperium cōposuerat: quicqd pecuniarum superuacaneū fuerat: per gylippū q̃ in siciliā ductaret exercitū: lacedæmoniaꝝ trāsmisit. Gylippus distutis (ut aiunt) saculis nō mediocrē ex singulis pecuniā subducens denuo cōsui: ignorans inesse unicuiq̃ litterulas numerum significantes. Spartā itaq̃ pfectus: quū ea quæ sub duxerat domi sub tegulis clam occultasset: Saculos Ephoris tradidit: sigilla commostrans. At illi quum reclusissent. dubitationem rei afferebat: q̃ argenti numerus diminutus erat. Seruus interim Gylippi ueniens factum simbolicos indicans dicit multas sub tegulis cubare noctuas. eo. n. tempore q̃ plurimum atheniensium grā noctuæ nūmis insignabātur. quod uice prouerbii inoleuit. quum aliquid sub ambigue fatemur: ut dicamus Multæ sub tegulis cubant noctuæ.

Psyryce facta sunt.

p Linius libro. v. capite. xxxi. quum de quibusdam insulis loquitur: quæ ante Asiam sunt: ait inceramico at sinu psere. ubi hermolaus legit psyria neutro genere pluratiuo numero ex strabone: dicens igon bilis uero isula cessit in puerbium: ut quæ parum magnifice ac p̃parce fierent: psyria hoc est psirice facta diceretur.

Vis illum Calamistris inurere

c Alamistrum auctore Nonio est fistula breuis. qua calefacta tonsores capillos intorquent. qui quoniam magis quandoque urunt: quam oriunt capillos. hinc metaphoricos Cicero in Bruto (ut testis est etiam Tranquillus in Cæsare) innuens ineptos

Lm

co sponſionē legatur miſeriam. eundēq; grācum prouerbi
um prætexuiſſe: quod tale eſt: foelix eſt: qui nihil debet. p.
inde ut miſerū eſſe qui debet: neceſſum ſit. (ut Epigrāma-
tarius poeta) Ah miſer & demens uiginti litigat annos qſ
quam? cui uinci Gargaliane licet?

Q uā dubites ne feceris.

I Dem Hermolaus hoc in calce ſuarum caſtigatio-
num ita ſcribens prouerbiū facit: ſed etiam tu-
tum eſſet. uel prouerbio dicente quā dubites ne
feceris.

Rēs eſt in cardine.

c Arduines quādo cūq; polos id eſt uertices ſignifi-
cant: dicti a ſimilitudine eorum cardinū circa quos
ualuā uoluuntur: Vergilius foribus cardo ſtride-
bat ahenis: q; ſint quali ianuā Cor. cardo ē pro opportuni-
tate accipitur: (ut Idē Vergilius) haud tanto ceſſabit car-
dine rerum. unde Seruius prouerbiū tractum exiſtimat
res eſt in cardine: hoc eſt in articulo.

Nasum Rhinocerotis habent.

r Hinoceros animal eſt unūq; i nare habens cornu:
quod ſubinde attritum cautibus in mucronē acu-
it. Vnde prouerbiū eſt: naſum rhinocerotis ha-
bent: de iis: qui ad ſimilitudinem cornu rhinocerotis naſuq;
longum habētes facile quēuis irrident. quod homīes quo
longiore naſo ſunt: eo maiores ronchos edant. auctor Mar-
tialis: ait. n. maiores nunquam ronchi iuuenesq; ſenesq;
Et pueri naſum rhinocerotis habent.

Omni pede ſtandum eſt.

a Ntiquū eſt prouerbiū oī pede ſtandum ē. ſignificat
.n. nō eē trepidādū: minimeq; cedendum: ſed oī ope
h

atq; conatu ambobus subnixis pedibus standum esse.

Turdus e transenna lumbricum petit.

Lautus in bacchidibus ita prouerbialiter loquitur

p Nūc e trāsēna hic turd⁹ lūbricu³ petit. qd̄ ide ada
giū ortū uidetur. trāsenna. n. teste Seruio sup. v. æneidos.
extentū fune³ significat. & qm̄ ex fune laquei itenduntur
feris & auibus capiundis: iō transenna pōitur p̄ decipulō &
laqueo ad decipiēdū cōcīnato. si eidem Plauto credimus: q
ī rudente ait o gryppe gryppe ī ætate hoīum plurimæ sunt
trāsennæ: ubi decipiunt̄ dolis. atq; edepol in eas plerunq;
esca imponitur: quam siquis auidus poscit escā auariter de
cipitur. in transenna auaritia sua. & quia turdus niuali p̄ser
tī tempore fame affectus e transenna hoc est laqueo lūbri
cū petens facile capitur. hinc prouerbio locū dedit: in eos: q
ī mensa habēdi cupiditate affecti: nimiumq; auidi oīs disci
minis īmemores ob q̄uis paruæ rei acquirendæ causam se
se perinde periculis temere exponunt: ut de iis eleganter di
camus: turdus e transenna lūbricum petit.

Hic terræ filius est.

u Eteres eum terræ filium appellare consueuerant:
qui nullis maioribus ortus ignoto genere obscu
roq; uideretur. ut Lactantius firmianus li. diuina
rum insti. primo capite. xi. his uerbis testatur minuti⁹ foe
lix ī eo libro qui octauius inscribitur: sic argumentatus est:
Saturnum quum fugatus esset a filio: ī Italiāq; uenisset:
cæli filium dictum. q̄ soleamus eos quorum uirtutē mira
mur: aut eos qui repente aduenerint. de cælo cecidisse dice
re. Terræ autem: q̄ ignotis parētibus natos terræ filios no
minemus. cui sententiæ astipulatur Cicero primo epistola
rum uolumine ad Atticum ita scribens: Sed hæc ad te scri

bam alias subtilius: nam neq; adhuc mihi satis nota sunt;
 & huic terræ filio nescio cui cōmittere epistolam tantis de
 rebus non audeo. & idem in epistola ad trebatium ait. Cn.
 Octavius an. Cn. Cornelius quidem tuus familiaris sum
 mo genere natus terræ filius: hæc ille: gigantes hac quoq;
 ratione terræ filii auctore Ouidio in metamorphoseos li-
 bris dicti sunt. ad quod illud satyricum. Vnde fit ut malim
 fraterculus esse gigantis: referendū est. Nam quum sene-
 ctus in nobilitate par prodigio esset: sæuiantibus in eam ro-
 manis principibus: Vmbrius merito ait se malle fratercu-
 lum esse gigantis: hoc est terræ filium: quod obscurum (ut
 ostendimus) significat q̄ nobilem patricium. Vbi interp-
 tes oīo hallucinantur. nos igitur quum uolumus significa-
 re quempiam obscuro genere ortum: prouerbialiter dice-
 re possumus. hic terræ filius est.

Hic quinta natus est luna.

Ergilius auctore Plinio li. xviii. cap. xxxii. i nume-
 u ros lunæ quædam digerāda putauit democriti se-
 cutus ostentationem. Vnde i priō geor. ait Q uī-
 tam fuge: pallidus orcus Eumenidesq; satæ: tū partu terra
 nefando Coeumq; lapetūq; creat: sæuumq; typhoea: Et cō-
 iuratos cælum rescindere fratres. qui quoniam numerus
 teste Seruio mineruæ consecratus est: quam sterilem esse
 constat: hinc ueteri superstitione creditum est: quicq; qui
 ta luna nasceretur: sterile atq; dānosum fore. ex quo factū
 est prouerbiū hic quinta natus est luna: quum significa-
 re uolumus aliquem ignauū & inutilez esse. quippe qui
 tāquam ager sterilis nihil ferat: quod sibi aut aliis pro-

desse possit. quēadmodū faciunt illi: q̄ q̄nta lunā nascunt̄.

Plus ap̄d cāpanos unguēti: q̄ ap̄d cæteros olei fit.

Oc puerbium quoniā a Plī. li. xviii. ca. .xi. p̄spicue
h demōstratur: eius iō uerba subscribēda atq; legen
tiū oculis subiicienda duxi. q̄ sunt hæc. In cāpania
tñ laudatissimus cāpus ē: mōtibus subiacet nimboris totis
quidem. xl. milibus passuū planicie. gratia terræ eius: ut p
tinus soli dicatur puluerea sūma: īferior bibula: & pumicis
fistulans uice. mōtium quoq; culpa ī bonū cedit: crebros
.n. hymbres pcolat: atq; trāsmittit. nec dilui aut madere uo
luit pp facilitatem culturæ: Eadē accēptū humorem nullis
fontibus reddit: sed temperat: & cōcoquens intra se uice fu
si continet. seritur toto anno: panico semel: bis farre: & ta
men uere segetes quæ interquieuerē: fundunt rosam: odo
ratorem satiuā: a deo terra non cessat parere. Vnde uulgo
dictum: plus apud campanos unguēti: q̄ apud cæteros olei
fieri. plinius hætenus: ubi nota: unguentum a plinio non
ut uulgus existimat. Tenax illa cōpositio: qua Chirurgi utū
tur ad uulnera curanda: sed commixtio appellatur diuerso
rum odorum: addito oleo: aut balsamo: aut aliquo p̄gui ad
ungenda corpora deliciarum & luxuriæ causa inuenta. nos
igitur hoc adagio uti possumus: quum significamus aliqua
loca ob optimā soli & aeris naturā deliciarum plena esse. ut
est circa pæstum in agro brutio. de quo Vergilius bis eriq;
rosaria pesti. quod a græcis posidonia dictum est.

Toto erras cælo.

Oc prouerbium de iis dicitur. qui deuii & errātes
h nusq̄ cōsistere queūt: ueluti quædam sydera. quæ
totum pererrāt cælū discurrentia. Sed in eos po
tissimum usurpare possumus qui quum sibi minime con

121
stent:hallucinari & claudicare in aliqua re explicanda uidetur. ut ignari interpretes poetarū faciunt.

Extremis digitis attingere.

a Lique[m] extremis digitis id est extrema parte digitorum quāpiā attingere puerbiallyter dicimus: quū leuiter tāgit: & quasi p[re]libat. Sed quū nō nulli q[ui] ut Cic. in priō de finib[us] bono. & malo. docet) blāditis p[re]fentiū uoluptatū deliniti atq[ue] corrupti quos dolores: q[ui]s molestias excepturi sint: occaecati cupiditate quā (ut Sene. ait) quā uincit fortior ē: q[ui] qui hostē subiicit: nō p[ro]uidēt: nimium uoluptati more[is] gerant: & totā adoleſcētiā illi tribuāt. de q[ui] i[n]tra suos fines cōtinenda ita Tul. in oratiōe p[ro] Marco Caelio p[re]cipit: scribens detur aliquid ætati: sit adoleſcentia liberior: nō oīa uoluptatibus denegentur. nō semp[er] superet uera illa & directā rō. uincat aliq[ua]ndā cupiditas uoluptasq[ue] ratiōem: dū mō illa hoc genere p[re]scriptio moderatioq[ue] teneatur. parcat iuuentus pudicitia[re] suā: ne spoliet aliena: ne effundat patri moniū: ne fœnore trucidetur: ne incurrat in alteri[us] domū atq[ue] famā: ne p[ro]brum castis: labes integris: infamiā bonis i[n]ferat. ne quē interimat: nec i[n]terſit inſidiis: scelere careat. Hinc igitur idem Cice. i[n] eadem oratione hoc puerbio decēter utitur sic dicens Equidē multos & uidi i[n] hac ciuitate & audiui: non mō qui primorib[us] labris gustassent hoc gen[us] uitæ: & extremis (ut dicitur) digitis attigissent. sed & cet.

Olera olla legit.

o Lera olla legit: prouerbiū est in adulteros mecharum. ac turpes puerorum, pedicones. significat atq[ue] ut olla quæ Marcello & Varrone testibus uas ē capacissimum: colligit & comprahēdit olera: sic mech[anice] mechas colligit & captat. & Velut olera ollæ conueniunt: ita

mecho adulteria conueniunt. quod Catullus in Cæsarem.
decenter usurpat: sic scribens Mentula mechatur: mecha-
tur mētula certe: Hoc est: qđ dicunt ipsa olera olla legit.

Oculus domini in agro fertilissimus est.

Vum (ut Plinius est auctor libro decimo octauo
q capite sexto) agrorum cultura opera: & nō ipen-
sa cōstet. ut unicum. C. furii Cresini. exemplum
docet: qui quum ē seruitute liberatus in paruo admodu
agello largiores multo fructus perciperet: q̄ ex amplissimis
uicinitas: in inuidia magna erat: ceu fruges alienas pe'lice-
ret ueneficiis. Quamobrem a. Sp. Albino curruli die di-
cta: metuens damnationem quum in suffragium tribus
oporteret ire: instrumentum rusticum omne. in forum at-
tulit: & adduxit filiam ualidam atq; (ut piso ait) bene cu-
ratam: uestitam: ferramenta egregie facta: graues ligones:
uomeres ponderosos: boues saturos. postea dixit: uenefi-
cia mea quirites hæc sunt. nec possum uobis lucubrationes:
uigilias: sudores: referre. sic omnium sententiis absolutus.
hæc ex Piinio: ideo præceptum est ab iis: qui de agricultu-
ra scripserunt: qđ dominus crebro suos agros uisat: procu-
ret: nihil sero in agro fiat. ita enim fecundiores multo red-
duntur agri: contra si dñs non uiserit: breui sterile scūt. Vn-
de antiquum prouerbium ortum: Oculus domini in agro
fertilissimus est: & a scriptoribus sæpe repetitum. Nā Ari-
stoteles libro Economicorum Persa rogatus inquit quid
equum pinguem faceret: Oculus domini respondit. quod
idem a stabulario quodam dictum Plutarchus de liberis
educandis prodit. Lybicus itidem Nero percunctate quo-
dam quod sterquilinum agro optimum foret: domini in-
quit uestigia. Columella quoque libro sexto capite decimo

65

nono ait oculum & uestigia domini saluberrima. idem Plinius de hoc similiter meminit. quod pfecto nil aliud significat: nisi q nos ipsi res nostras curare debeamus: & illud quod Gelius refert nequid amicos spectes: quod tu per te agere possis: efficiamus. ita. n. noster oculus res nostras auget. praesertim quum difficilis sit rerum alienarum cura: auctor Cicero in officiis.

Planus semel crura fregit.

h Oratius libro epistolarum primo iquit Nec semel irrisus triuiis attollere curat fracto crure planum: ubi planum uetus uerbum quod non perpaucos alioqui eruditos fefellit: opinantes nomen esse adiectiuum contra metricam rationem: nam prima in substantiuo corripitur: (ut poeta posuit) in adiectiuo producitur: accipitur pro scurra & lycophata. sicuti Cicero & Laberius acceperunt. qui solebat multos sic fallere: in quorum uehicula quum uoluisset tolli: ut fingeret se crus fregisse. qui quum postea uere fregisset: & idem rogasset: non est ei creditum. Vnde auctore Porphyryone: natum est prouerbum: planus semel crura fregit. (quia non amplius fides sibi adhibita est) in eos: quibus quum falsis rebus omnia fidei argumenta consumplerint: nemo tam & si uera dicentibus credit. quod proprie mendacis uel mentientis (ut Aristoteles dicere solebat) praemium est. qui teste Diogene Laertio libro quinto quum interrogatus esset: quid nam mendaces lucrarentur? ut quum uera inquit dixerint: non illis credatur.

Multa Syrorum olera.

q Voniâ Plin. li. xxi. natur. histo. hoc puerbiū refert. ut melius intelligat: eius uerba ponā. q sunt hæc. Orpheus

h iiii

amatoriū inesse staphiliño dixit: fortassis qm̄ uenērē stimu-
lari hoc cibo certuz est. Ideo conceptus adiuuari aliqui pro-
diderūt. ad reliqua & satiuā pollet: Efficacior tñ siluestris:
magisq; i petrosis nata. Semē satiuæ quoque contra scor-
pionum ictus ex uino salutare est. radice eius circumsalpi-
dentes dolore liberātur. Syria i hortis opolissima. ide quo
q̄ ē puerbium grācis: multa syrorum olera. Plinius hacte-
nus: nos autem hoc adagio i eos uti possumus. apud quos
uel oleruz uel alicui⁹ alius rei magna uis est.

Lapidem mordere.

c. Anis auctore Plinio libro octauo animal q̄q̄ fidelissi-
mū (ut multis constat exemplis) syrio tñ maxime
ardente in rabiem homini pestiferam uertitur: Verum eti-
am citra rabiem lātiferam. perinde quandoq; in homines
sæuit: ut proiectos lapides mordicus capiat (est enim ani-
mal proum in iram): Vnde deductum est prouerbium
lapidē mordere. quo i eos uti possum⁹ qui more canū sæui-
unt: & ppemodū i rabiē feruntur. q uoz uerba cania dñr:
dicente Ouidio in Ibin. lactat & in toto uerba cania foro.
sed quoniam huiuscemodi hoies p sūmo negocio habent
morderē. i. carpere hūc & illū. sub specie errata corrigēdi. iu-
re equidē eoz eloquētia (si qua ē) puerbialiter cania appel-
lari p̄t. q̄ p inde hoc tpe uiget: q̄ nōnulloz demortuoz scri-
ptoz manes nomē quoq; sine honoris præfatiōe noiari nō
debet: eius acri morſu lacerati nusq; quiescere possunt.

Sapientia uino obumbratur.

Inum quo nō est aliud qcq̄ uirib⁹ corporis utili⁹
u modice sūpto: nec aliud uoluptatib⁹ pnitioli⁹: si
modus absit. hois mētez mutat: furorem gignit:
ita breui ipsum sapientē ei⁹ dulcedie captuz i sanire cogit:

quum siquidem ebrietas (ut Cato aiebat) nil aliud sit: q̄ in
 sania uoluntaria. Vnde ortū est puerbiū: sapiāz uīo obum
 brari: auctore plinio libro. xxiii. capi. ii. ita scribente uinu
 ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimū ē. curas uigo
 remq; animi impedit ad p̄cinctūz tendentib⁹ somno uero
 accōmodatum ac securitati bus. itaq; dudūz hoc fuit: quod
 homerica illa Helena ante cibum ministrauit. Sic quoq; in
 puerbiūz cessit: Sapientiam uino obrūbrari. hæc ille: qđ
 mehercule uerius uero esse: Magni Alexādrī dūtātaxat exē
 plum cōprobat: non ne ille Rex sapientissimus erat: ut ei⁹
 rex gestarū gloria p̄spicue testatur. Verum illum nihil i
 pendio dehonestauit: q̄ uini pestifera auuiditas. quip̄ pe qui
 quum hostes semp̄ uicisset: a uino perīde uictus est: quod
 nō nullos itē mulentia amicos itē remerit. ex quo (ut idem
 Pli. li. xiiii. est auctor) Androcides sapientia clarus ad me
 scripsit intemperātiā eius cohibens. Vinum potaturus
 Rex memento te bibere sāguinem terræ cicuta homini ue
 nenuz est: Cicuta uinum: hætenus androcides: nec me fu
 git: q; quidam hunc locum sic perperam legunt: Sicuti ue
 nenum est homini cicuta: ita & uinum. quod oīum prim⁹
 policianus monstrauit. nos autēz hoc adagio in eos uti pos
 sumus: qui uino ingurgitati penitus discipiunt.

Fortitudo in neruum erumpit.

Solent sagittarii imoderate plerūq; oēs uires ad
 a ducendo: dum arcūz tendunt: nō telum incitare:
 sed neruūz rūpere forti⁹ ferire uolentes. a quibus
 (auctor Dona.) natūz est puerbiūz fortitudo i neruūz erū
 pit: i eos. q nīmīū suis freti uirib⁹ suscepto oneri succūbūt.
 ita. n. hoīb⁹ us fortitudie nimia sæpe uici: sæpe decipi cōtingit
 quēadmodūz apđ Gelium li. xiiii. cap. xvi. & Iuuenalez Sa-

ty. x. miloni crotōiensī athletæ illustri ididucēda q̄reū acci-
disse legim⁹. possum⁹ ēt fortitudineꝝ ī neruū erūpere itelli-
gere ex cōsuetudine romana: q̄a sæpe ī neruū coniciebātur
ex aliquo maleficio ī carcerē missi. ī quo significato (ut idem
Donatus sētire uidet) terentius ī phormiōe usurpauit scri-
bens: Verū hoc sæpe phormio uereor ne ista fortitudo ī
neruū erūpat denique.

Venti gaudia ferunt.

h Oc uetus adagiū uētī gaudia ferūt; ī eos usurpare pos-
sumus: qui incassū lātatur. quo Vergilius in. x. ænei-
dos teste seruiō his uerbis usus est: nec ferre uidet sua gau-
dia uentos. & alibi: Sꝫ auræ oīa discerpūt: item partem mē-
te dedit: p̄tim uolucres dispersit ī auras.

Ex unguibus amare.

e X unguib⁹ amare est pia q̄dā charitate & q̄li ab ine-
unte ætate amorem gerere. beniuolentia. n. eo præ-
stātor est: quo uetustior. Vnde ī puerbium cessit: teste Plu-
tarcho de liberis educādis ex unguibus amare. q̄ oportet ī-
quit ut mihi p̄fecto uidetur: ut matres filios educēt; eisq̄
ubera porrigant: quoniam maiori cū charitate & impensa
magis diligentia nutrient: ut q̄ natos ex ītimo & (ut dici so-
let) ex unguibus ament.

Ad frugem bonam se recipere.

q Vum nemo (ut lactantius inq̄t) ī uitia pronus non
sit: sapientis p̄fecto uiri est: a cognito errorē discede-
re: & sele intuituꝝ h̄ est ad meliorem uitam recipere. Vnde
Seneca de moribus ait bona cōsuetudo excuterē debet: q̄d
mala īstruxit. & alibi grauis animi poena est: quem post fa-
ctū poenitet. Hīc igit̄ puerbiuꝝ fluxit ad frugeꝝ bonā se re-
cipere. q̄d. M. Tullius ī oratiōe p̄ M. Cælio ita scribēs usur-
pat: Sed q̄ totā adoleſcentiaꝝ uoluptatib⁹ dedisset: emerſit
se aliquādo: & se ad frugē bonā (ut dī) recepisse. grauiſq̄

hōines atq; illustris fuisse.

Stultus est uia deficiente uaticū quærere.

u Iaticū appellat. quicqd ad iter faciūdū necessariū ē. qd exacto iam itinere nō est op⁹ pare. Vnde factū puerbiū stultū est: uia deficiente uaticū q̄rere in auaros Senes. q quo seniores sūt: eo plus cupiunt. quoz auaritia merito mōstro similis dī: quo Seneca de moribus utit̄ dicens Quid .n. stultius est. (qd dici solet) q̄ uia deficiente uaticū quærere aut augere.

Homo frugi oīa recte facit.

f Vnt homines frugi. q̄s græci uocāt: q i oīe motibus ai moderātur. & moderatā noscūt seruare cōstātiaz. Ex quo uice puerbii uulgatū est: Hōinē frugi oīa recte facere: dicēte Cice. li. iiii. tulsulanaz frugalitas nomē tāq; ad caput referre uolum⁹. q nisi eo nomē uirtutes cōtinerentur: nūq̄ illud tā p uulgatū ēēt: ut iā puerbii locū obtineret: Hōines frugi oīa recte facere & Q uīt. i qn to proprium est inquit boni recte facere.

Homo factus ad unguem.

h Omo fcūs a unguez puerbiallyter dicitur ad pfectio- nez. est. n. trāslatō a marmorariis. q lapidū iuncturas unguib⁹ pbāt: hīc Hora. ait ad unguez fact⁹ hō. i. oī ex parte pfect⁹: & Tul. li. vii. episto. familiarium ad Gallū Vrg eo igitur transuersum unguem (quod aiunt) a stilo.

Phrygem plagis fieri solere meliorem.

c Ice. i oratiōe p lucio flac. refutās asiaticos testes tāq; turpissios & ifācs minieq; fidos: ait asia uestra cōstat ex phrygia: mysia: caria: lydia. ut xigī nr̄z ē an urūz h puerbiū: phrygē plagis fieri sole t meliorē: inuēs hmōi hoīes nulla re æq; corrigi posse: q uerberib⁹ qpe q plagis digni sūt. qd

in eos usurpari possumus. qui nisi uapulent: nunquam emendantur.

Qui in omni re: atque omni tempore omni laude uacatus illaudatus est: isque omnium pessimus deterrimusque est.

Voniam nemo quisque tam afflictis est moribus: quin

faciat aut dicat nonnumquam aliquid: quod laudari queat.

Inde hic antiquissimus uerbus auctore Macrobio libro Sat. vi. uice prouerbii celebratus est. Sed. n. qui in omni re atque in omni tempore omni laude uacatus: illaudatus est. isque omnium pessimus deterrimusque est. Vbi illaudatus (attende) fere est: ac si diceretur: numquam nominandus. laudare. n. prisca lingua significat nominare: appellareque. Vnde Maro peritissime ait Quis aut Eurysthea durus: aut illaudati nescit buliridis aras: auctor est Gellius.

Hic duos parietes de eadem fidelia dealbat.

Arcus Curius ad Ciceronem scribens Sed Ami-

ce magne inquit noli hanc Epistolam Attico ostē-

dere: sine eum errare: & putare me bonum uirum es-

se: nec solere duos parietes de eade fidelia dealbare. per quæ uerba prouerbialiter dicta Curius per iocum significat se solere idem duobus promittere: sicut qui uno colore duos muros dealbat. fidelia autem auctore Marcello famulum uas est ad usus plurimos: plautus in Aulularia multis congialem plenam faciam tibi fideliam: & persius Satyra iii. disce: neque inuidas: quod multa fidelia putet. hoc aut loco fidelia pro coloris uase accipitur. nos itidem hac prouerbiali ellocutione Hic duos parietes de eadem fidelia dealbat: id est uti possumus quod idem duobus pluribus uel promittit. Quod dedi datum nolle. quod reliquum est non dabo.

Quod uero in eum noua non sint beneficia conferenda: (ut Cice-

ro docet) qui ueterum imemor est: hinc celebre prouerbium teste plauto in Cistellaria factum est. ubi inquit

6x
inter nouam rem uerbum usurpabo uetus: quod dedi: datum non uellem: quod reliquum est: non dabo. quo mone mur: ut in eos beneficia conferre non amplius debeamus: in quos prima male collata cognoscimus.

Nullum cibi genus saccaro non conditur.

f Accaron nihil aliud est: q̄ mel in arundinibus col lectū: gumiū modo candidum ac fragile. mittebat hoc quōdam Arabia & India: usufq; eius tantum in medicina erat. Nunc passim ēt reperitur non medicinæ modo sed cibus omnis generis expetitur. ita ut locum pro uerbio dederit. quod de his dicit. q̄ multis rebus usui sunt.

Fallacia alia aliam trudit.

t Erentii in Andria uerba sunt teste Donato puer bialiter dicta. est illud quoq; simile Clauus clauo truditur: & dies die. significat enim hoc adagium q̄ dolus bene dolo detruditur: hoc est q̄ homines in iudicias aliis molientes: merito ipsi dolis præueniuntur, cui subiaceat illud quod alibi rettulimus: mēdacē oportet esse memorē.

Gladiator in harena Consilium capit.

Ladiatori in harenam ad pugnandum exeuti ni hil præmenditati ictus profunt. sed potius aduersa riū uultus & mota manus aliquid etiā corporis idi natio intuentem monent. Vnde puerbiū nascitur Gladia tor in harena consilium capit. quo significatur in re præsen ti esse consultādū. & n. in plerisq; rebus p̄meditatū consiliū subitæ rei casus irritū facit. p̄inde Vrbaniſſimus poeta ue rissime ait o quantū est subitis casibus ingeniū. quod decē ter Seneca epistola. xxii. usurpat.

Hic Caput digito scalpit.

f Eneca epistola. lii. ait omnia rerū omniū si obseruēt:

ndicia sunt: & argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Inpudicum & incessus ostendit & manus mota: & unum interdum responsum: & relatus ad caput digitus: & flexus oculorum. Improbum interdum risus: insanum uultus habitusque demonstrat: hæc ille: Vnde quum uolumus quempiam taxare: quod mollis & impudicus sit. Symbolicos & prouerbialiter dicimus: Hic Caput digito scalpit: quod decenter Iuuenalis Satyra nona ita scribens usurpauit: Qui digito scalpunt uno caput hoc idem (ut Ammianus Marcellinus lib. xvii. est testis) pompeii obrectatores in eo ludibriosum & irritum obseruauerunt.

Si Claudio uicin⁹ habitaueris: & ipse Claudio ambulare disces.

Oc uetus est Adagium: & a Plutarcho de liberis
h educandis his uerbis eleganter usurpatur. Haud est inquit ab re illud usitatum sermone prouerbi-
um: Si claudio uicinus habitaueris: & ipse claudus ambulare disces. quod illud ferme significat: quod Seneca ait sumuntur a conuersationibus mores. & Idez epistola septima malignus comes quis candido & simplici rubiginem suam affricuit: & alibi alter alterum in uitia trudemus. & Iuuenalis saty. Secunda Vnaque conspecta liuorem ducit ab uua.

Posterioris cogitationis & sapientiae plenae sunt Dom⁹.

Oc prouerbio significatur: quod post rerum euentum
h omnes facile sapientes sunt: quod. M. Tullius in xii. philippica ita scribens affirmat: posteriores. n. cogitationes (ut aiunt) sapientiores solent esse. Verum id parum prodest. sæpe. n. sero (ut dicitur) sapiunt phryges.

Taurum tollere potest: qui uitulum substulerit.

a Pud Petronium arbitrum Quartilla ita loquitur: Iu nonne meam iratam habeam: si unquam meminero uirginem

fuisse. Nam iſaſ cū paribus inquinata ſū: & ſubinde pro-
deuntibus annis maioribus me pueris applicui: donec ad
hāc ætatē pueni. Hic natū puerbiū (ut Politiō placet) qđ
dī poſſe taurū tollere: qđ uitulū ſubſtulerit. ſignificat at qđ qđ
teneris ānis aliquid egerit: eo (ut ipſa poſcit mox ætas) iā
adultus facile qđpiāz maius efficere poterit. Vbi qđ Quar-
tilla Iunonē ſuam dixit: id ſcitu dignum ē. Seneca. n. epiſto-
la tertia libri. xix. ita tantum ait hoc ſeponas uolo: ut memi-
neris maiores nōs qđ crediderūt ſtoicos fuiſſe: ſingulis enī
& geniū & iunonē dederūt. & Pli. li. ii. cap. vii. quū ſinguli
quoqđ ex ſemetiſſis totidem deos faciāt. Vnde Iuue. Saty.
ſecūda repræhendēs qđ miniſter nō pđ geniū: ſed pđ iunonem
domini iuraret: uidelicet more muliebri: ſcribit Et per iu-
nonem iurante miniſtro.

Extremus actus abeſt.

Omœdia auctore Doñato quīqđ actibus abſolui-
tur. quo ſit ſi unus deeſſet actus: fabula ipſe perfectā
foret. Vnde ī prouerbiū exiit. ut abeſſe extremū
actū dicerēt: quū res ipſe perfectā eſſet. e cōuerſo non minus
prouerbialiter dici pōt Extrem⁹ act⁹ nō abeſt. quū res cō-
ſumata eē ſignificat. qđ Cicero ī ſecūda philippica his uer-
bis uſurpaſſe uidet: Et ſi me⁹ ſtilus ille fuiſſet: (ut dicit mi-
hi erede nō ſolū unum actū: ſed totā fabulam cōfeciſſe. &
alibi extremum inqđ actūz ab inerti poeta eſſe neglectūz.

Siſypheum portas Saxūz.

ſ Ifyph⁹ æoli fili⁹ iſtmū hē ſtricturā illā terrā qđ iter duo
maria ioniū & Aegeūz cōſiſtit: latrociniis occupauit.
ita ut Autholiā Autholii filiā Laerte deſpōſatā quū ad ma-
ritum duceretur: uel (ut qđā uolunt) quū ad oraculū Apol-
linis cōſultura proficiſceretur: iſidiis cōperit: atque graui-
dauerit. ex qua (ut multi credunt) tunc Vlyxes na-

tus ē. quod illi Ajax apud ouidjū libro. xiii. Metamor. ex
probrat. tandem occisus Sisyphus a Theseo apud inferos
hac poena afficitur. ut grande saxum supra montem por-
tare conatus: quum ad apicem deduxerit: continuo ad ima
relaxetur. dicente Ouidio ī prænoto libro Aut petis: aut
urges rediturum sisyphē saxum. & Seneca in Hercule fu-
rente Ceruice saxum grande sisyphēa iacet. Horatius iti-
dem in secundo Carminum Damnatusq; longi Sisyphus
Acolides laboris. Vnde quum aliquem in extricabili labo-
re afflictum esse innuer uolumus: prouerbii loco dicimus
Sisyphēum portas saxum. ad hoc & illud Terentianum ī
Eunucho iam diu hoc saxum uoluis: usurpamus. ut in di-
uitem auarum dici potest eleganter. Hic tantalea laborat si-
ti: qui ideo aurum siti: quoniam eo maxime abundat. Et
n. (ut Horatius ait) crescentē sequitur cura pecuniaz. quē
admodum Tātalus apud inferos īlympidissima quīs diuer-
setur aqua: siti tamen perpetua afficitur: uelut etiam in eū
qui in magna copia inopia laborat: hoc propertianum in sa-
nus medio flumine quæris aquam: loco prouerbii usur-
pare quimus.

Fortes fortuna adiunat.

Olet prelunq; pericula atq; labores rei. pu. causa
f magno elatoq; animo (id. n. proprie fortis uiri ē:
ut. M. Tullius in officiorum primo docet) sube-
untibus fortuna quæ a Lactantio libro diuinarum instit.
tertio accidentium rerum subitus atq; inopinatus diffini-
tur euentus: fauere. ut Horatio Coclitii: ut. C. Claudio Ne-
roni: ut Scipioni Africam oppugnanti: ut plerisq; aliis
Romanorum imperatoribus contigisse legimus. Vnde
uet⁹ ortum ē prouerbium fortes fortuna adiuuat, ut testis

lxx

est Cicero in primo tusculanarum qui ita scribit: fortes enim non modo fortuna adiuvat: (ut est in uetere prouerbio) sed multo magis ratio. quæ quibuldam quasi præceptis confirmat uim fortitudinis. ad quod poetam in decimo æneidos respexisse facile affirmare ausim: ubi ait Audentes fortuna iuuat. usurpat Terentius etiam in phormione dicens fortis fortuna adiuvat.

A uertice usq; ad calcem.

u Ertex siue uortex est quicquid uentorum rotatione effracta item contorta in se aqua uertitur: uel aliud simile. Vnde teste Fabio libro octauo orat. institutionum: pars summa capitis propter flexum capillorum dicitur uertex. (ut etiam Capro grammatico placet) qui ait uortex fluminis est: uertex uero capitis. Ex quo natum est hoc prouerbum: a uertice usque ad calcem. (calx enim postrema pars pedis est) hoc est a principio usque ad finem. illud quoque (haud enim ualde ab hoc discrepat) non minus prouetbialitet Flaccus expressit in primo sermonum Satyra tertia ita scribens: Si collibuisset ab ouo usque ad mala citaret. hoc est a principio coenæ usque ad finem. nam ouum initium coenæ erat: poma autem in fine ponebantur: id est in secundis mensis. quæ bellaria uocitantur. Acron & Porphyrio auctores.

Discendum est: q diu uiuas.

h Oc prouerbialiter usurpatur a Seneca in Epistola libri decimi sexta ad Lucillum dicente tam diu discendum est: q diu nescias. & si prouerbio credimus: q diu uiuas. quo in totum præcipitur: litteris esse in

eumbendum. quum ad id uix tota ætas satis sit.

Sirenum cantu demulceris.

Irenes uidelicet parthenope: leucolia: ligia Acheloi flumis & Calliopes musæ filia fuerunt. hæ insulas quasdam iuxta pelorum inter Sicilia & Italiam teste Ouidio libro decimo quarto metamorphoseos habitauerunt. harum una auctore Seruio super quinto æneidos uoce: altera tibiis: alia lyra canebat. Sed tanta dulcedie cantus transeuntes nautas afficiebant: ut sopirentur. quos statim sopitos submergebant. Quare Ulixes illac transiurus a Circe admonitus sociorum aures cæra obturauit. dicente Iuuenale affigit cæras illa de naue petitas. quæ siculos cantus effugit remige furdo. Et seneca ad Lucillum epistola trigesima prima idem testificante: & ipse se ad nauis malum ligari iussit: & sic illesus transiuit. Ex quo iam uice prouerbiu uulgatum est: Sirenum cantu demulceris: i eū: qui saluti uoluptatem præponit. auctore Fabio in quinto: ubi qui argumenta inquit uelut horrida & confragosa uitantes amoenioribus locis defident: neque aliter quā ii: qui traduntur a poetis gustu cuiusdam apud lotophagos graminis & Sirenum cantu deliniti uoluptatem saluti prætulisse.

Aequalem tibi mulierem inquire.

Etus est & (ut ita dicam) aureum prouerbum.

u quo Plutarchus de liberis educandis decenter utitur: hoc pacto scribens. Eas autem despondere filiis uxores conuenit. quæ nec multo nobiliores: nec ditiores sint. Sapientia refertum utique prouerbum: Aequalem tibi mulierem inquire. Significat autem quod unusquisque sibi coniugem genere parem: amicosque pares querere &

lxij

parare debeat. Vnde Deyanira adud Ouidium in Epistolis præcipit: Siqua uoles apte nubere: nube pari. & idē Naso in quarto de tristibus: Viue tibi: & longe nomia magna fuge. Viue tibi: quantūq; potes prælustria uita. Sæuū prælustri fulmen ab arce uenit. Nam quāquam soli possunt prædesse potentes. Non prosunt potius: plurimum obesse solent. Et paulo inferius in eundem sensum ait Crede mihi: bene qui latuit: bene uixit. & intra fortunam debet quisq; manere suam.

Coruus relictis ab Aquila cadaueribus uescit.

a Quilæ aliti rapacissimæ utpote quæ ad populandum (quemadmodum Plinius libro decimo docet) magno tractu ut facietur: indget. quicqd exraptu in uorandis cadaueribus superest: imbelles aues (ueluti coruus) edunt. Vnde prouerbium Coruus relictis ab aquila cadaueribus uescitur. i. eos: qui ignaui & desides alienis laboribus famam sibi aucupantur. ut illi potissimuz faciunt. qui aliena sibi scripta uendicant. perinde ac ille fidētinus Martialis consueuerat.

Hic Coruus est.

h Ic Coruus est prouerbium fuit inimpudicos atq; uitiosos. quoniam eorui ore coire dicuntur. teste Plinio libro decimo capite decimosecundo ita scribente Corui pariunt quum plurimum quinos. ore eos parere aut coire uulgus arbitratur. Quod Iuuenalis Satyra secunda usurpasse uidetur: dicens Dat ueniam coruis uexat censura columbas.

Aut bibat: aut abeat.

Ex in græcorum cōuiujs erat: aut bibat: aut abeat. **Q**ua iubebatur: ut aliquis aut simul cum alijs percipide potantibus genio indulgeret: aut omnino abiret. quæ quum ab alijs scriptoribus tum a Cicero ne luculenter loco prouerbij in fine ultimi Tusculanarum libri usurpatur. Cuius uerba ponam: Mihi quidem inquit in uita seruanda uidetur illa lex: quæ in græcorum conuiujs obtinetur. aut bibat inquit: aut abeat. & recte: aut enim fruatur aliquis pariter cum alijs uoluptate potandi: aut ne sobrius in uiolentiam uiolentum incidat: ante discedat. sic iniurias fortunæ quas ferre nequeas: diffugiendo relinquant.

Non cursu lampada tibi trado.

d Iana religiosisime in aricino nemore ubi ei sacrum erat templum: colebatur. quod Artemilium uocat Strabo libro quinto Geographiæ: quoniam græce artemis Diana nuncupatur. Sacerdos istius templi Rex nemorensis dicitur a Tranquillo in Caio Caligula: qui erat fugitiuus seruus. mulieres uota nuncupabant huic deæ: & uoti compotes ibant in nemus aricinum gestantes faces accensas. qua superstitione deam se uenerari putabant. quod Ouidius in fastis docet: sic scribens Sæpe potens uoti frontem redimita coronis foemina lucentes portat ab urbe falces. & Propertius libro secundo: quum uidet accensis deuotam currere tedis in nemus: & triuiæ lumina ferre deæ. Certamen autem in eo quod Bartholomeus noster Merula uir, litteratissimus auctore Pausania: ab atheniensibus sumptum arbitratur: positum erat in cursu tedam seruare accensam. quæ si primo extingebatur: ui

Lxxij

etoria ad secundum transferebatur. si secundo quoque extinguebatur: tertius uictor erat. Si uero omnibus nullus uictoriam assequeretur. Vnde Varro libro de re rustica .iii. cap. xv. prouerbialiter inquit quod de fructibus nihil dixi: non cursu lampada tibi trado. Quod significat tibi uictoriam non concedo. Hinc Persius Satyra .sexra. Qui prior es: cur me inde cursu lampada poscis. quod nos prouerbii loco u surpare possumus: quum dicere uolumus tibi non cedo. i. uictoriam non trado.

Viutorum memento.

Etus est prouerbium Viutorum memento. quo significatur. de uiuis esse loquendum: & de rebus praesentibus agitandum. teste Cicerone in. v. de finibus bonorum & malorum. qui inquit Tum Pomponius at ego quem uos ut deditum Epicuro insectari soletis: sum multum equidem cum phedro: quem unice diligo: (ut scitis) in Epicuri hortis: quos modo praeteriebamus: sed ueteris prouerbii admonitu uiutorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuisci.

Sardonius risus.

Ardonia herba quae auctore Solino in Sardinia insula in fontium defluuiis prouenit: largius iusto apiastro similis: ea si quis uelcatur: neruos contrahit: & rictu deducit ora. ut qui moriuntur: ueluti ridentium facie intereant. Vnde in prouerbio dicitur Sardonius risus. quo in eum uti possumus. qui (Ut Vergilius ait) specie uultu simulat: premit altum corde dolorem. i. hilaritatem praese fert aspectu: intrinsecus autem tristi afficitur dolore. quod scite Cicero libro Epistolarum familiari. septimo ad

Gallum usurpat: ita scribens Rideamus $\Upsilon \epsilon \lambda \omega \tau \alpha \sigma \alpha \rho \iota$
 $\alpha \nu \acute{\iota} \omicron \nu$. hoc est risum Sardonium. Quod etiam non
nulli licet sardoniam herbam non ederint: animam riden-
do efflauerint: testatur Plinius libro undecimo capite trige-
simo septimo quā de præcordiis loquitur: ita inquit Ob
hoc in præliis gladiatorumque spectaculis mortem cum ri-
su traiecta præcordia attulerunt.

Mulsum quod probe temperes: miscendum
esse nouo hymetio: falerno & uetulo.

h Oc ganeonum: popinonum: lurconum: gulonuz
prouerbium est. qui uariis ciborum generib⁹ ex-
cogitatis: studiosissime gulæ indulgent. Quod a
Macrobio libro Saturnaliorum septimo sic scribenti usur-
patur: Cur Disari mel & uinum diuersis ætatibus habetur
optima? Mel quod recentissimum: uinum quod uetustissi-
mum: Vnde est & illud prouerbium? Quo utuntur gulo-
nes: mulsum quod probe temperes: miscendum esse nouo
hymetio: falerno & uetulo. hymetium autē hoc loco mel
Atticum significat: dictum hymetium ab hymeto monte
iucundissimo atticæ regionis.

Acti labores iucundi sunt.

p Ræteriti labores sæpe plurimum solent gaudii af-
ferre. Vnde uulgatum sermone prouerbiuz: Acti
labores iucundi sunt. ut Marcus Tullius in secun-
do de finibus bonorum & malorum testatur: ubi ita inq̃t
Quid si etiam iucunda memoria est præteritorum malo-
rum? Vt prouerbia non nulla ueriora sint: quam uestra do-
gmata. Vulgo enim dicitur: iucundi acti labores. Nec male
Euripides: concludam si potero latine: græcum hunc uer-

Lxx

sum nostri omnes suavis est laborum præteritorum memoria. Cicero hætenus. ad quod illud poetæ referendum est: O socii (neque enim ignari sumus ante malorum) O passi grauiora: dabit Deus his quoque finem. Vos & scyllæam rabiem penitusque sonantes accesti scopulos: uos & cyclopea saxa expti: reuocate animos: mœstumque timorem mittite. Forlan & hæc olim meminisse iuuabit.

Colophonem addidit.

c Olophō Ionica ciuitas est. Colophonii autem aliquando nauales opes satis amplas habuere: & equestri certamine tantum excelluerunt. ut ubicunq; difficulter bella componi poterant: Colophonii equitatus auxilio dirimebantur. qua ex re teste Strabone libro decimo quarto geographiæ ductum est prouerbium Colophonē addidit. quum summa operi manus imponitur.

Ad Umbilicum peruenire: uel Coronimponere.

q Voniā umbilici ornamenti genus in fine libri solent poni: Hinc mos ille uetus est. quod elegantissimi poetæ prouerbii loco quuz exactum opus significarent: ad umbilicum se uenisse dicerent. Horatius in Epodo. promissum carmen iambos ad umbilicuz adducere. Quod sic exponit Porphyrio ad umbilicum adducere: p finire & consummare opus: posuit Horatius. Quia in fine libri ex ligno aut osse umbilici solent poni. in quem sensum & Martialis finem quarti libri clausit. Ohe iam satis est: Ohe libelle: iam peruenimus usque ad umbilicos. Tu procedere adhuc & ire quæris. Et alibi idem poeta Nū

quam grandia nec molesta poscit. Quæ cedro decorata
purpuraque nigris pagina creuit umbilicis. Georgius aut
Merula Vir impēse doctus id esse ad umbilicū peruenire
autumat. Quod græci dicunt ἐπεὶ ὅτι τῆς τῆς κορυφῆς
hoc est Coronim imposuisse. Soliti enim inquit fuerant
græci consumatis operibus coronim apponere.

Vnde prouerbum natum ἐπεὶ ὅτι τῆς κορυφῆς. ad qd
Martialis respexisse uidetur: nimietatem decimi libri quo
dammodo arguens: Si nimius uideor seraque Coronide
longus esse liber: legito pauca: libellus ero. Quoties igitur
significare uolumus quempiam opus consumare: prouer
bialiter dicimus illum ad umbilicum peruenire: aut imita
tione græcorum Coronim imponere. quo potissimū ada
gio huius libelli finem claudere uisum est. ut hoc (qualecū
que sit) perfecto iam opusculo: nos itidem ad umbilicum
peruenisse: uel Coronim imposuisse diceremur.

FINIS.

Pollio Gerus Vadius Præbyter Domicio Palladio So
rano. S. D.

u Ide quaeso mi Palladi suauissime quanti te facere
mihi necessum sit. Quum non possim non uæ
hementer singularem animum tuum suspicere:
non mirificam industriam laudare: non egregium ingeni
um demirari: non te denique ipsum maximis laudibus ef
ferre: magnoque amore prosequi. Quippe qui ex oībus
unus quorum ipse mecū artes qbus tenentur: sæpe aīo col
ligere soleo: tātope litterarū studiis partī p te partī p amicos

prodesse: ac consulere eniteris: utpote qui scientiam (quæ
modum Socrates dictitare solitus erat) unicum scis esse
bonum: contra inscitiam malum. Et enim quum nuperri-
me intellexeris Polydorum meum Vergilium uirum uti
que doctissimum & mutua mihi necessitudine deuinctum
proverbiorum libellum qui haud paruo latinæ linguæ uel
nouitate ipsa rege uel uarietate non illepida lectiōis emolumēto
futurus est: ad illustrissimū Principē Guidū Vbaldū Urbina-
tem Ducem scripsisse. ut in hoc quoque litterarū studiosissi-
mis opitularere: iam me (id quod Liberalis Thomasius medicus
sane non incelebris ac philosophus excellentissimus antea
itidem petierat.) sæpenumero efflagitasti: ut Polydorum
penes quem (ueluti te non præterit) plurimum mea ualeat au-
ctoritas: hortari & rogare non desisterem: ut hunc libellum
quod primum emitteret. Ego itaque summa tua in me beniuo-
lentia & humanitate motus postulatis tuis satisfaciendum
esse ratus: talem huiusce rei operam enauaui: quod Polydorus
(uti ipse in præfatione testatur) hoc aliquanto celerius quod
consilium fuerat: nostris precibus opus publicauerit.

Quod nos profecto eo etiam minime grauare præstiti-
mus: primum uidelicet ut tibi in hac parte mos gereretur.
subinde ut. M. Antonii nostri Sabellici unici latinarum li-
terarum facundiæ parentis Academiam nostris quandoque
monumentis illustraremus: quo potissimum deinceps uin-
dice freti facile admodum contra maliuolentissimorum
quorundam impetus resisteremus. qui nullius ingenii ac ui-
tæ turpissimæ homines: nocendi percupidi: fallacia calidi:
inuidia liuidi: liuore tumidi: illaudati denique (non possū. n.
propriiori uerbo uti) tam & si canina quadam rabie laceran-

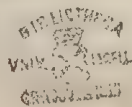
di torquentur: uix tamen ueluti desides canēs tantum ob-
latrare audent. quorum mox latratus (ut Poeta inquit) sæ-
uit in auras: ipsiq; maximam sui ueneni partes perbibunt.
Tu uero mi Palladi quoniaz tuo præsertim rogatu omnes
litterarum litteratorumq; studiosissimi qui lectitabūt: hoc
aliquanto maturius opusculum esse æditum intelligent: in
quo siquid desiderabitur: id nobis quotidianoq; nostro cō-
uitio ascribetur: uelut siquid in mutatione litterarum sylla-
barum ue deprauatum fuerit: impresoribus imputari debet.
Has Polydori mei lucubrationes ualde probes: aduersusq;
maledicta omnia tueare: uæhementer obtestor. Vale.

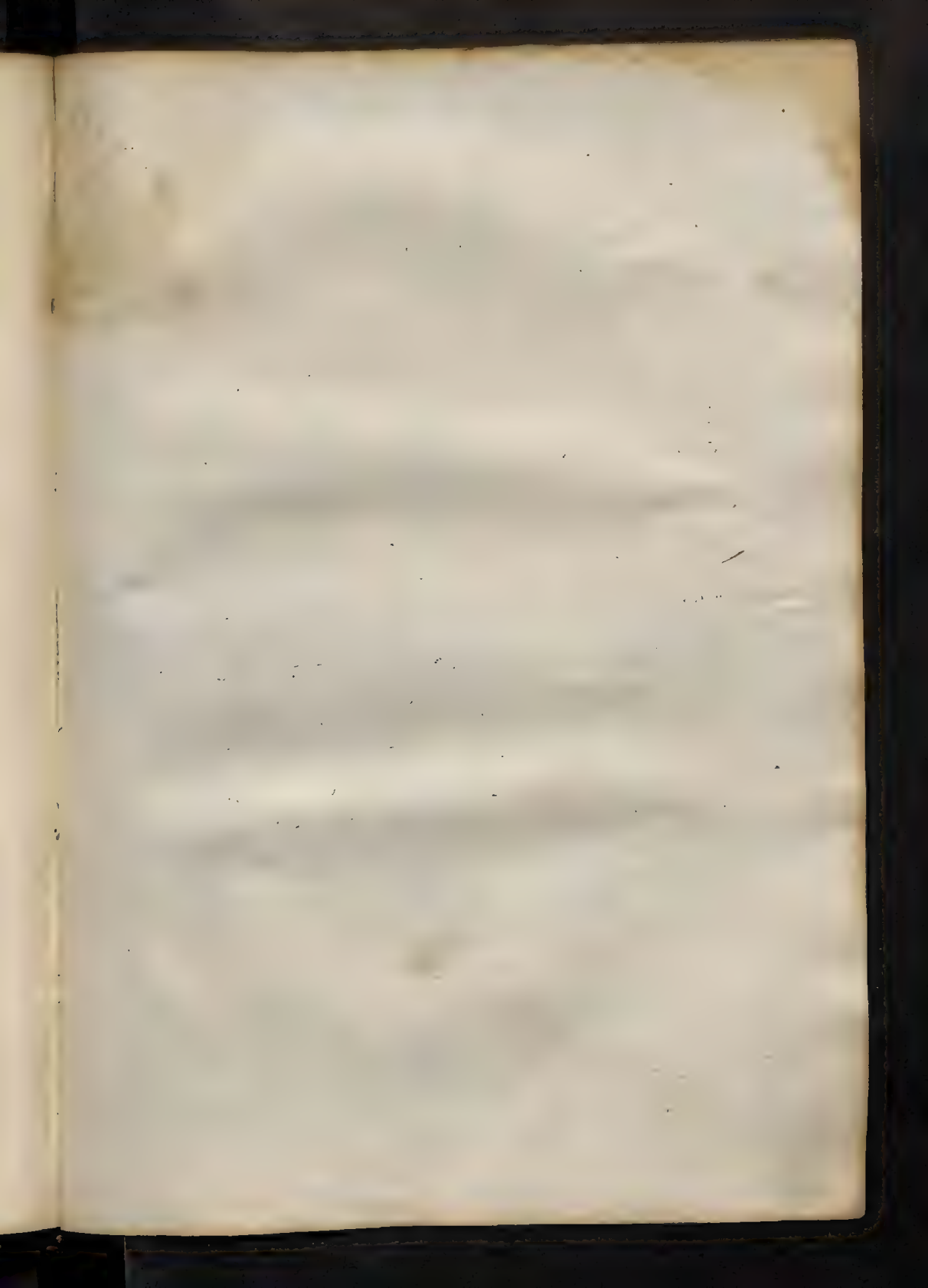
FINIS.

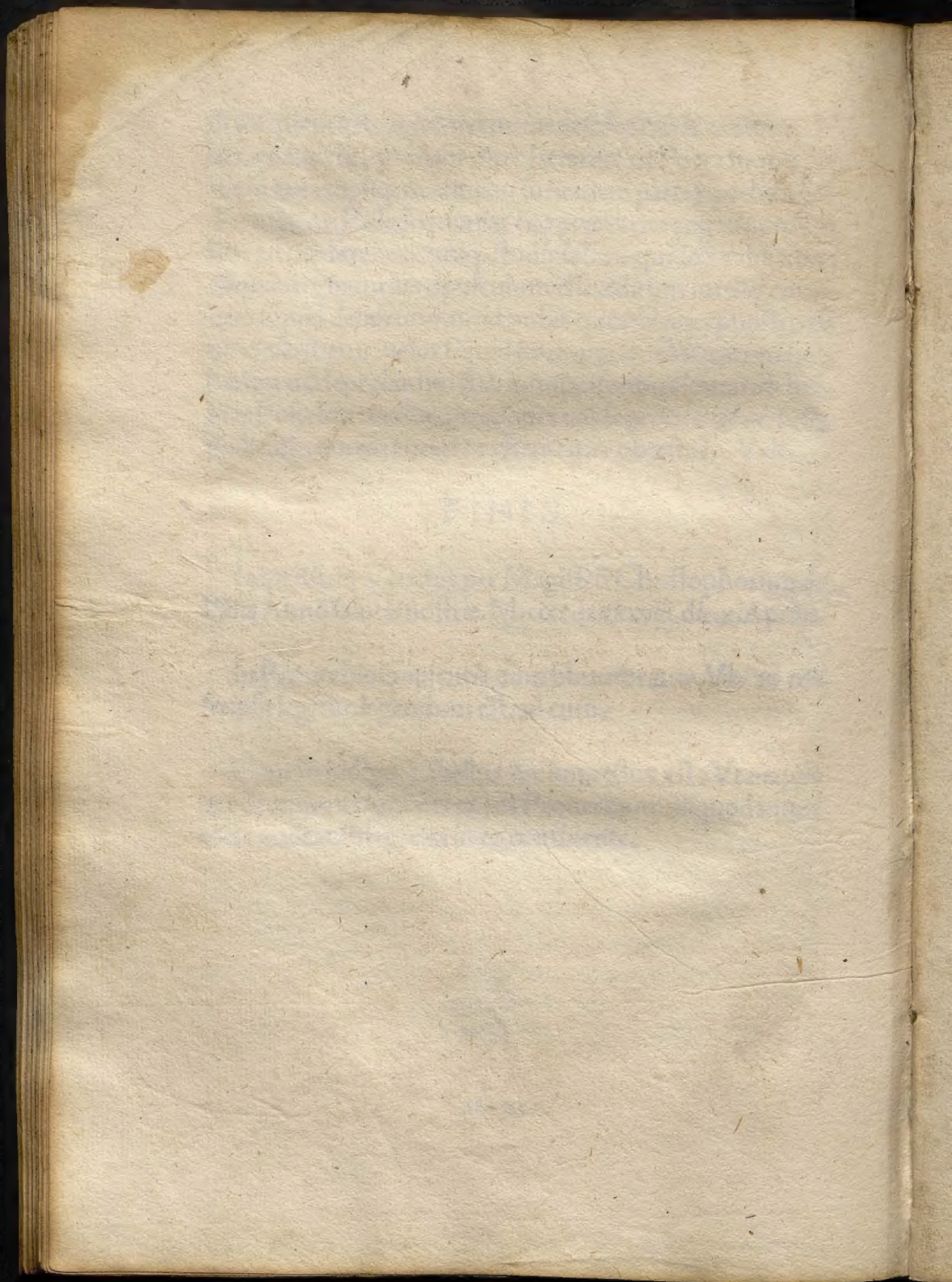
Impressum Venetiis per Magistrū Christophorum de
Pēsis Anno salutis nostræ. M. cccc. lxxxviii. die. x. Aprilis.

In Prouerbio Sapientia uino obumbratur. Vbi ad me
scripsit legitur. legendum est. ad eum.

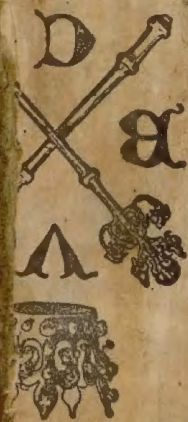
Cum Priuilegio Libellus hic impressus est: Ut nequis
per decenium hunc uel ex his Prouerbium aliquod impri-
mere audeat: sub pœna in eo continente.

7180

Nicol. de Valle

1492

Mantuanus 1489

Compton. Lætus 1490

Valerius prout

iem. Balles